

KURMANCÎ

rojnameya taybetî ya Enstîtuya kurdî ya Parîsê li ser pirsên zaravayê kurmancî

Min ev nivîsî ne ji bo sahibrewacan

Belkî ji bo biçûkêd Kurmancan

Ehmedê Xani
(Sedsala XVII)

Civîna Payîza 2007an

Civîna 41an ya Kurmancî ji 1 heta 7ê çîleya 2007an li Vesterosê, Swêd, li dar ket. Beşdar, di vê civînê de li ser peyvên di qewlên Êzîdiyan û stranan de, peyvên êrmenî di kurdî de, li ser peyvên xanî û fûtbolê û herweha hin peyvên kêmnas xebitîn.

(Parîs), Newzad Hirorî (Dihok), Mehmûd Lewendî (Qerejdax), Emîn Narozî (Batman), Selam Nûman (Qamişlo), Cemal Onursal (Cizîr), Behroz Şucaî (Kotol), Têmûrê Xelîl (Rewan), Reşo Zîlan (Agirî).

Ev hevalên han di civînê de beşdar bûn: Mistefa Aydogan (Mêrdîn), José Bertolino

Encamên xebata vê civînê di vê hejmara Kurmancî de tên belav kirin.

Peyvên di qewlên Êzîdiyan de

Amadekar: Reşo ZÎLAN

kurdî	tirkî	fransizî	îngilîzî
şefiqîn	şafak sökmek, zuhur etmek,	1) pointer (pour l’aurore) ; 2) apparaître, se mettre à exister	1) to break (day), to dawn; 2) to appear, to come to existence
roj ziriqîn; zeriqîn	tan ağarmak	se lever (pour le jour)	to dawn, to break (day)
tifiqîn	oluşmak	être formé, se former	to be formed
sêqal; sîqal	parlatma, perdahlama	1) action de cirer, de polir, cirage 2) lustre, brillant	1) polishing; 2) lustre, gloss
daman	etek	jupe	skirt (of a dress)
dîndar; dîdar	huzura çıkma, görünme	audience, visite	audience, visit
bendî; benî	köle	esclave	slave
virê kirin; verê kirin	yollamak, uğurlamak	accompagner quelqu’un qui s’en va, faire un bout de conduite	to dispatch, to see someone off (on a journey)
xewlexane; xewletxane	inziva yeri	lieu d’isolement, ermitage	isoletad place, hermitage
sinetxane	yezidi mabedi	lieu de prière yézidi	the yezidi house of worship
pêxam; peyam	risalet, mesaj, haber	épître, message	epistle, message
xas	yezidi inancında haslar tabakası	les personnages importants de la religion yézidie	the elite people of yezidi belief
doj; dojah	cehennem	enfer	hell
herûher	ilelebet	pour toujours	forever
qelender	kalender	bohémien, derviche errant	bohemian, wandering dervishe
peşîn; peşyan; beşîn/ beşîyan	gülümsemek	sourire	to smile
xwedawend; xwedê	tanrı, ilah	dieu	god
avanî; avahî	bina, yapı	bâtiment, édifice	a building, edifice
hincinîn	ezmek	écraser	to crush, to bray
<hincî hincî (pirtî pirtî, çênî çênî) kirin>	ufaltmak, paramparça etmek	mettre en pièces, émietter	crumble, tear... to pieces, (make mincemeat of)
nijînîn; jenîn	duvar örme	bâtir un mur (de briques ou pierres)	build a wall... [of brick (stone)]
serekî	lahza, an	moment, instant	moment, while, instant
zeyînîn; xemlîn	süslemek, bezemek	embellir, décorer parer, orner	to deck, to adorn, to embellish, to decorate
zendî; zindî	canlı, yaşayan	vivant, en vie, vif	alive, living, lively
keleş	1)yiğit, babayiğit; 2) korsan, pirat	1) héros, brave ; 2) pirate, corsaire	1) brave, hero; 2) prate, corsair
tofan: tayfûn	tufan	déluge	a flood
şêresîwar	yiğit suvari	cavalier émérite, courageux	brave cavalryman
tîvdîr; tevdîr	tetbir, önlem	mesure, disposition	measure, precaution
xendek; xendeq	hendek	fossé, tranchée	ditch, trench
qelaştin; kelaştin	yarmak	fendre, entailler	to cleave, to cut through
vavirîn	ayrılmak	séparer, être séparé	to separate, to sever
vavirandin	ayırma	séparer (l’un de l’autre)	to part, to separate from one another
têr bijî	çok yaşa!	vive!	long live!
hebandin	1) tapmak; 2) sevmek	1) révérer ; 2) adorer	1) to worship, to reverence; 2) to adore, to idolise
fer	farz	obligation, devoir obligatoire	obligation act, binding duty, worskship obligation
vegêrandin	eski dinine döndürmek	convertir à son ancienne croyances	to convert to his old beliefs
baran dakirin; barandin	yağmur yağdırmak	faire pleuvoir	to make it rain
mûde	yigit, cesur	brave, courageux	brave, courageous
gêran	anlatmak, söylemek	dire conter	to tell
mencelîq; menceîq	mancinik	catapulte	a catapult
birik: birk	havuz	bassin	pool, pond
gal	kavga,	querelle, bagarre	quarrel, fight, brawl
<bi gal çûn>	kavga etmek, ağız kavgası yapmak	se quereller, combattre	to quarrel, to fight
(kanî ; av) der bûn	kaynamak, yerden su çıkmak	jaillir (eau), sourdre	to gush, to spurt (water)
kesirîn	bitkin düşmek	être épuisé, tomber d’épuisement	to be exhausted
kesirî	yorgun argın	fatigué, exténué	exhausted, tired
dilvekir: dilveker	gönül ferahlatıcı, içaçıcı, sevindirici	agréable, chaleureux	pleasant, heart-warming
renîn: rênan	bakmak	regarder	to look
lê alandin	sarmak, dolamak	enlacer, entourer	to embrace, wrap around, to surround
ho: weha	böyle, şöyle	donc, ainsi	so, thus
înan: anîn, hanîn	getirmek	apporter	to bring
daînan: danîn	koymak,	mettre, poser	to put, to set, to place
çengil: çeng, çepil, çembil	kol	bras	arm
sergerdan: serilêgeryayî	sergerdan, aylak, şaşkın	troublé, confus, étonné, perplexé	confused, bewildred, perplexed

spartin	teslim etmek	remettre	to hand over, to deliver
xwe negirtin	1) kendine hakim olamamak; 2) beklememek, sabretmemek	1) ne pas arriver à se retenir ; 2) ne pas avoir la patience de, s’impatier	1) to be unable to control oneself; 2) not to have any patience to be impatient, to have no patience
ber	en, kat	couche,	layer, fold
duber	iki kat, eni iki kat	double largeur	double fold
nexşandin: neqşandin	nakış işlemek, nakşetmek	broder	to embroider
selefxwar	tefeci	usurier	a usurer
morandin	mühürlemek	sceller, tamponner	to stamp, to seal
fetihandin	fethetmek	conquérir	to conquer
sikan: sekan	konak, durak	étape, arrêt	halting place, a stop
rihliber	canlı	créature vivante, vivant	living being, living creature
zergûn	sarışın	blond	blond
qisedar	söyleyen, konuşan, anlatıcı, konuşmacı	conteur, narrateur	storyteller, narrator
alîxêr	ehli hayır, hayır sever	philanthrope	philanthropist
cirîn; ciriyan	cereyan etmek, olmak	se produire, advenir	happen, to occur
şikirandin	şükretmek	remercier, être reconnaissant	to thank, to be grateful
olaq	binek	bête de somme	beast of burden
dang	etek	jupe	skirt
lîn: den	büyük küp	grande jarre	very large earthenware jar
kerbab: kerbav	eşekoğlu eşek	bourricot, fils d’âne	baby donkey, small donkey
qelsebab: qelsebav	soysuz	dégénéré, bon à rien, bâtard	degenerate, good-for-nothing
kurtexulam / qotexulam	yarımyamalak bir hizmetçi	un mauvais serviteur	a bad servant
sîber: sî, sih	gölge	ombre	shadow
sik	çirkin	laid	ugly
simtraş	nalbant bıçağı	râpe (de maréchal-ferrant)	a rasp, a file (for metal)
beropaş	ters	vers l’arrière	backward, reverse
loqloqo	badi badi yürüme	démarche dandinante	waddling
tîqtîqo	kahkaha	éclat de rire	a burst of laughter
deng hılanîn	sesini almak, duymak	entendre	to hear
deng hildan: deng bilind kirin	sesi yükseltmek	élever la voix	to raise one’s voice
dengneker	sessiz, sesini çıkarmayan	taciturne, silencieux, tranquille	taciturn, (reticent), silent, quiet
sindirûk	sandık, dolap	armoire	cupboard
merg: mirin	ölüm, ölmek	mort	death
dev, def: ba	yanında	à	to, at, by
mêrdar	yiğ it	brave, vaillant	brave, stouthearted
koş	kucak	giron	fold, bosom (of a formity)
xweşdivî	sevgili, aziz	chéri, bien-aimé	beloved, dear
paştov	arta kalan tohum	reste de graines	seed remnant
revend: koçer	göçer, göçebe	nomade	nomad
nîvek	merkez, orta	centre, milieu	centre, middle
cergreşo: kezebreşo	kahrolası	qu’il soit damné maudit	damn him! damn it!
dêrîn: dan; dayîn	vermek	donner	to give
gurmijîn	alevlenmek	s’enflammer	to blaze, to set alight
gergeh	idare, daire	direction, administration	management, administration
bor	yağız at	cheval bai	bay horse
derz	çatlak	fente, fissure	fissure, slit, split
rewaq	1) revak; 2) önü açık balkon	portique	gateway, gantry
beysûs	ışılta	lumière, lueur	brightness, light, shining
dêrîn: hebûn	malik olmak	avoir, posséder	to have, to possess
jê efrastin: jê bilind bûn	(...den) yükselmek	s’élève	to rise
kûfe	küfe	hotte	large deep basket
perciftin: perçifîn	şişmek	gonfler	to swell, to blow up
hivotin: hevotin: tiraşîn, rende kirin <dar bi hevotinê, mirov bi gotinê têne rê>	yontmak, törpülemek “ağaç yontularak, insan ise konuşularak yola gelir”	tailler, émonder, limer “l’arbre s’apprivoise en le taillant, l’homme en lui parlant”	to cut, hew, carve, prune; “a tree becomes tame when it is pruned, a man when spoken to”

Xanî, mal, navmale

Amadekar: Selam NOUMAN			
kurdî	tirkî	fransizî	îngilizî
mal	konut, mesken, yuva	foyer, logement, maison, domicile	home
xanî	ev	maison	house
qat	kat, tabaka	étage	floor
vîlla	villa	villa	villa
xanîk	küçük ev, kulübe, kır evi	cabane, masure	hut, shack
rûxanî	ön cephe, ön yüz, cephe	façade	front, façade
derîyê derve	dış kapı	porte (f) extérieure	outer door
derîyê hewşê	avlu kapısı	porte donnant sur la cour, portail	gate
dergeh	ön kapı, cümle kapısı, büyük dış kapı	entrée principale, porte sur rue	street door, front door
saûna	sauna, fin hamamı	sauna	sauna
hewş	avlu	cour	court, yard
dîwarê hewşê, sûra hewşê	avlu duvarı	mur de clôture d’un jardin	enclosing wall
jêrzemîn, serdav, qebo	bodrum	cave, sous-sol	basement
perçîn	çit, telörgü	haie, clôture	fence
enbar	ambar	grange, dépôt	shed, store
boriya şirikê	yağmur iniş borusu	goutière	gutter
garaj	garaj	garage	garage
sênc, pejan	ekili çalılardan oluşan çit	haie ou clôture d’épineux	hedge
pêlekan, pêlik, derence	merdiven	escalier	stairs, staircase
bixêrî	baca	cheminée	chimney
balkon	balkon	balcon	balcony
kîler	kiler	cellier, cuisine	food store, kitchen
METBEX	MUTFAK	CUISINE	1) KITCHEN; 2) COOK
pakêtkirin, embalaj	ambalaj	emballage, empaquetage	packaging
kîs, torbe, tûrik	poşet, torba	sac, sachet	pouch, bag
folye	rulo	rouleau	roll
folyeya alimînyûm	aliminyum kağıdı	rouleau de papier d’aluminium	roll of aluminium foil
folyeya naylon	plastik folyo	rouleau de plastique	roll of plastic foil
qutî	kutu	boîte	can, canister, box
kartona hêkan	yumurta kartonu	carton d’œuf	egg carton, egg box
şûşe	şişe	bouteille	bottle
şûşeya plastîk	plastik şişe	bouteille en plastique	plastic bottle

qutîya konserveyan	konserve kutusu	boîte de conserve	tin of food
pakêt	paket	paquet	packet, package
tûb	tûb	tube	tube
fincan	fincan	tasse	cup
firaqşok	bulaşık lavabosu	évier	sink
fîrîn	fırın	four	oven
ocax	ocak	cuisinière	kitchen range, stove
ocaxa gaze	havagazı ocağı	cuisinière à gaz	gas stove, gas range, gas cooker
ocaxa elektrîkê	elektirik ocağı	cuisinière électrique	electric stove or cooker
ocaxa neftê, papor	gazocağı	réchaud à pétrole	kerosene heater
dolab	dolap	armoire	cupboard
sarincok	buzdolabı	réfrigérateur	refrigerator
çavî (ya dolabê/masê)	çekmece	tiroir	drawer
sifregeh, cihê sifrê	yemek odası	salle à manger	dining room
firaqşo	bulaşık makinası	lave-vaisselle	dish washer
SERŞOK	HAMAM	SALLE DE BAIN	BATHROOM
serşok	banyo	salle de bains	bathroom
banyo, cîrn	küvet	baaignoire	bath, [bath] tub
destavxane, avdestxane, qedemgeh	tuvalet, yüznumara	toilettes	toilet, wc
destşok	lavabo	lavabo	washbasin
dûş	duş	douche	shower
dûş kirin, xwe dûş kirin, av li xwe kirin	duş yapmak (almak)	se doucher	to have a shower, to shower
dûşkirin, xwedûşkirin, avlixwekirin	duş yapma (alma)	prise de douche, action de se doucher	having a shower
ser şuştin, serê xwe şuştin	banyo yapmak	prendre un bain	have (take) a bath
serşuştin, serê xwe şuştin	banyo yapma	baignade, bain	having (taking) a bath
xwe şuştin	yıkanmak	se laver	to wash oneself
xweşuştin	yıkanma	lavage	washing
nûnik, destavok, nûnî, qesrûk	oturak, lazımlık	pot de chambre	chamber pot
cilşo (makîna şuştinê)	çamaşır makinası	machine (f) à laver	washing machine
cilşo	çamaşırcı	blanchisseur, lavandière	laundry
cilşok	çamaşırhane	blanchisserie, laverie	laundry
cilziwaker	kurutma makinesi	sèche linges	clothes drier
neynik	ayna	miroir	mirror
sabûn	sabun	savon	soap
fırçe	fırça	brosse	brush
fırçeya diranan	diş fırçası	brosse à dents	tooth brush
fırçeya solan	ayakkabı fırçası	brosse à reluire	shoe brush
fırçeya cîlan	elbise fırçası	brosse à habits	clothes brush
fırçeya firaqan	bulaşık fırçası	brosse à vaisselle	dish brush
fırçeya tiraşê	tıraş fırçası	blaireau	shaving brush
şeh	tarak	peigne	comb
cilêt, gûzan, cûzan	jilet, tıraş bıçağı	lame (f) de rasoir	razor blade
gûzan, cûzan	ustura	rasoir	razor
rihtıraş, mekîneya rihkurkirinê	elektrikli tıraş makinası	rasoir électrique	[electric] razor or shaver
henefî, mûslix	musluk	robinet	tap
marpêç, xortum	hortum	tuyau d’eau (d’arrosage)	hose, pipe
macûna diranan	diş macunu	dentifrice	toothpaste
pêşgîr	havlu	serviette	towel
lûfik	lîf	éponge	sponge
kese	kese	gant de toilette	bath glove
şampûan	şampuan	shampooing	shampoo
ODEYA RAZANÊ	YATAK ODASI	CHAMBRE A COUCHER	BEDROOM
odeya razanê	yatak odası	chambre à coucher	bedroom
perde	perde	rideau	curtain
kornîş	korniş	corniche	cornice
text	karyola	lit	bed
dolaba kincan	gardırop	armoire	wardrobe
komedîn	komodin	commode	chest of drawers
döşek, binrax	döşek	matelas	mattress
lihêf, serrax	yorgan	couette, édredon	quilt, duvet
balîf (zemberiş)	yastık	oreiller	pillow
betanî	battaniye	couverture	blanket
çarşef	çarşaf	drap de lit	bed sheet
rû, rûber	yüz	housse	covering, case
şelte	şilte	surmatelas	mattress cover
dergûş, landik	beşik	berceau	crib, cradle
hêlan	salıncak	balançoire	swing
berrik	küçük kilim	petit tapis	rug
ODEYA RÛNÎŞTINÊ	OTURMA ODASI	SEJOUR	LIVING ROOM
odeya rûnîştinê	oturma odası	salon, séjour	living room
qenepe, dîwan	kanape,	canapé	sofa
taximqenepe	koltuk takımı	ensemble de canapé et fauteuils de salon	set of sofa and armchairs
palkursî	koltuk	fauteuil	armchair, easy chair
xwelîdank	kûltablası	cendrier	ashtray
guldank	vazo, saksı	vase	vase
xalîçe, mehfûr	halı	tapis (de laine, de soie)	rug
merş, merşik	kıldan bir kilim türü	tapis de poils	fur rug
tej, tejik	çul	carpette	rough carpet
kulav	keçe	feutre	felt
dolaba pirtûkan, refika pirtûkan	kitaplık	bibliothèque (meuble), étagères	bookcase, bookshelves
refik	raf	étagère, tablette	shelf
telefon	telefon	téléphone	telephone
televizyon	televizyon	télévision	television
kursî	sandalye	chaise	chair
mase	masa	table	table
lampe	lamba	lampe	lamp
lûks	lüks lambası	lampe de tempête	storm lantern, pressurized kerosene (white gasoline)
			lamp with an incandescent mantle
fanos, fener	fener	lanterne	lantern
mûm	mum	bougie	candle
mûmdank	mumluk, şamdan	bougeoir	candlestick

ampûl	ampul	ampoule	bulb
çıra	çıra	flambeau, torche	torch (flaming)
fîş	fîş	fiche	plug
pirîz	priz	prise	socket, point
hewakêşî	havalandırma sistemi, vantilasyon	ventilation	ventilation, fun
hewakêş	vanilatör	ventilateur	ventilator
baweşînk	pervane	éventail	fan
sobe	soba	poêle	stove
lûleya (borî) sobeyê	soba borusu	tuyau de poêle	stovepipe
kalorîfer, sofac, sofaj	kalorifer	chauffage, radiateur	radiator
metbex, aşxane	mutfak	cuisine	kitchen
tîfik	ocak	âtre, foyer	fireplace, hearth
tenûr	tandır	four traditionnel en argile	oven consisting of a clay-lined pit or a large, earthen jar buried in the ground
sêl, sêlik	sac	plaque fine de cuisson	sheet used for cooking
çaydan	demlik	théière	teapot
semawer	semaver	samovar	samovar
papor	gaz ocağı	réchaud à pétrole	kerosene stove
sifre	sofra	grand plateau sur lequel est servi le repas	tray (which has a meal laid out on it)
maseya xwarinê	yemek masası	table (de salle à manger)	dining-table

Peyvên di stranan de

Strana Ehmed Begê û Teyar Begê

Amadekar: Emîn NAROZÎ

kurdî	tirkî	fransîzî	îngilizî
çax	çağ, vakit, zaman	temps, époque	time, age, period
çol	çöl	désert	desert
egîd	yiğit	brave, vaillant	brave, stoutheared
eşîr	1) aşiret, oymak; 2) aşiretin değer yargılarına sahip	1) tribu ; 2) adj. qui adhère aux valeurs tribales	1) tribe; 2) adj. s.o. who observes the tribal traditions
jî ... qerîn	1) vazgeçmek; 2) rahat bırakmak	1) renoncer, laisser tomber ; 2) laisser tranquille	1) to give up; 2) leave someone in peace
kumişîn	1) büzülmek; 2) çökmek	1) se blottir, se faire tout petit, se tapir ; 2) être prostré, être diminué	1) to shrink, shrivel up; 2) prostrated (by age or fatigue)
kupîn: gupîn	gümbürtü	tintement	boom
qedandin	1) bitirmek, tüketmek, sona erdirmek, sonuçlandırmak; 2) dayanmak, idare etmek	1) finir, achever, mener à son terme; 2) supporter, endurer	1) to finish, complete, to carry to the end; 2) to withstand, to endure, to put up with
qedîn	1) bitmek, tükenmek, sona ermek, sonuçlanmak; 2) dayanılmak, idare edilmek	1) s’achever, se terminer, prendre fin 2) être supporté, se supporter	1) to end, come to an end; 2) to be withstood, to be endured
qelibandin: qulipandin	devirmek	renverser	to overturn, knock dawn
qelibîn: qulipîn	devrilmek	être renversé, se renverser	to capsize, to be overthrown
tebat	durgunluk, dinginlik, sükunet	calmé, tranquillité	calm, quietness, tranquility
tebitîn	durmak, durgun olmak, sakinleşmek	se calmer, s’apaiser, se tenir tranquille	to calm oneself, to calm down
kirîv:	kirve	parrain (pour le mariage ou la circoncision	godfather
feqîr	yezidilikte şeyh Adi tarafından görevlendirilen ve Laleş’e hizmet etmek için seçilmiş kişiler	serviteur du temple yézidi de Lalesh	temple server at the Yezidi temple at Lalesh
asê	sarp, yalçın, sıkı	escarpé, abrupt	arduous, very steep
asê bûn	sıkışıp kalmak, mahsur kalmak	être bloqué, coincé	to be stuck in, be unable to move from
asê kirin	sıkıştırmak, sıkı duruma getirmek	rendre difficile, dresser des obstacles	to make difficulties, to set up obstacles
dev gerîn	dili dönmek	être à même de parler	to be able to speak, speak, explain
dînya kêl û bêjîng kirin	dünyada gezilmedik köşe bucak bırakmamak	parcourir le monde dans tous les sens	to travel all over the world
ceng	cenk	guerre, combat	war, combat
soring	toprak boya, aşı boyası	ocre	ochre
şîtil	fide	plant	(seedling), plant
sergêjî	1) sersemlik; 2) sorun	1) étourdissement, hébétude 2) casse-tête, tracas	1) giddiness, dizziness, mental confusion; 2) a problem, a head-ache
cêrî	cariye	concubine	female slave, concubine
gulbend	püskül bağı	ruban pour nouer les franges	a tassel, a ribbon
teqle	takla	culbute, cabriole	somersault
teqle avêtin	takla atmak	faire la culbute	to turn a somersault
teqlek	takla atan, taklacı	culbuteur	tumbler
kew	keklik	perdrix	partridge
ta: tak, tek	emsal	égal, pair	equal, peer
tund: tutik, qelefisk	çömelme	accroupissement	squatting, crouching
tund dan: li ser tutikan, rûniştin	çömelmek	s’accroupir	to squat down, to crouch
xem	gam, tasa, kaygı	chagrin, peine, soucis	grief, anxiety, concern
mitale	1) mütalaa; 2) düşünce	1) étude ; 2) pensée méditative	1) studying; 2) thinking, a thought, meditation
ketin mitaleyan	düşünceye dalmak	être perdu dans ses pensées	to be lost in thought
mitale kirin	mütalaa etmek	étudier, méditer	to study, to meditate
çav li ... kişandin	bir şeyin beklentisi içinde olmak	être dans l’attente de qch.	to be expecting s.th.
kirasê Quranê: qewlikê Quranê: cilikê Quranê	Kuran kılıfı	housse de protection du Coran	cover of Koran (Qoran)
nixurî: nexrî	bir ailede ilk doğan çocuk	premier né	first child
tîrad	at koşusu	course hippique	derby, a horse race
şiv	çubuk, değnek	bâton	rod, bar, wand, staff
silav û kilav	selam sabah	salutations	salutation, greeting
xwebixwe	kendi kendine, kendiliğinden	automatiquement, spontanément, par soi-même	automatically, spontaneously
şerê xwebixweyî/xwebixwetî	iç kavga, iç çatışma, iç savaş	conflit interne, guerre intestine	civil war, interstine war
axirdewran	ölüm kalım savaşı	apocalypse	apocalypse
borbor/borebor	böğürtü, yüksek sesle bağırma	beuglement criallerie	lowing, mooing

cotecot/cotcot	ikişer ikişer	par pair / par deux	two by two, in twos, in pairs, in doubles
reh	1) damar; 2) kök	1) veine ; 2) racine	1) vein, blood vessel; 2) root, radical, origin
sosret	1) rezalet; 2) acaip	1) scandale, outrage ; 2) adj. scandaleux, outrageant, extravagant	1) disgrace, scandal, outrage; 2) scandalous, outrageous
şêrgele	aslan sürüsü	harde de lions	a pride of lions
peyda kirin	bulmak	trouver, obtenir	to find
polîpoşman	bin pişman	repentant, qui regrette beaucoup	very regretful, repentent
şevder/şeveder bûn	geceyi dışarıda geçirme	passer la nuit dehors	spend the night out or out of door
şênkayî	yeşillik	verdure	greenness, green vegetable
yadê: dayê	anne (çağrı formu)	maman (vocatif)	mam or mummy
dijmin, neyar	düşman	ennemi	enemy
dewixandin	1) sersemletmek, bunaltmak; 2) çentmek, çöküntü yapmak	1) étourdir 2) cabosser	1) to stun, to daze; 2) to dent

Pêwendiyên ermenkî û kurdî yên zimên

Amadekar: Têmûrê XELÎL

Dîroka pêwendiyên herdu miletên binecî yên hindewropî, Ermeniyan û Kurdan, di hêla zimên de heta niha rind nehatiye lênihêrandinê û lêkolanê. Ermenî û Kurd di demên here kevnar de cînarên hev bûne. Lema jî gerekê zimanên wan herdem di nava danûsitendinê û jihevhildanê de bûyana. Ev pirsgirêk heta niha jî ne di kurdzaniyê de, ne jî di ermenîzaniyê de nehatiye azirûkirinê. Bona pîrî-hindikî vê kêmaniyê dagirin, em berê xwe bidine kurteçîroka zimanê ermenî.

Di cihanê de zimanê ermenî tê hesibandinê wek yek ji zimanên herî kevnar û zengîn. Di dîroka zimanzaniyê de bi kêmanî du hezar sal in ku ew ziman heye. Zimanê ermenî di nava malbata zimanên hindewropî de tê hesibandinê wek çiqilekî cuda û serbixwe. Ermenî (an jî ermenkî) ji aliyê zanyar û keşîşekî Ermeniyan yê wê demê herî bi nav û deng Mêsrop Maştos de sala 405an bûye zimanê nivîskî (an jî nivîsarkî). Tiştekî balkêş e, ku Mêsrop Maştos li hêla Mûşê, di gundê Hasêkasê de ji dayka xwe bûye. (Ew gund niha jî heye û navê wî Xasik e). Ew hîmdarê elfabaya Ermeniyan wê demê karê xwe yê afirandariyê li Amedê, Ruhayê (Edesaya berê) û Samsata îro pêk aniye.

Dîroka zimanê Ermeniyan pareveyî li ser 3 deman dibe:

- Grabar, yanî ermenkiya kevnar (sedsalên 5-11).
- Ermenkiya Navîn (sedsalên 12-16).
- Ermenkiya nû, yan jî *aşxarhabar* (ev ziman ku cimaeta sivîl pê diaxive). Du çiqilên vî zimanî hene: ermenkiya rojhilatê û ermenkiya rojavayê. Ev ziman ji sedsala 17an xuliqî û heta îro jî berdewam dike.

Gotinên ermenkî di kurmancî de

Anîzaz – Ji gotina ermenkî **anîsvas** e, ku tê maneya:

- nifirlêkirî, naletlêkirî;
- nesitirî, nerehet, xwedêjêsitendî.

Di ermenkî de sistêma sewtên bêdeng yên sêrêz–sêderece heye, wek dz, ds, ss. Ango, gotina ermenkî **anîsvas** gerekê di kurdî de cûrê **anîzaz** bistenda.

Andêr – Ev gotina ermenkî, ku tê maneya “bêxweyî” (**an+têr**), di kurmancî de jî bi eynî maneyê tê bikaranînê.

Antêx – Agirê tendûrê yê sincirî. Ji ermenkî derbazî nava kurmancî bûye.

Axçîk – Keçik, keç.

Axpîn – Ji gotina ermenkî **axb**, ku tê maneya gemar.

Bîbîk – Di ermenkî de **bîb** e û bi maneya bîbik e. Di kurmancî de **bîbîk** e, di soranî de **bîbîle** ye û tê maneya reşika çavan.

Poşe – Ev gotina ermenkî tê maneya cengene (çengene), mitrib (mirtiv). Gotineke kurdî ya pêşiyan jî heye: ”Poşe nabe paşe”.

Dêz – Yan jî ”cêz” li gelek herêmên Kurdistanê dewsa gotina kurdî **lod** bi kar tînin.

Çortan – Ji gotinên ermenkî **çor** û **tan** hatiye, ku tên maneya **hişk** û **dew**. Bi kurdî **keşk** e.

Çêrmûk – Di ermenkî de **cêrmûk** e û tê maneya çavkaniya ava germ, ava medenî. Ji gotina ermenkî **cêrm** hatiye, ku tê maneya **germ**.

Çîrt – Di ermenkî de **tsîrt** e û tê maneya zîrça (gûyê) mirîşkan, an jî çivîkan, teyr û tûyan.

Gizîk (ji gotina ermenkî **ktsîk**).

Di ermenkî û kurmancî de tê maneya **gilok** (giloka têlan).

Horîk /**xorîk** – Di ermenkî de tê maneya **cot**. Kurmancîaxêvên çend warên Kurdistana Bakur û Ermenîstanê jî vê gotinê bi kar tînin. Ev gotin di kurmancî de ji bo herdu gayên pêşîn yên kotanê dibêjin. Di gotineke pêşiyan de: ”Ne dixwim virîka we, ne diajom horîka we”.

Pêşdaçûyîna zimanê ermenkî di her dewrekê de bi faktorên cî û wariyê, civakiyê û bikaranînê ve girêdayî bû. Di nava zimanzaniya Ermeniyan de fikirek heye, ku xên ji zimanê ermenkî yê kevnare yê litêratûrî, yanê zimanê nivîsarê, herwiha zimanekî Ermeniyan yê axaftina rojane jî hebûye, ango ji sedsala 5an girtî hinek zaravayên Ermeniyan yên ji hev cudabûyî hebûne.

Zimanê Ermeniyan yê kevnar (grabar) di sedsala 5an de xuliqiye wek zimanê xaçparêziyê yê resmî. Cûrê axaftina ermenkiya kevnar di nava dewranan de hatiye guhastin û gihîştiye dereceya ermenkiya îro. Koçberbûnên Ermeniyan yên bêhesab bûne sebeb, ku zimanê wan di nava sedsalan de ewqas guhêriye, ku îro grabar bûye zimanê kilîseyan û keşîştiya Ermeniyan. Ew ziman li Ermenîstana Roavayê û xwesma jî li Konstantînopolîsê (Stembolê) ma wek zimanê çapemeniyê, dêran û dibistanan. Em nikarin bêjin ku ew zimanekî windabûyî ye. Wek mînak, kovara Yekîtiya Mxîtariyan ya li Vênêdîgê (Sûrb Xazar) heta roja îro jî bi grabarê tê weşandinê. Li hemû dêrên Ermeniyan îro jî dua û dirozgeyên xirîstiyaniyê bi grabarî têne qedandinê.

Izbata sereke, ku ev gotinên ku ezê raberî we bikim bi baweriya min ji zimanê ermenkî derbazî nava kurmancî bûne ew e, ku piraniya wan gotinan di zimanên miletên îranî de tunene. Çend gotin jî îranî ne, lê bi baweriya min pêşî Ermeniyan ji Îraniyan hildaye, dû re me ji Ermeniyan hildaye. Îzbateke dinê jî ew e, ku ew gotin ne di hemû herêmên Kurdistanê yên kurmancîaxêv de têne bikaranînê û piranî li wan herêman têne bikaranînê, ku Ermenî berê piranî bûne.

Gotinên ermenkî di kurmancî de

Kêran – Ji gotina ermenkî **gêran** hatiye, ku tê maneya darê birî yê bê belg (pel) û çiqil. Piranî di avakirina xaniyan de tê bikaranînê, banê (arîk) xaniyan pê ava dikin. Ev gotin di herdu zimanan de jî bi eynî maneyê tê bikaranînê.

Kêrr – Di ermenkî û kurmancî de tê maneya **xwar**, **tewandî**, wek kevanê. ”Nukulê teyr kêrr e”.

Kirçom – **qirçon**: Ji gotina ermenkî **krtsonk** hatiye, ku tê maneya bermayên hestûyên kotî. Ev gotin jî ji **krtsêla** ermenkî tê, ku tê maneya kotin, geztin.

Koşkar – Di ermenkî de **koşkakar** e û tê maneya **soldirû**. Ji gotinên ermenkî **koşîk** û **kar** tê. **Koşîk** tê maneya “sol”, **kar** jî “dirûn”. Herdu gotin bi hev re bûne **koşkakar** (koşîk + kar).

Kartu – Ji gotina ermenkî **kartû** hatiye, ku tê maneya nanê ku çend rojan maye û hişk bûye, lê hela kefikî nebûye.

Kirdnak – Di ermenkî de **girdinak** e. Li vir jî herfa ermenkî **g** di kurdî de bûye **k**, wek gêran–kêran û gêrandî–kêlendî. Ev gotin di herdu zimanan de jî tê eynî maneyê.

Merek – Ji gotina ermenkî **marag** e, ku tê maneya kîlera gîha û kayê, ardûyê şewatê. Bi kurdî jê re **kadîn** jî dibêjin.

Pûrt – Ji gotina ermenkî **bûrd** çêbûye. Di ermenkî de ev gotin tê maneya **hirî**. Di kurmancî de jî li hinek ciyan dewsa gotina **hiriyê** tê bikaranînê. Wek nimûne: **pûrta** devê, **pûrta** mirîşkan (“Ezê te pûrte vekim”, ango “Ezê te birûçkînim”).

Boç(îk) – Ev gotina ermenkî bi eynî maneyê di kurmancî û zazakî de jî heye. Bi kurdî “dûv”, “dêl” jî dibêjin.

Savar –Ji gotina ermenkî **dzavar** hatiye. **Dzavar** genimê kutayî ye. Gava **dzavara** ermenkî bibe xwerin, bi kurdî jê re **savar** dibêjin.

Tixa – Kur, kurik

Xaç – **Xaça** xaçparêzan e, ango **xaça** Îsa Pêxember e. Ev gotin ji ermenkî ketiye zimanên farisî û tirkî jî.

Xapandin – Ji gotina ermenkî **xabêl** e. Di kurdî de gotinên **xapînok**, **xapok** jî hene, ku di herdu zimanan de jî tê eynî maneyê.

Termên fûtbolê

- III -

Amadekar: Mustafa AYDOGAN

kurdî	tirkî	fransizî	îngilîzî
kûpaye Ewrûpayê	Avrupa kupası	coupe d'Europe	European Cup
lîg	lig	ligue	league
maça lîgê	lig maçı	match de ligue	league match
fîнала kûpayê	kupa finali	finale de la coupe	Cup Final
maça kûpayê	kupa maçı	match de la coupe	a cup match
lîga şampiyonan	şampiyonlar ligi	ligue des champions	championship league
maça dostaniyê	dostluk maçı	match amical	a friendly match
maça amadeyî	hazırlık maçı	match de préparation	preparatory match
meşq, antreman	antrenman	entraînement	training
maça meşqê, maça antremanê	antrenman maçı	match d'entraînement	training match
qaîdeyên pêşbirkeyê	yarışma kuralları	règles de compétition	competition rules
navbera nîveyan	devre arası	pause de mi-temps	half time break
nîve	yarı, devre	mi-temps	half time
nîveya yekem	ilk yarı, birinci devre	première mi-temps	first half
nîveya duyem	ikinci yarı, ikinci devre	deuxième mi-temps	second half
taximê dijek	rakip takım	équipe adverse	opposing team
taximê qezenckirî	kazanan takım	équipe gagnante, équipe vainqueur	winning team
taximê biderdayî, jêbirî	kaybeden takım	équipe vaincue	losing team
bi der dan	kaybetmek -	perdre	to lose
qezenc kirin	kazanmak	gagner, emporter	to win
maça betalkirî	ibtal edilen maç	match annulé	a cancelled match
beraber, berabermayî	berabere	égalité, nul	a draw
bi beraberî qedîn	berabere bitmek	finir sur un score nul	end with a no goal
man beraber	berabere kalmak	faire un match nul	play a drawn match
bûn beraber	berabere olmak	être à égalité	to be level, to be tied
bi ser ketin, zor birin	galip gelmek: yenmek	emporter, gagner	to win
bin ketin, zor çûn, winda kirin	mağlup olmak: yenilmek	perdre	to lose
biserketin, zorbirin	galibiyet: yengi	victoire	a victory, a win
binketin, zorçûn	mağlubiyet: yenilgi	défaite	defeat
biserketî, zorbirî	galip	vainqueur	winner
binketî, zorçûyî	mağlup: yenik	vaincu	loser
golavêj	golcü	buteur	scorer
şansa golavêtinê	gol şansı	occasion de marquer un but	chance to score
averaja golan	gol averajı	différence de buts	goal average
gol ji dest dan	gol kaçırmak	rater un but	miss a goal
bûn gol: (bû gol)	gol olmak: (gol oldu)	être but (c'est but!)	it's a goal!
listika bergiriyê	savunma oyunu, defans oyunu	jeu défensif	a defensive game
pas	pas	passe	pass
pas wergirtin	pas almak	recevoir une passe	receive a pass
pas dan	pas vermek	échange de passes	exchange passes
pas, pasdan	paslaşma	se passer le ballon	pass the ball around
şût, lêdan	şut	tir	shot
şût avêtin	şut atmak (şut çekmek)	tirer	to shoot
volê	vole	volée	volley
top ajotin	top sürmek	avancer avec le ballon	to move forward with the ball
teknika topê	top tekniği	maîtrise de ballon	control the ball
der, derve	aut	sortie en touche, sortie de but	kick to touch
avêtin der, avêtin derve	auta atmak	céder une touche	to kick into touch
derketin der, derketin derve	auta çıkmak	être sortie de but	to go into touch
ofsayd	ofsayt	hors-jeu	off-side
rewşa ofsaydê	ofsayt pozisyonu	position d'hors-jeu	off-side position
ketin ofsaydê	ofsayta düşmek	être hors-jeu	to be off-side
dijêriş	karşı atak, kontratak	contre-attaque	a counter attack
bi serîyan lê dan	kafayla vurmak	frapper de la tête / marquer un coup de tête	to head the ball
bi serîyan gol avêtin	kafayla gol atmak	marquer un but sur un coup de tête	to score with a header
lêdana bi serîyan	kafa vuruşu	coup de tête	a header
gola bi serîyan	kafa golü:	but sur un coup de tête	to score with a header
meşqkerê qelewanan, meşqkerê golparêzan	kaleci antrenörü	entraîneur de gardien de but	goal-keeper's trainer
qelevanguherîn, golparêzguherîn	kaleci değişikliği	changement de gardien de but	changing the goalkeeper
rexlîz, listikvanê rexa	kanat oyuncusu	ailier, joueur de l'aile	a winger
rexlîzê rastê	sağ kanat oyuncusu, sağ açık	ailier droit / joueur de l'aile droite	right winger
rexlîzê çepê	sol kanat oyuncusu, sol açık	ailier gauche / joueur de l'aile gauche	left winger
nîvek	orta alan	rond central / cercle central / le milieu de tarrain	kick-off point mid-field
nîveklîz, listikvanê nîvekê	haf, orta alan oyuncusu	milieu / joueur de milieu de terrain	half-back
nîveklîzê rastê	sağ haf, orta alanın en sağında oynayan oyuncu	demi droit / joueur de l'aile droite de milieu de terrain	right-half
nîveklîzê çepê	sol haf, orta alanın en solunda oynayan oyuncu	demi gauche / joueur de l'aile gauche de milieu de terrain	left-half
bergirî, defans	savunma, defans	défense	defence
bergir, listikvanê bergirîyê	savunma oyuncusu, bek, defans oyuncusu	joueur de défense	defender
bergirê rastê	sağ bek, savunmanın sağ tarafında yer alan oyuncu	arrière droite	right back
bergirê çepê	sol bek, savunmanın sol tarafında yer alan oyuncu	arrière gauche	left back
libero	libero, son adam	stoppeur, libéro	floater
xêza bergirîyê	savunma çizgisi, savunma hattı	ligne de défense	defence line
kaptanê taximê	takım kaptanı	capitaine d'équipe	team captain
êrişber, listikvanê êrişê	forvet, ileri uç oyuncusu	attaquant	attacker

Peyvên kêmnas

Amadekar: José BERTOLINO

kurdî amanşok, firaqşok <i>n.f.</i> dîlhilûk, dîlzîz, dîltenik	tirkî bulaşık lavabosu duyarlı, hassas duygulu, içli, hassas	fransîzî évier tendre, qui a le cœur tendre 1) sensible; 2) sentimental(e), qui tombe facilement amoureux 1) graisse animale; 2) intestin grêle quartier juif raisiné confiserie fabriquée avec de la farine et du raisiné, cuite au four, plus épaisse (2 à 3 cm.) que le bastêq fête de la Vierge (fête chrétienne)	îngilîzî sink, kitchen sink sensitive, tender-hearted 1) sensitive; 2) sentimental, wears ones heart on ones sleeve 1) animal fat; 2) little intestine Jewish quarter grape jelly a sweet made of flour and grape jelly then baked, thicker than bastêq (1 inch) Christian festival to the Virgin
doran, <i>n.m.</i> girecû <i>n.m.</i> helîl, peksîmet nanê helîl	1) hayvansal içyağ 2) ince bağırsak; Yahudi mahallesi kesme pekmez ve nişastadan yapılan kalınca pestil	rayon de miel ingrat il n’a aucune gratitude, il est ingrat 1) tsigane 2) mendiant mendicité mendier 1) se geler; 2) être très fatigué 1) tendre v.tr. (<i>à l’horizontale</i>) 2) (<i>en particulier</i>) tenir un enfant (<i>pour lui faire faire pipi</i>) (spor.) lutter v.i. arroser. Syn. (sor.) aw daştin racine, origine HIPPI. amble n.m. (voir rewan) apprentissage n.m. j’ai bien appris ma leçon psychologue psychologie mettre sur le feu, flamber (<i>une volaille</i>)	honey ungrateful 1) gipsy 2) beggar begging to beg 1) to freeze; 2) to be very tired 1) to stretch (<i>horizontally</i>) 2) (<i>particularly</i>) to hold a child, upright (<i>to make it pee</i>) (spor.) to fight to water Syn. (sor.) aw daştin root, origin amble (see rewan), to walle (a horse) learning (the process of) I have learnt my lesson well psychologist psychology put sthng on the fire, singe (<i>a bird</i>)
Meyremok <i>n.f.</i> nanikê hingivî nankor, nanserçok, bênanûxwê nan û xwê li ser çokê poşe poşetî poşetî kirin, parsekî kirin qefilîn	Hristiyanların Meyrem Ana’yı anmak için yaptıkları dini bayram bal peteği nankör 1) çingene, 2) dilenci çingenelik, dilencilik çingenelik yapmak/etmek, dilencilik yapmak 1) üşümek; 2) yorgun düşmek	1) tendre v.tr. (<i>à l’horizontale</i>) 2) (<i>en particulier</i>) tenir un enfant (<i>pour lui faire faire pipi</i>) (spor.) lutter v.i. arroser. Syn. (sor.) aw daştin racine, origine HIPPI. amble n.m. (voir rewan) apprentissage n.m. j’ai bien appris ma leçon psychologue psychologie mettre sur le feu, flamber (<i>une volaille</i>)	1) stretch (<i>horizontally</i>) 2) (<i>particularly</i>) to hold a child, upright (<i>to make it pee</i>) (spor.) to fight to water Syn. (sor.) aw daştin root, origin amble (see rewan), to walle (a horse) learning (the process of) I have learnt my lesson well psychologist psychology put sthng on the fire, singe (<i>a bird</i>)
radaştin (radêşe) <i>v.tr.</i> rahêlan (rahêle) <i>v.tr.</i> rebisandîn an rêwisandîn (sor.) aw daştin regez rehwal an rehwan <i>n.f.</i> tewa <i>n.f.</i> mîn dersa xwe tew a kir rewannas an sor. derûnnas neol. rewannasî an sor. derûnnasî neol. rewisandîn	mücadele etmek (sporda) su serpmek, sulamak Syn. (sor.) aw daştin ırk, köken, kök rahvan iyice öğrenmek, dersimi iyice öğrendim psikolog psikoloji ateşe tutmak (tavuk, kuş vb hayvanların tüyleri için)	1) se geler; 2) être très fatigué 1) tendre v.tr. (<i>à l’horizontale</i>) 2) (<i>en particulier</i>) tenir un enfant (<i>pour lui faire faire pipi</i>) (spor.) lutter v.i. arroser. Syn. (sor.) aw daştin racine, origine HIPPI. amble n.m. (voir rewan) apprentissage n.m. j’ai bien appris ma leçon psychologue psychologie mettre sur le feu, flamber (<i>une volaille</i>)	1) to stretch (<i>horizontally</i>) 2) (<i>particularly</i>) to hold a child, upright (<i>to make it pee</i>) (spor.) to fight to water Syn. (sor.) aw daştin root, origin amble (see rewan), to walle (a horse) learning (the process of) I have learnt my lesson well psychologist psychology put sthng on the fire, singe (<i>a bird</i>)
rehwîsîn rewş <i>n.f.</i> rewt, rot, (darekî zirav û dirêj) rexsandîn	ateşe tutulmak (tavuk, kuş vb hayvanların tüyleri için) 1) hale, parlaklık; 2) bezek, süs ince uzun sırık 1) oluşturmak, yapmak, neden olmak, yol açmak (bir olaya); 2) bir fırsat sağlamak, yaratmak sapma, yön değiştirme, yolu terketme yöndeğiştirmiş, sapmış, yolu terketmiş çökelek sorgu, sorgulama sorgulamak, sorguya çekmek sorgulama, sorgu bir akarsuyun denize / göle döküldüğü yer, ağız, munsap bekleme, gözü yolda olma. Syn. çavnêrî seyahat eden, seyah, yolcu politika, politik, cesaret (korkudan sararıp solma, cesaretini yitirme) yabani incir morartmak, morarmaya yol açmak inatçı inat, hınç birine inat etmek	être mis sur le feu, être flambé (<i>une volaille</i>) 1) aura, lumière n.f., brillant n.m., gloire n.f. 2) parure n.f. perche, gaule 1) faire arriver, provoquer v.tr. (<i>un événement</i>) 2) accorder, octroyer, donner l’opportunité aberration n.f. aberrant, e adj. produit laitier, <i>en part.</i> fromage frais (jajî). interrogatoire n.m. interroger v.tr. interrogation n.f. estuaire, delta attente. Syn. çavnêrî voyageur politique, political, politics bravoure n.f. il n’a plus de courage, figue sauvage faire un bleu, provoquer un hématome obstiné, e adj. dépît, obstination malveillante faire (quelque chose) en dépît de quelqu’un, au mépris de la volonté de quelqu’un, faire quelque chose par dépît à cause de toi, pour te faire enrager, pour te rendre jaloux gluant, visqueux poussière flamme, feu tendresse ; avoir de la tendresse pour... saigner du nez feuilles de tabac enfilées sur un bâton, pour sécher empilement de la literie, pour le rangement lente ses lentes sont devenues des poux (il a prospéré) 1) lente; 2) punaise - jeune pou, lente à peine éclore - pou licol bride avec un mors mors longe (<i>fixée au licol</i>) courroie de poitrine (ou poitrinière de cheval) décorée d’or obstruer, boucher	to be put on the fire, to be singed (<i>e.g. a bird</i>) 1) aura, light, glory, brilliance 2) finery, jewelry a long pole, a fishing rod 1) bring about, to cause (an event) 2) to grant, to provide an opportunity aberration aberrant a milk product, fresh cheese (jajî) interrogation to interrogate interrogation an estuary, a delta waiting, expectation. Syn. çavnêrî traveller policy, political, politics bravery, courage he has no more courage a wild fig to bruise, cause a bruise obstinate pique, contrariness, spite to do s.thng to spite s.o., against s.o. wishes, out of spite to annoy you, to make you jealous sticky, viscous dust a flame, fire tenderness; to have a soft spot for... nose bleed tobacco leaves tied on a stick to dry piled up bedding, for putting away a nit his nits have become lice (he has prospered) 1) a nit; 2) louse - a young louse that has just hatched - louse halter bridle with bit bit tether (<i>fixed to a halter</i>) breast strap (of a horse) decorated with gold to obstruct, to block
di rika te de, ji rika te re rîko, binîk rimîlk <i>n.f.</i> rimîn, rivîn riqet ar., dîlnermî, dilsozî riqet kirin, risandîn rista titûnê rista nivînê rişk rişkên yekî bûn nûtik, bihanik nûtik, bangehûrk	senin inadına yapışkan, gitmek bilmeyen toz alev şefkat; şefkat göstermek burun kanaması tütûn yapraklarının bir çubuğa bağlanarak kurutulması toplanan yatakları üstüste dizerek kaldırılma sirke bit yumurtaları yavşak oldu yavşak	1) faire arriver, provoquer v.tr. (<i>un événement</i>) 2) accorder, octroyer, donner l’opportunité aberration n.f. aberrant, e adj. produit laitier, <i>en part.</i> fromage frais (jajî). interrogatoire n.m. interroger v.tr. interrogation n.f. estuaire, delta attente. Syn. çavnêrî voyageur politique, political, politics bravoure n.f. il n’a plus de courage, figue sauvage faire un bleu, provoquer un hématome obstiné, e adj. dépît, obstination malveillante faire (quelque chose) en dépît de quelqu’un, au mépris de la volonté de quelqu’un, faire quelque chose par dépît à cause de toi, pour te faire enrager, pour te rendre jaloux gluant, visqueux poussière flamme, feu tendresse ; avoir de la tendresse pour... saigner du nez feuilles de tabac enfilées sur un bâton, pour sécher empilement de la literie, pour le rangement lente ses lentes sont devenues des poux (il a prospéré) 1) lente; 2) punaise - jeune pou, lente à peine éclore - pou licol bride avec un mors mors longe (<i>fixée au licol</i>) courroie de poitrine (ou poitrinière de cheval) décorée d’or obstruer, boucher	1) bring about, to cause (an event) 2) to grant, to provide an opportunity aberration aberrant a milk product, fresh cheese (jajî) interrogation to interrogate interrogation an estuary, a delta waiting, expectation. Syn. çavnêrî traveller policy, political, politics bravery, courage he has no more courage a wild fig to bruise, cause a bruise obstinate pique, contrariness, spite to do s.thng to spite s.o., against s.o. wishes, out of spite to annoy you, to make you jealous sticky, viscous dust a flame, fire tenderness; to have a soft spot for... nose bleed tobacco leaves tied on a stick to dry piled up bedding, for putting away a nit his nits have become lice (he has prospered) 1) a nit; 2) louse - a young louse that has just hatched - louse halter bridle with bit bit tether (<i>fixed to a halter</i>) breast strap (of a horse) decorated with gold to obstruct, to block
spî, spîh rişme, hevsar lixab gem serhevsar, doxrişme zîn û zêrbend	bit yular gemli yular gem yular başı eyer ve altın süslü göğüslük	1) faire arriver, provoquer v.tr. (<i>un événement</i>) 2) accorder, octroyer, donner l’opportunité aberration n.f. aberrant, e adj. produit laitier, <i>en part.</i> fromage frais (jajî). interrogatoire n.m. interroger v.tr. interrogation n.f. estuaire, delta attente. Syn. çavnêrî voyageur politique, political, politics bravoure n.f. il n’a plus de courage, figue sauvage faire un bleu, provoquer un hématome obstiné, e adj. dépît, obstination malveillante faire (quelque chose) en dépît de quelqu’un, au mépris de la volonté de quelqu’un, faire quelque chose par dépît à cause de toi, pour te faire enrager, pour te rendre jaloux gluant, visqueux poussière flamme, feu tendresse ; avoir de la tendresse pour... saigner du nez feuilles de tabac enfilées sur un bâton, pour sécher empilement de la literie, pour le rangement lente ses lentes sont devenues des poux (il a prospéré) 1) lente; 2) punaise - jeune pou, lente à peine éclore - pou licol bride avec un mors mors longe (<i>fixée au licol</i>) courroie de poitrine (ou poitrinière de cheval) décorée d’or obstruer, boucher	1) bring about, to cause (an event) 2) to grant, to provide an opportunity aberration aberrant a milk product, fresh cheese (jajî) interrogation to interrogate interrogation an estuary, a delta waiting, expectation. Syn. çavnêrî traveller policy, political, politics bravery, courage he has no more courage a wild fig to bruise, cause a bruise obstinate pique, contrariness, spite to do s.thng to spite s.o., against s.o. wishes, out of spite to annoy you, to make you jealous sticky, viscous dust a flame, fire tenderness; to have a soft spot for... nose bleed tobacco leaves tied on a stick to dry piled up bedding, for putting away a nit his nits have become lice (he has prospered) 1) a nit; 2) louse - a young louse that has just hatched - louse halter bridle with bit bit tether (<i>fixed to a halter</i>) breast strap (of a horse) decorated with gold to obstruct, to block
xetimandîn, xitimandîn	tıkamak	obstruer, boucher	to obstruct, to block

xetimîn, xitimîn, ritimîn	tıkanmak	s’arrêter, s’étouffer, être obstrué, être bloqué	to stop, to be stifled, to be obstructed or blocked
trafik diherike ji nişka ve dixetime	normal seyreden trafik aniden tıkanıyor	circulation fluide qui bouchonne soudain	fluid circulation that rubs down suddenly
xetimîn, xetimandin <i>n.f.</i>	tıkanma, tıkama	obstruction	an obstruction
riwangeh, ruwange <i>n.f.</i>	1) aç, zaviye; 2) bakış açısı, görüş <i>Syn. zawiye</i>	1) angle ; 2) (fig.) point de vue, angle de vue, <i>Syn. zawiye</i>	1) visual (optic) angle; 2) (fig.) angle, aspect; point of view, <i>Syn. zawiye</i>
riç, riçik	1) kök; 2) kılcal kök	racine <i>Syn. reh, reg</i>	root <i>Syn. reh, reg</i>
rîs, rûs, rwîs <i>adj. Syn. rût, tazî</i>	çıplak <i>Syn. rût, tazî</i>	nu, nue <i>adj. Syn. rût, tazî</i>	bare, naked <i>Syn. rût, tazî</i>
rîsî an rwîsî <i>n.f. Syn. tazîfî</i>	çıplak <i>Syn. tazîfî</i>	nudité <i>n.f. Syn. tazîfî</i>	nakedness, nudity <i>Syn. tazîfî</i>
bi rîsî ketin avê	çıplak suya girmek	entrer dans l’eau tout nu	to enter the water naked
rojveger <i>n.f.</i>	gece ile gündüzün eşit olduğu dönem	équinoxe	equinox
ronî kirin; rûniştin	oturmak	s’asseoir	to sit down
rozname <i>n.f.</i>	takvim	calendrier <i>n.m.</i>	a calendar
rustin (biruze)	yeşermek, bitmek <i>Syn. şîn hatin, heşîn bûn</i>	(<i>région de l’Anatolie</i>) pousser, croître <i>Syn. şîn hatin, heşîn bûn</i>	(<i>in Anatolia</i>) to sprout, to grow <i>Syn. şîn hatin, heşîn bûn</i>
ruwek	bitki	plante, végétal	plant, vegetation
ruwekên çandî	ekili bitkiler	plantes cultivées	cultivated plants
ruweknas	botanikçi	botaniste	botanist
ruweknasî	botanik	botanique	botanical
rûbal > rûbar: rûbarê yekî bûn	birisiyle yüzyüze gelmek	tomber face à face avec quelqu’un	to come face to face with s.o.
rûd <i>n.f.</i> pers. musiq.	tel (müzik enstrümanları için)	corde d’un instrument de musique	cord (of a musical instrument)
rûd û ûd	müzik enstrümanı ve melodisi	l’instrument et la mélodie	the instrument and the tune
rûdên <i>n.f.</i>	yüz güzelliği, çekicilik	beauté du visage, allure <i>n.f.</i>	beauty of face, allure
rûxandin, helweşandin, herifandin, hedimandin	yıkmaq, viraneye çevirmek	1) déchirer, rompre, trouer, percer ; 2) faire s’écrouler, faire s’effondrer	1) to tear, break, pierce (s.thng.) 2) to collapse
rûxîn, helweşîn, herifîn, hedimîn	yıklmak	1) se déchirer, se rompre, être troué, percé. 2) s’écrouler, s’effondrer	1) to tear, break (oneself) 2) to collapse, to make s.o. collapse
semer	100 küçük başhayvandan oluşan sürü	troupeau de 100 ovins	a herd of 100 ovines
kerî	yaklaşık 500 küçük başhayvandan oluşan sürü	grand troupeau de moutons (environ 500 bêtes)	a great herd of sheep (about 500 heads)
col	koyun ve keçiden oluşan sürü	troupeau d’ovins et caprins	a heard of sheep and goats
birr	sürü parçası	partie d’un troupeau	part of a herd
sewal, dewar	büyük başhayvan, davar	gros bétail	big cattle
terş û kewal	sığır	le bétail	cattle
safo <i>n.f.</i>	kar yığını	amas de neige	a heap of snow
sakûl <i>adj., Syn. beredayî</i>	1) başıboş, aylak, avare;	1) vaurien(enne) <i>adj.</i> , vagabond(e) <i>adj.</i> , bon à rien.	1) good for nothing, vagabond, restless (adj.), vagrunt
	2) toy, acemi <i>Syn. sût, sûtal.</i>	2) novice <i>adj.</i> , inexpériment(e) <i>adj.</i> , immature <i>adj. Syn. sût, sûtal.</i>	2) inexperienced, immature (adj) <i>Syn. sût, sûtal.</i>
sakûlî <i>n.f.</i>	1) başıboşluk, aylaklık, avarelik 2) toyluk, acemilik, bilmezlik	1) vagabondage <i>n.m.</i> ; 2) manque d’expérience, manque de maturité	1) vagrancy; 2) lack of experience, lack of maturity
samîn an bayê samîn	sam yeli	simoun <i>n.m.</i> , vent du sud	south wind
samîr	zakkum	laurier-rose	oleander
saqol <i>n.f.</i>	üzüm sepeti. <i>Syn. sewî</i>	hotte pour transporter le raisin. <i>Syn. sewî</i>	basket for carrying grapes. <i>Syn. sewî</i>
saqol <i>n.f.</i> bot.	süpürge çalısı, kaba süpürge yapımında kullanılır	plante avec laquelle on fait des balais	plant with which brooms are made, broom
satûl <i>adj.</i>	yoksul, zavallı	misérable <i>adj.</i>	destitute, poverty stricken
satûlî <i>n.f.</i>	yoksulluk, zavallılık	vilenie <i>n.f.</i>	vileness, villenie
saw <i>n.f.</i>	kamaşma (diş için). <i>Syn. sekihandin</i>	agacement des dents. <i>Syn. sekihandin</i>	set on edge (teeth) <i>Syn. sekihandin</i>
saw kete diranê min	dişlerim kamaştı	j’ai un agacement dans les dents	my teeth are set on edge
sayis <i>n.m.</i>	iki yıllık teke	bouc de deux ans	two-year-old billy goat
sebenêsk <i>n.f.</i> vet.	köpek gribi	influenza canine	dog flu
seqawêl, sexewêl	kaba süpürge, sokak süpürgesi	grand balai de branchages	big broom of twigs
serê saetê	saat başı, her saat	par heure, à chaque heure	per hour, every hour
sîs <i>adj.</i>	beyaz, albino	blanc, blanche <i>adj.</i> , albinos <i>adj.</i>	white, albino
mehîna boz sîsê sayî,	parlak beyaz kısrak	jument à la robe d’un blanc éclatant	mare of brilliant white colour
şarj kirin	şarj etmek <i>Syn. bar kirin, dagirtin</i>	charger <i>Syn. bar kirin, dagirtin</i>	to charge <i>Syn. bar kirin, dagirtin</i>
saet şarj kirin	saatın pilini doldurmak, mecazi: pilini şarj etmek	remonter sa montre ;	to remount one’s watch,
xwe şarj kirin,	kendini şarj etmek	prendre des forces ;	to gather strength,
xwedeşarj kirin,	deşarj olmak, boşalmak <i>Syn. xwe vala kirin</i>	se décharger de (ses ennuis...) <i>Syn. xwe vala kirin</i>	to free oneself of problems <i>Syn. xwe vala kirin</i>
tamar, damar	damar, kan damarı	vaisseau sanguin	blood vessel
reşdamar, şindamar	toplardamar	veine	vein
sordamar, xwînhênêr	atardamar	artère	artery
tep bûn, hatin xwar	çökmek (ev, bina vs)	tomber, s’effondrer, s’écrouler	to fall, to collapse
şahdamar	büyük atardamar, aort	aorte	aorta
tep kirin, anîn xwar	çökertmek (ev, bina vs)	faire tomber	cause to fall
îraq	çökelek	babeurre (ce qui reste dans la baratte, quand on a extrait le beurre)	buttermilk
(toraq hişk dibe dibe çortan/keşk, lê jaiî nabe çortan)			
jaiî (toraq)	sarımsaklı çökelek	fromage frais (en général aromatisé avec de la ciboulette)	fresh cheese (similar to cottage cheese) usually flavoured with chives
jaiiya sade	katıksız çökelek	fromage frais sans herbes aromatiques	fresh cheese without herbs
çolîk, çulik	çökelek	fromage frais	fresh cheese
wexer (<i>Bahdînan</i>) = oxir	uğur	augure	augury
wexer kirin	ölmek	mourir, trépasser, tirer sa révérence	to die, to pass away
xitim	hatim, baştan sona kadar okuyup bitirme	achèvement, le fait d’accomplir quelque chose du début à la fin	completion, culmination , the fact of having completely finished s.thng
xitima Quranê	Kuran’ı hatmetme	lecture du Coran d’un bout à l’autre	reading the Quran from end to end
mîn du cara Quran xitim kiriye,	ben Kuran’ı iki kez hatmettim	j’ai lu par deux fois le Coran en entier	I have twice read the Quran completely
mîn ev kitêb xitim kiriye,	ben bu kitabı hatmettim	j’ai terminé ce livre	I have finished this book
dersa xwe xitim kirin	dersini okuyup bitirmek	avoir appris sa leçon entière.	to have learnt his lesson completely
xîç	gebe kadının veya memeli hayvanların meme salgısı, kolostrum	colostrum	colostrum
şîrza, şîrzak	yeni doğum yapmış hayvanın ilk üç gün içindeki sütü	lait des trois premiers jours, sucré et savoureux	milk of the first three days after calving, sweet and tasty
fîro, xelendor, xilindor, zak,	yeni doğum yapmış hayvanın ilk üç gün içindeki sütünden yapılan bir tür çökelek	yaourt fabriqué avec le lait des trois premiers jours après une mise bas	yoghurt made with milk of the first three days after calving cubing

KURMANCÎ

rojnameya taybetî ya Enstîtuya kurdî ya Parîsê li ser pirsên zaravayê kurmancî

Min ev nivîsî ne ji bo sahibrewacan

Belkî ji bo biçûkêd Kurmancan

Elmedê Xanî
(Sedsala XVII)Civîna
Bihara 2008an

Civîna 42an ya Kurmancî ji 24 heta 30ê gulana 2008an li Vesterosê, Swêd, li dar ket.

Beşdarên vê civînê vê carê li ser peyvên di qewlên Êzîdîyan û stranan de, peyvên di Şerefnamê ya Mela Mehmûdê Bazîdî de, li ser peyvên xanî, aşê avê û fûtbolê û herweha hin peyvên kêmnas xebitîn.

Ev hevalên han di civînê de beşdar bûn: Salih Akin (Xerzan), Mistefa Aydoğan

(Mêrdîn), Elîşêr (Wan), Emîn Narozi (Batman), Selam Nûman (Qamişlo), Zinar Soran (Dêrik), Têmurê Xelîl (Rewan), Reşo Zîlan (Agirî).

Encamên xebata vê civînê di vê hejmara Kurmancî de tên belav kirin.

Ji ber xebata li ser peyvên xanî û hin peyvên kêmnas di hejmara berê ya Kurmancî de hatin belav kirin, di vê hejmarê de ew babet tune ne.

Termên wergera Şerefnamê
ya Mela Mehmûdê Bazîdî

Amadekar: ELÎŞÊR

kurdî	tirkî	fransîzî	îngilîzî
reg: reh	kök	racine	root
cengel: daristana gurr û himbiz	cangl, balta girmemiş orman	jungle	jungle
bîşe: daristaneke piçûk	koru, koruluk	bosquet	small wood, grove
giruh: kom	guruh	groupe	gang, group
gedayî: parsekî	dilencilik	mendicité	beggary, mendicancy
mon: bêmîrûz, bêsikûm	asik suratlı	renfrogné, maussade	sulky, sullen, glum, morose
cewanmerî: camêrî	yigitlik	bravoure, vaillance	bravery, stoutness
lewranê: lewra, loma, lomanê	bu nedenle, bundan dolayı	de ce fait	therefore, thus
bixweser: serbixwe	bağımsız	indépendant	independent
yekxeberî: yekdengî	ittifak, birliktelik	entente, unité	agreement, alliance, understanding, unity
xelele	kargaşa	tumulte, trouble	tumult, disturbance
fermanberdarî: hukumranî	hükümdarlık	souveraineté	dominion, sovereignty
fermanferma	hüküm geçen	souverain	sovereign, overlord
xwînrîz: xwînrêj	gaddar, kandökücü	sanglant, cruel	bloodthirsty, boody, cruel
şilêl: çewdar	çavdar	seigle	rye
kamkarî	muradına erme, mutluluk	bonheur	happiness
dîlêr	kahraman	héros	heros, brave men
pena birin: xwe avêtin ber bextê yekî	sığınmak	se réfugier, chercher asile	to take refuge in
fitnengîzî: fitnekari	fitnecilik, fesatçılık	intrigue	troublemaking, intrigue, plot
dostkam: dostê hezkirî	dost meramlı	ami, bien-aimé	beloved, friend
xakpûsî: xakbûsî	büyük bir zatın ayaklarına varıp öpme	le fait de baiser les pieds d'un haut personnage	to kiss the feet of a dignitary
sened dayîn	garanti vermek	garantir	to guarantee, vouch for
vajî kirin	tersyüz etmek, tersine çevirmek, tahrif etmek	retourner, inverser, falsifier	to turn inside out; falsify
bazxwaste: hesab xwastin	hesap sormak	demander des comptes	to call to account, hold responsible
beryek	karşılık, karşılığında	contrepartie	equivalent given in return, in return
ji parani : ji par re	arkadan	par derrière	from behind, from the rear
qirargîr bûn: ketin cihê yekî	birinin yerine geçme	remplacer qn.	to replace s.o., to take s.o. place
derkar: di xizmetê de	hizmette, hizmetinde	en service	in service, in working order
derkarî: xizmet	hizmet	service	service, duty
pev kirin: berhev kirin, kom kirin	toplamak	rassembler, réunir	to gather, collect
ji ... rû wergerîn	kaçınmak	éviter, s'abstenir	avoid, to abstain
hewş kirin: dor lê girtin	kuşatmak, sarmak	encercler, assiéger	to surround, besiege
eman dayîn	aman vermek, yaşamını bağışlamak	gracier qn., épargner la vie de qn.	to spare s.o., to spare one's life
çirax: xwelêgirtî	birinin hizmetinde olan, hizmetçi	homme à tout faire, serviteur	errand boy, odd-jot man
yari kirin: alîkarî kirin	yardım etmek	aider, assister	to help
dirîxî kirin: teksîr kirin	esirgemek	épargner, ménager	withhold (something) from, deny, begrudge
kînewer: kindar	kinli	rancunier	vindictive, full of ill will, rancorous
dad	adalet	justice	justice
şebxûn	kanlı gece baskını	raid nocturne sanglant	bloody night raid
rû ji ... birne gerandin	geri püskürtmek	repousser	to beat back, fling back
bedreftarî	kötü davranış	mauvais traitement, mauvaise conduite	ill-treat, ill-treatment, bad behaviour

bedtirê halatan	en kötû haller	les pires cas	the most wicked (/evil) cases
bê ser û pa	başbozuk	irrégulier, vagabond	lawless, irregular, vagabond
penhan kirin: veşartin	saklamak	cacher, dissimuler	to hide
qederekî	bir mîktar	un peu	some, somewhat, a little
serkeş	asi, isyankar, başkaldıran	rebelle, mutin, insurgé	rebellious, mutinous, insubordinate
serkeşî	asilik, isyan, başkaldırı	rébellion, révolte, insurrection	rebelliousness, rebellion, revolt, uprising
bi hevranê: bi hev re	birlikte	ensemble	together
hespê badpa: hespê xweşbez	ayağına çabuk olan, iyi koşan at	cheval rapide	fast horse
namzed kirin	nişanlamak	fiancer	to betroth
yadgar: yadigar	yadigar	souvenir	keepsake, souvenir, remembrance
şikest xwarin	mağlup olmak, yenilmek	être défait , être vaincu	to be defeated, be beaten
wehareng: bi vî rengî	bu şekilde	de cette manière	in this way
destegîr kirin	yakalamak, tutuklamak	arrêter, attraper, appréhender	to arrest, catch
ceng	savaş	guerre	war, fight
tab	güç, kuvvet, takat	force, capacité	power, energy, ability
yarîkarî	yardım	aide, assistance	assistance, aid, help
derwaze	kale kapısı, şehir kapısı	porte de citadelle, porte de ville	gate of citadel, gate of city
çarnaçar	mecburi	obligatoire	compulsory, obligatory
nalan: bi gazin	yakınarak	en se plaignant	complaining
qewî qenc	çok iyi	excellent	very good, excellent
dilawer	kahraman, yiğit	héros, brave	heros, brave men
boran: bihurîn	karşıdan karşıya geçmek, geçmek	traverser	to cross, to cross over
reftar kirin	hareket etmek, davranmak	se conduire	to behave, bear oneself
rencîde	kırma, incitme	offensé, vexé	offended, hurt, vexed
mîlkdarî	hükümdarlık, padişahlık	souveraineté	sovereignty, rulership, kingship
xaryayî	kükremiş	irrité, rugissant	annoyed, roaring
yananî kirin: henek kirin	şakalaşmak	plaisanter	to joke
qeyd û bend	bağlama	attache, entrave	hindrance, a hobbe (for horse)
rewane kirin	sevketmek	dépêcher, expédier	to send, dispatch
benda ... girêdan	akt bağlamak	conclure un pacte	to make an agreement

Qewlên Êzîdîyan - II -

Amadekar: Reşo ZÎLAN

kurdî	tirkî	fransizî	îngilizî
bor	doru at	cheval bai	reddish brown, sorrel; bay horse
vehewandin	barındırmak	abriter	to harbour, shelter
nebihê	duymaz, işitmez, sağır	malentendant, sourd	deaf, hand of heaving
peristin	tapmak	adorer	to worship, adore
çêr kirin	küfür etmek	injurier, insulter	to curse, abuse, insult
dîlqreş	biçimsiz, kılıksız, uğursuz	difforme, mal foutu	ill shaped, deformed
malxwe	1) koca, erkek; 2) aile reisi	1) mari ; 2) chef de famille	1) husband; 2) head of the family
ruwêl = rewal	toy delikanlı	jeunot, adolescent	juvenescent, adolescent
vehêlan	terketmek, bırakmak	abandonner, laisser, quitter	to abandon, leave, quit, forsake, desert
hilavêtin	yukarı (yukarıya doğru) atmak	lancer en l’air	throw upward, throws in the air
dîlê yekî ji xwe hiştin	darıltmak, kalbini kırmak	offusquer qn., offenser qn.	to give umbrage, give offense, anger, displease
sil kirin	küstürmek	fâcher, vexer	to offend, make angry, vex
sil bûn	küsmek	être fâché, vexé	to be offended, sulk, vexed
xamî	çiglik, olgunsuzluk	immaturité	immaturity, unripeness
dîlgîr	çekici, cazip, hoş	attrayant, plaisant	pleasing, attractive, delightful
dîldar	aşık	amoureux	in love, lover
rênas	yolbilen	guide	guide
ketî	sefil, düşkün	déchu, misérable	beggarly, miserable
sergerdan	başı dönmüş, sersem	étourdi, qui a la tête qui tourne	dizzy, giddy, vertiginous
heyî û neyî	varı yoğu	tous les biens, toutes les possessions	everything one owns, all one’s worldly goods
guh dêran	kulak vermek, dinlemek	écouter, prêter l’oreille	to listen
dêran	vermek	donner	to give
kûrha agirî: kûreya agir	ateş ocağı	fournaise	kiln, furnace
pesinîn	meth etmek, övmek	louer, faire l’éloge de	to praise, laud
rûs û tazî	çıplak, çırl çıplak	tout nu	totally naked, totally nude
pêşbar	önceden gönderilen fazla yük	farde ou charges en excès	overload,
<pêşbara di pêşiya xwe virê kin>		expédiés en avance	send on ahead <send your excess load on ahead>
virê kirin: verê kirin	yollamak, yolculamak	envoyer, expédier	to send, dispatch
mişemirî	sahipsiz, kimsesiz	seul, orphelin	all alone, forlorn, orphan
şeqî	bitkin	épuisé, exténué	dead tired, exhausted
înan: anîn	getirmek	amener	to bring
înandin: dan anîn	getirtmek	faire venir	to have (something, someone) brought or summoned
coqetî	korocu	membre d’une chorale	choirboy
coqe	koro	chorale	choir
gêle	sürü, evcil olmayan hayvan sürüsü	troupeau d’animaux sauvages	flock (wild animals)

Peyvên di stranan de

Strana Teyar û Derwêş

Amadekar: Emîn NAROZÎ

kurdî	tirkî	fransizî	îngilîzî
koçer	yörük, göçer, göçebe	nomade	nomad
fêris	yiğit	brave, vaillant	brave, hero, valliant
rengîn	renkli	en couleur, coloré	colored, colorful
peqîn/teqîn	patlamak, infilak etmek	exploser	to explode, burst out
kevçika dil	kalp kapakçığı, can evi	1) valve cardiaque ; 2) point vital	1) heart valve; 2) a vital spot
meyizîn/meyizandin	bakmak	regarder	to look
piştevale/piştvala	silahsız, kuşamsız	sans armes à la ceinture	unarmed, weaponless, barehanded
tewilxane	at tavlasi	écurie	stable

Strana Teyar û Derwêş

xwepêveberdan	kendini teslim etmek	s’abandonner, se rendre	abandon oneself to, surrender
kuran/ kûrek	havza	bassin	river basin, catchments area
kan	ocak, maden yeri, reserve	mine	mine
serkon	baş çadır	grande tente du chef, pavillon	pavilion, command tent
axirdewran	ahir zaman	la fin des temps	the end of time, the end of the world
serwan/ servan/ selvan/ selwan	deve çobanı	chamelier	camel herder
kilor/ gilor	yuvarlak, halka biçiminde	rond, en anneau	round, ring-shaped
jînberdan	kadın boşama	divorce, répudiation	divorce, repudiation
wijdan	vicdan	conscience	conscience, consciousness
tûnc	tunç	bronze	bronze
tuncîn	tunçtan	en bronze	in bronze
kendav	körfez	golfe	gulf
bayê bezê	rüzgar gibi	en coup de vent	a gust of wind
qeter	katar	train, file	file, train
deq	seçkin	choisi, distingué	picked, selected
li ber gerandin	kurban etmek	dédier à, sacrifier à	to sacrifice to, to consecrate to
bi destê zorê	zorla, baskıyla	de force	by force
xwemal	şahsi, kendi	personnel, privé	private, personnal
xwemalî	özel şahsa munhasir	à caractère privé	private or confidential
pozê zerîf	uçurum kenarı	le bord du gouffre	the edge of cliff, of an abyss
hûnan/ honandin	örmek	tresser, repriser, tricoter	to knit, to braid, plait
bayê reş/ bareş	doğu rüzgarı	vent d’Est	lever, East-wind
fîkîn/ firuzekirin/ kiwîtin	1) ıslık çalmak; 2) ıslık	1) siffler ; 2) sifflement (n.f.)	1) to whistle; 2) whistling, hissing
kulxan	külhan	fourneau d’un bain turc	boiler room (under a Turkish bath)
del û dîn	deli dolu	irréfléchi, inconsidéré	thoughtless
qûrîn	bağırmaq	gémir	to shout, yell, clamour, to sob
ban kirin/ba kirin/ bang kirin	çağırmaq, bağırmaq	appeler, héler	to call, cry out, holler
kezebkor	ciğeri yanası	puisses-tu souffrir durement	may you suffer greatly
nazgiran	çok nazlı, kendini ağır satan	très coquette	very coquettish, coy
nazgiranî	kendini ağır satma	coquetterie	desire to look coy
nazgiranî kirin	nazlanmak	faire des manières	to agree to something only after repeated requests
buxçik/buxçe/boxçe/boxçik	bohça	balluchon	bundle, pack
gewde	gövde	corps	body, carcass
qir/qirr	kırım, kıyım	massacre, extermination	massacre, slaughter, extermination
qirra mêran	erkek kıyımı	massacre des braves	the massacre of brave men
sayî	bulutsuz, parlak, açık, berrak	sans nuage, clair, limpide	cloudless, unclouded, azure, clear
şahzade	şehzade	prince	prince
şan	şan, şöhrat	gloire, renommée	fame, glory, renown, notability
kêl/kêlek	böğür, yan taraf	flanc	side, flank
çirpandin	kırpmaq	cligner	to clip, shear
xela mêran	erkek kıtlığı	pénurie d’hommes	scarcity of men, shortage of manpower men
çelqan/çelqîn	çalkalanmak	être ballotté, agité	to be shaken up
gawir	gavur	infidèle, giaour	infidel, unbeliever, non-muslim
qebeqeba kewan	keklik ötmesi	cacabement des perdrix	the singing of partridge
qefilîn	donmak	se geler, être gelé	to feel very cold, freeze
simbêl	bıyık	moustache	moustache
şeperze/şepirze/şerpeze	perişan	abattu, accablé, désemparé, piteux	miserable, wretched, pitiful
qurix	kutup yıldızı	étoile polaire	pole star
niqirandin/ niqar kirin	kertiklemek, çentiklemek, yontmak	endenter, encocher	to notch, incise,
zelayam/zilam	erkek, er, herif, adam	homme	man, guy, person, fellow
şahmeran	şahmaran	basilic	basilisk
kurî/kurîk	tay	poulain	foal, colt
’ûrîn	ulumak	hurler	howl, yowl, ululate, bay
kosemisrî	mısır kılıcı	sabre égyptien	Egyptian sword or sabre
çipisk	fiske	chiquenaude	flick, flip, fillip
şareza	bilen, mahir, uzman	expert, connaisseur	expert, skilled, familiar
pîrek	kadın, karı	femme, épouse	woman, wife
şax berdan	dallanmak, budaklanmak	se ramifier	to branch out, ramify
comerd	eli açık, cömert	généreux	generous, munificent, bountiful
wanîko	böyle, şöyle	ainsi, comme cela	so, thus, like this
lê venebûn	gerdege girememek	manque de consommer le mariage	failure to consummate a marriage
texm/dehm/tang	hiza	alignement, niveau, hauteur	level, alignment, height
qantir/qatir	katır	mule	mule; hinny
dev xwar kirin /devê xwe xwar kirin	yalvarmak, yakarmak	supplier	supplicate, solicit, entreat, beg
şikêr	taş yığını	amas de pierres	cairn

Aşê avê

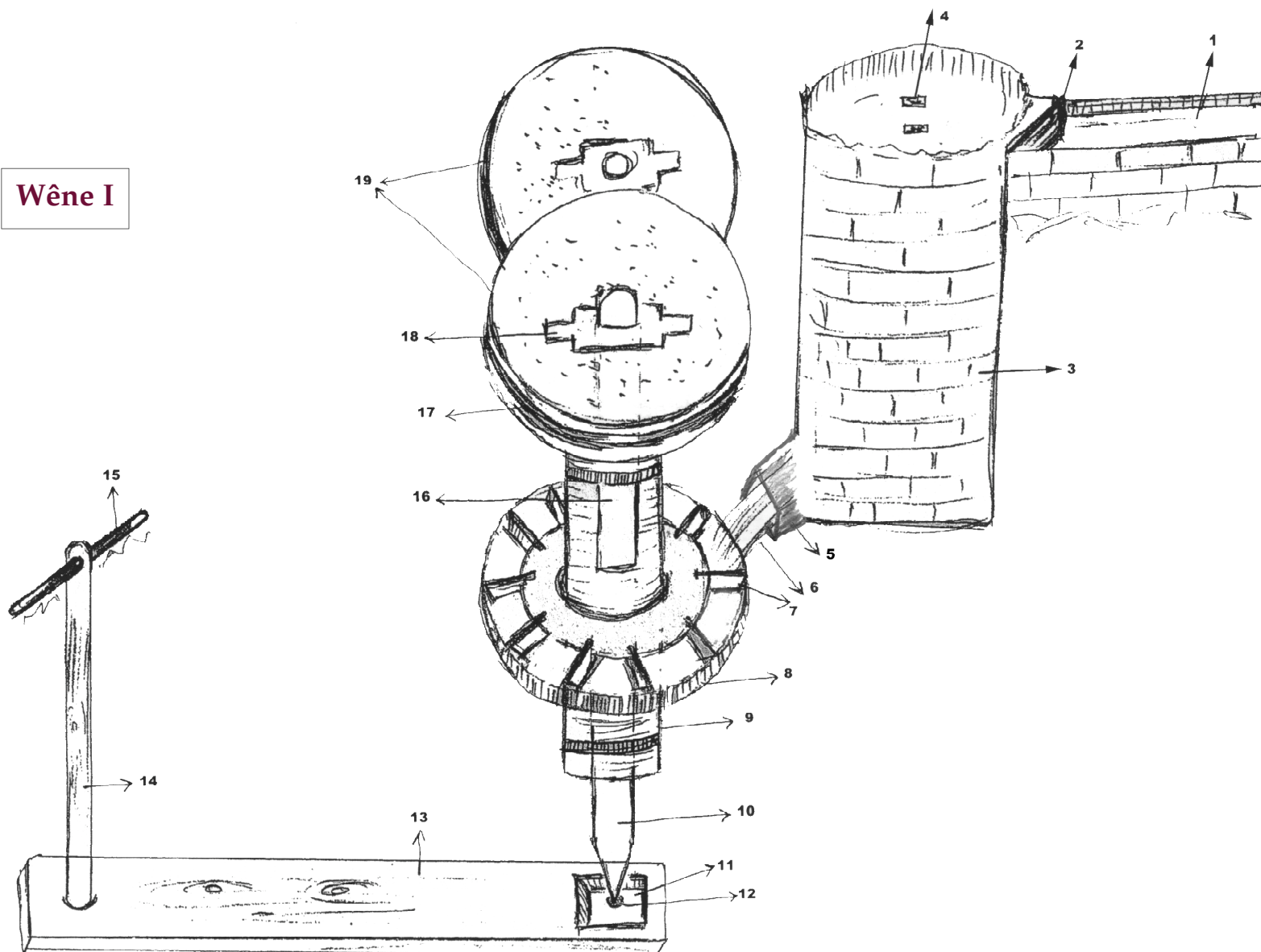
ji gundê Darê (Mêrdîn)

Amedekar: Zinar SORAN

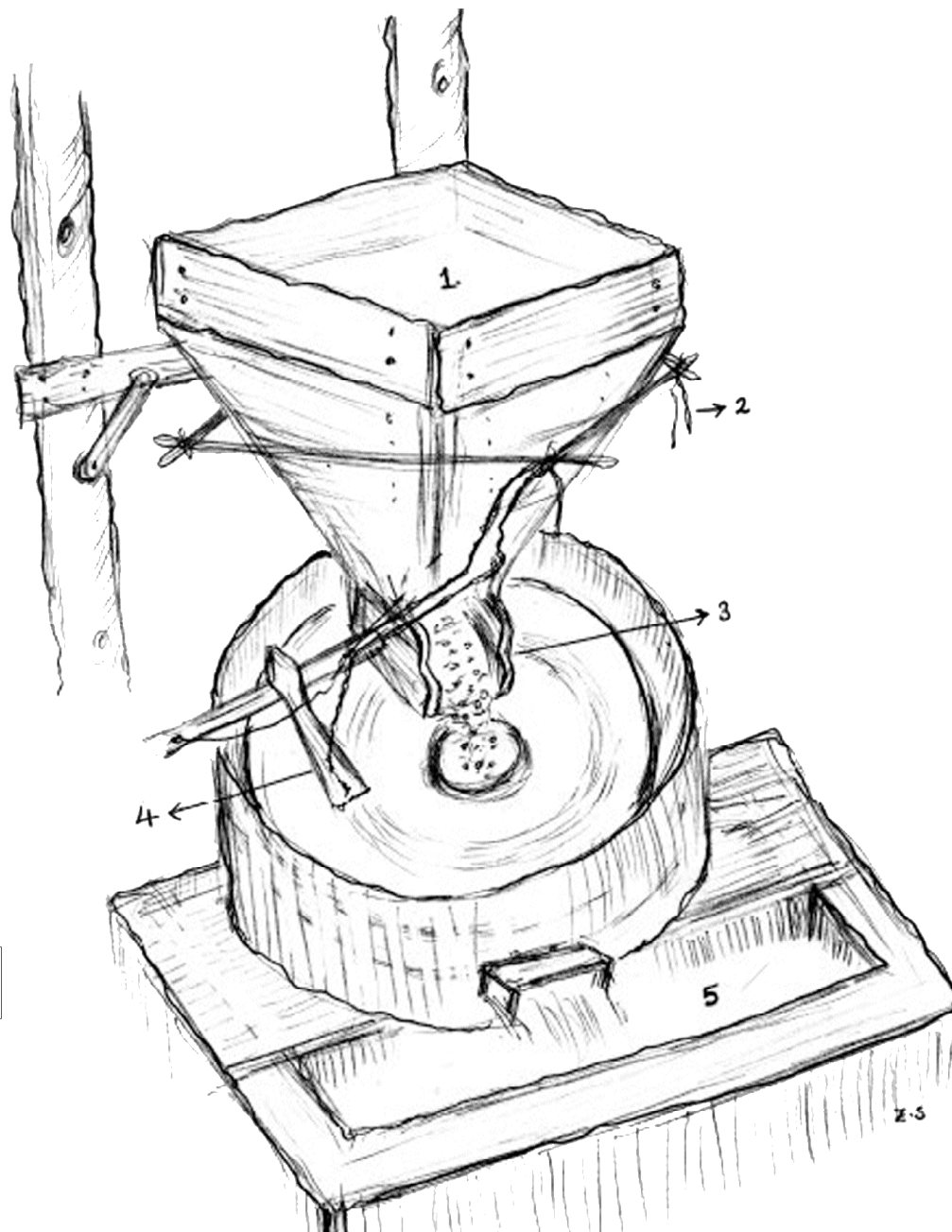
Ev agahdarî ji devê hosteyekî aşê avê hatiye wergirtin. Navê wî Hecî Ezîzê Şêxê Elo ye.
Li herêma Mêrdînê li gundê Darê dijî. Temenê wî ji 80 salî derbas kiriye.
Aşê avê bi du awayan tê gerandin: yan bi şîpa avê, yan jî bi bîra êş.(*)

(*) Têbînî : Di Kurmancîya hejmar 17an de li ser babeta aş xebatek hatibû pêşkêş kirin.
Di wê xebatê de ji çend devokên kurmancî peyv hene. Lê peyvên di vê xebatê de bi tenê ji gundekî ne.
Lewra jî tê de hindek cudahî hene.

Wêne I

kurdî	tirkî	fransîzî	îngilîzî
Aşê yekçavî.	Tek taşlı değirmen.	Moulin à une meule.	A mill with a single mill-stone.
Aşê duçavî.	İki taşlı değirmen.	Moulin à deux meules.	A mill with two mill-stones.
Wêne I			
1. Cuhoka bîrê /êş.	Değirmen arki, kanalı.	Bief du moulin.	Head race.
2. Avbir.	Su kesici, vana.	Vanne.	Hatch or valve.
3. Bîra êş.	Değirmen kuyusu.	Réservoir d'eau du moulin	Mill water tank or header tank.
4. Rêkik.	Değirmen kuyusu basamakları.	Echelle d'accès au réservoir d'eau.	Access ladder to mill pond or reservoir.
5. Nebûb (qula avê).	Su oluğu.	Abée, l'ouverture par laquelle l'eau tombe sur la roue du moulin.	Conduits, supplying water to the mill.
6. Şîp.	Değirmen dolabını döndüren tazyikli su.	Chute d'eau à haute pression qui fait tourner la roue du moulin.	Water falling on the mill paddles.
7. Perîkên dolaba êş.	Dolap pervanesi.	Palettes ou pales de la roue.	Paddles of a mill wheel.
8. Dolaba êş.	Değirmen dolabı.	Roue à aubes du moulin.	Mill paddle wheel.
9. Qendîl, ji darê tûyê yan jî gûzê ye. Dolaba ku aş lê girêdayî ye.	Dut veya ceviz ağacından yapılır. Değirmeni çeviren çarka bağlıdır.	Cylindre en bois de mûrier ou de noyer sur lequel est attachée la meule.	Wooden cylinder (of mulberry or nut wood) supporting the mill.
10. Çindeq.	Tunçtan yapılan ucu sivri mil.	Arbre en bronze à l'extrémité pointue.	Bronze shaft with pointed end.
11. Bindeq, ji bronzê ye. Qalibê binê çindeqê ye.	Tunçtan yapılır. Ucu sivri milin(çindeq) yatağı.	Coussinet de bronze.	Bronze bearing.
12. Noqte, di bindeqê de cihê ku serê çindeqê tê de dizîvire.	Yataktaki yuva.	Partie du coussinet où se loge la pointe de l'arbre.	Part of bearing that houses the end of shaft.
13. Keraxe, ji darê tûyê yan jî gûzê ye. Bindeq tê de bi cih dibe.	Dut veya ceviz ağacından yapılır. İçine yatak yerleştirilir.	Base en bois de mûrier ou de noyer qui supporte le coussinet.	Mulberry or nut wood base for the bearing.
14. Nîgê /lingê keraxê, beşt yan jî darê mîzan û eyarê ye ku dikeve dawiya keraxê.	Ayar kolu.	Levier de régulation.	Adjusting lever.
15. Pîjê keraxê, darê ku dikeve serê lingê keraxê.	Ayar kolu eleceği.	Poignée du levier de régulation.	Adjusting lever control shaft.
16. Bîst	Demirden yapılan değirmen mili.	Moyeu en fer du moulin.	The mill's iron main shaft.
17. Toqa kevîrê êş, toqa dora kevîrê êş. Hinek kevîr yek perçe ne, hinek jî çar perçe ne.	Değirmen taşı çemberi.	Cerceau de la meule.	Hoop round the millstone.
18. Bivîr	Üst değirmen taşını çeviren balta.	Pièce en forme de hache qui fait tourner la meule supérieure.	The key that makes the upper millstone turn with the shaft.
19. Kevîr, berd, ferê êş.	Değirmen taşı.	Meule en pierre.	Millstone.
Gewriya êş, di bin bivîr de ye. Ji darê hejîrê çêdikin.	Değirmen taşı gözü. İncir ağacından yapılır.	Orifice de la meule.	The mill's opening.
Bivîrê êş, bivîrê ku pê kevîrên êş niqar dikin.	Değirmen taşı tarağı.	Grattoir pour nettoyer la meule.	Millstone scraper.

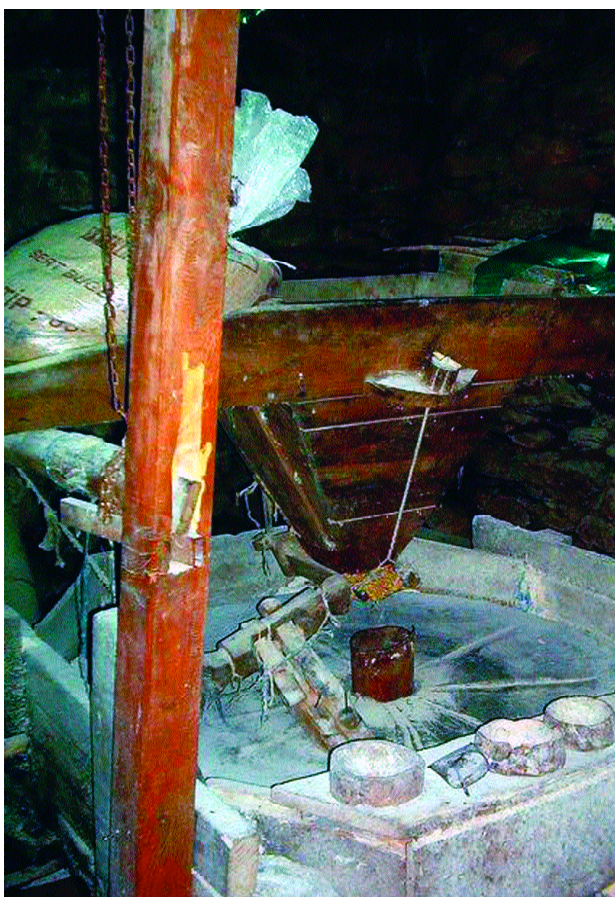

Wêne II

Wêne II

1. Dewla êş, dewla ku zadê hê nehêrandî dikevê.	Boşaltma hunisi.	Trémie à blé.	Wheat hopper.
2. Benê dewlê, ji bo eyara zad zêde yan jî kêm here ser kevir.	Dökülecek tahıl miktarını ayarlama ipi.	Corde permettant de réguler la quantité du blé à moudre.	A cord that controls the flour of wheat to be ground.
3. Koda dewlê, binê dewlê.	Huni kanalı.	Déversoir à blé de la trémie.	The hopper's wheat outlet, wheat chute.
4. Çeqçeç.	Çakıldak.	Traquet du moulin.	A mill's shutter or flap.
5. Birka êrd, cihê ku ard dirije.	Un hazinesi.	Réservoir à farine.	The flour storage, flour bin.

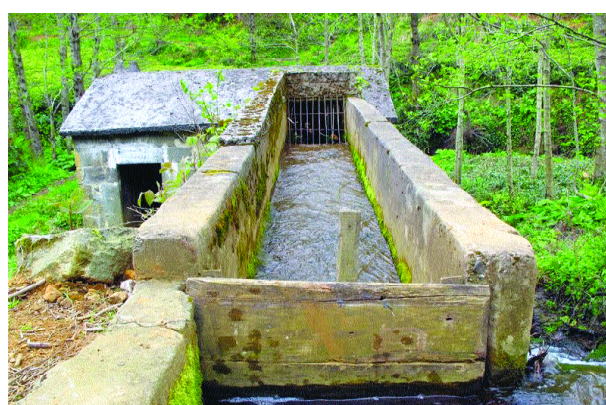
Hinek gotinên bi êş ve girêdayî	Değirmene ilişkin bazı kelimeler	Certains termes relatifs au moulin	Some terms used about mills
Qeraş, kese ku êş dixebitîne.	Değirmenci.	Meunier.	Miller.
Aşvanî, dorçî, kesê ku zad dibe êş.	Tahılı değirmene götüren.	Personne qui porte les céréales à moudre du moulin.	The person who carries grain to the mill for grinding.
Elb, 12 - 13 kg (li vî gundî).	Ölçek (12 - 13 kg).	Une mesure d'environ 12 à 13 kg.	A unit of weight equivalent to about 26/28 pounds
Elbik, nîvelb, 1/2ê elbê.	Yarım ölçek (6 - 6,5 kg).	Moitié d'elb, environ 6 à 6,5 kg.	Half (elb), about 13/14 pounds.
Çapik, 1/4ê elbê.	Çeyrek ölçek (3 - 3,25 kg).	Quart d'elb (3 - 3,25 kg).	Quarter of an eighth of an elb 6,5/7 pounds.
Ard, arvan, ar.	Un.	Farine.	Flour.
Piş, ardê ku dikeve paş kevirê êş. Ev jî qeraş re ye.	Değirmen taşının arka tarafına yığılan un. Bu değirmenciye verilir.	Farine qui tombe derrière la meule et qu'on laisse au meunier.	Flour that falls behind the mill-stone that is left for the miller.

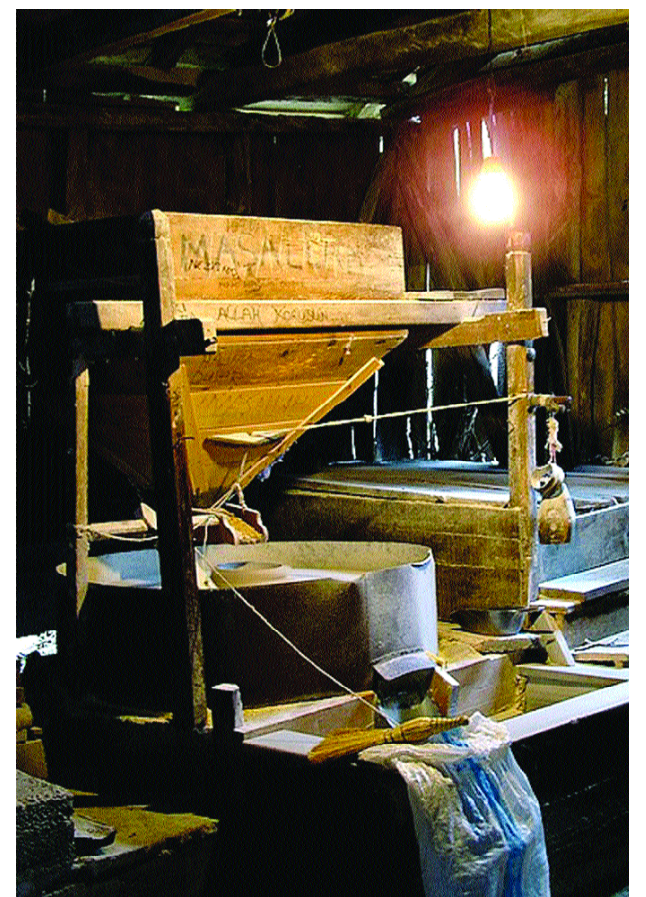
Dewla êş

Çeqçeç û koda dewlê

Cuhoka êş

Aş

Termên fûtbolê

- IV -

Amadekar: Mustafa AYDOGAN

kurdî	tirkî	fransizî	îngilîzî
çîpparêz	tekmelik	protège-tibia	shin guard
çokparêz	dizlik	genouillère	knee guard
gore	çorap	chaussette, guêtre	stocking
şort	şort	short	shorts
forma	forma	maillot	jersey
lepik	eldiven	gant	glove
pîzpîzk, fîrfîrk	düdük	le sifflet	whistle
sola fûtbolê, pêlava fûtbolê	futbol ayakkabısı	chaussure de football	football boots
sola mîxdar, krampon	krampon	crampon	stud
bîner	seyirci, izleyici	spectateur	spectator
bînergeh, trîbun	tribün	tribune	stand
bînergeha sergirtî, trîbuna sergirtî	kapalı tribün	tribune couverte	covered stand
bînergeha servekirî, trîbuna servekirî	açık tribün	tribune non couverte, à ciel ouvert	open stand
bînergeha şerefê, trîbuna şerefê	şeref tribünü	tribune d'honneur	VIP stand
fûtsal, fûtbola salonê	salon futbolu	foot-en-salle	indoor football
tûrnûwaya fûtbolê	futbol turnuvası	tournoi de football	football tournament
kûpaya fûtsalê	futsal kupası	coupe de futsal	indoor football cup
taximê serkêş	lider takım	équipe leader	leading team
taximê neteweyî	milli takım	équipe nationale	national team
maça neteweyî	milli maç	match international	international game or match
lîstikvanê taximê neteweyî	milli takım oyuncusu	joueur de l'équipe nationale	national team member
lîstikvanê neteweyî	milli oyuncu	joueur international	an international player
lîstikvanên maçê	maç kadrosu, asil oyuncular	les titulaires du match	those selected for a game
lîsteya 18 kesî	18 kişilik liste	liste de 18 joueurs	list of 18 players
11ê destpêkê	ilk 11	liste des 11 / liste de joueurs titulaires	list of 11 starting players
lîsteya cîgiran	yedek listesi	liste des remplaçants	list of substitute players
taximê şampiyon	şampiyon takım	équipe champion	winning or champion team
taximê ku dikeve	düşen takım	équipe reléguée	relegated team
taximên binî	alttaki takımlar	équipes relégables	teams in the relegation zone, area
taximê ciwan	genç takım	équipe espoir	junior team
taximê ketî	düşmüş takım	équipe reléguée	relegated team
lîsteya maçan, fîkstur	fîkstür	calendrier des matches	fixtures list
tabloya pûanan	puan tablosu	classement	league table
pûan	puan	point	point
pûan wergirtin	puan almak	gagner un point	to win a point
pûan bi der dan	puan kaybetmek	perdre un point	to loose a point
bêpûan	puansız	sans point	without any points
nîvfinal	yarı final	demi-finale	semi-final
fînal	final	finale	final
çaryekfînal	çeyrek final	quart de finale	quarter-final
encama maçê	maçın sonucu	résultat du match	match results
tûrnûwa	turnuva	tournoi	tournament
derecebendîya UEFA yê	UEFA sıralaması	classement de l'UEFA	UEFA ranking
derecebendîya FIFA yê	FIFA sıralaması	classement de la FIFA	FIFA ranking
derecebendîya cîhanê	dünya sıralaması	classement mondial	World ranking
derecebendîya ewrûpayê	avrupa sıralaması	classement européen	European ranking
klûba fûtbolê	futbol kulübü	club de football	football club
komeleya fûtbolê	futbol derneği	association de football	Association football (Soccer)
serokê federasyonê	federasyon başkanı	président de la fédération	Federation president
serokê klûbê	kulüp başkanı	président du club	club president
bêjerê fûtbolê, spikerê fûtbolê	futbol spikeri	présentateur de football	football commentator
bêjerê maçê, spikerê maçê	maç spikeri	présentateur de match	game commentator
maç vegotin	maçı anlatmak	commenter le match	to comment on a game
nivîskarê fûtbolê	futbol yazarı	chroniqueur de football	footballcaster
şirove kirin	yorumlamak	commenter	comment
şirovekirina fûtbolê	futbol yorumu	commenter le football	to comment on football
şirovekarîya fûtbolê	futbol yorumculuğu	commentaire sur le football	football consultancy
şirovekarê fûtbolê	futbol yorumcusu	commentateur de football	a football consultant

- Forma
- Forma
- Maillot
- Jersey

- Şort
- Şort
- Short
- Shorts

- Gore
- Çorap
- Chaussette, guêtre
- Stockings

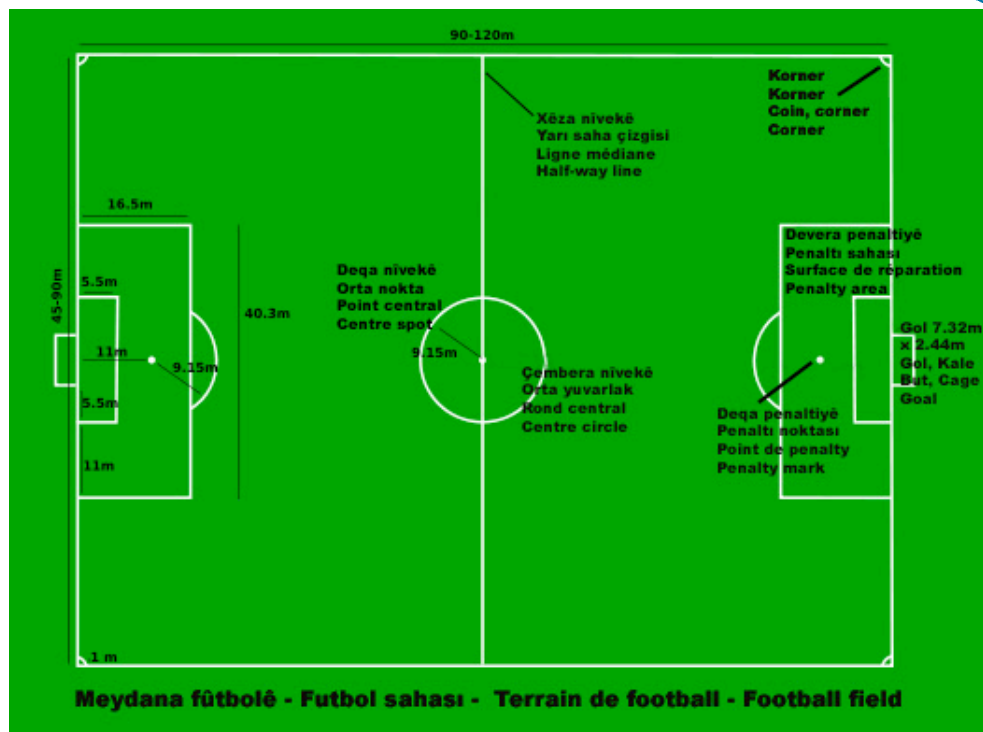
- Çîpparêz
- Tekmelik
- Protège-tibia
- Shin guard

- Sola mîxdar, krampon
- Krampon
- Crampon
- Stud

- Çokparêz
- Dizlik
- Genouillère
- Knee guard

Meydana fûtbolê - Futbol sahası - Terrain de football - Football field

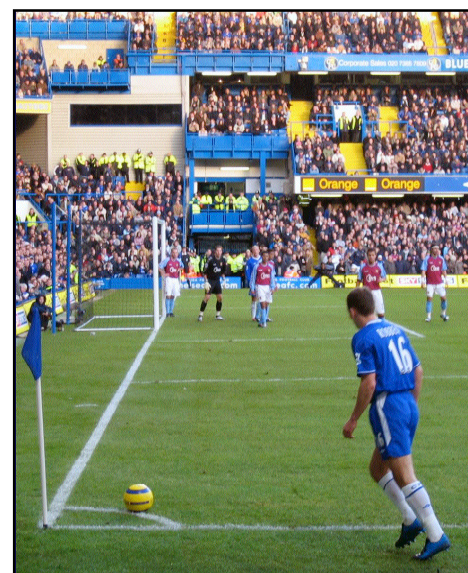
- Volê
- Vole
- Volée
- Volley

- Gola bi serîyan
- Kafa golü
- But sur un coup de tête
- To score with a header

- Kûpa Şampîyonîya Cîhanê
- Dünya Şampiyonası Kupası
- Coupe de championnat du monde
- World championship Cup

- Lêdana ji goşeyê
- Köşe atışı
- Tir de coin, corner
- The corner kick

Guherîna hin dengan

Amadekar: Reşo ZÎLAN

Herwekî zaravayên din yên kurdî, mirov di zaravayê kurmançî de jî guherîna hinek dengan dibîne. Ev dengguherîn ne bi tenê bi hin dengdaran ve girêdayî ne. Lê hin bêdeng jî tên guhartin.

Heçî dengdar in, bi taybetî yên wek **"o" û "û"** yê ne, ew girêdayî prosesa temamnebûna dudengan (difong) ya zimanên îranî (ango farsî, kurdî, belûçî, peştû, derî hwd) ye.

Ji ber vê yekê ye, ku em di hin devokên kurmançî de rastî van awayên han yên dengên guhartî tên.

Nimûne:

A) "û" dibe "o" yan jî "iwî / wî", "î" û "ü"

Bûn > bon > biwîn / bwîn > bîn > bün
Çûn > çon > çiwîn / çwîn > çîn > çün
Gûz > goz > giwîz / gwîz > gîz > güz
Tû > to > tiwî / twî > tî > tü
Banû > bano

B) "o" dibe "û" yan jî "iwo / wo" û "û"

Zaro(k) > zarwo > zarû

C) "î" dibe "û" yan jî "o"

Dan (dahn, d'en) > danî > danî > danû > dano

D) "î" ya di dawîya peyvan de dibe "i"

Wî > wi
Anî > ani
Banî > bani
Zerî > zeri

Guherîna dengê **"û"** bo **"o"** yê, di hin devokan de weke dudengeke **"iwo, wo, wî"** yê yan jî weke dengdareke **"î" û "ü"** yê diyardeyeke berbelav e.

Nimûneya herî balkêş ji bo guherîna dengê "û" bo "o" yê, devoka Behdînan e. Piraniya dengê "û" yê dibe "o" û carina jî "î" û "wî".

Bûn > bon
Çûn > çon
Sabûn > sabon

Bûk > bîk, bwîk
Dûr > dîr, dwîr
Sûk > sîk, swîk
Rûspî > rîspî, rwîspî

Di hin devokan de:

Bûk > bük
Dûr > dür
Sûk > sük
Rûspî > rüspî

Li milekî din, di zaravayê kurmançî de dengguhartinê ne heye ku peywendiya wê, bêtir bi devokên kurmançî yan jî bi zaravayên kurdî re heye.

Bo nimûne guherîna dengên "î", "u" û "o" yê

Bihar > behar > buhar
Biha > beha > buha
Sur > sir (sur û serma > sir û serma)
Sor > sur
Duh > doh, do
Co(k) > cû (cûk, cuhk, cihok)

Di warê dengdaran de hewceye bête gotin, ku di hin devokên kurmançî de, dengê **"h"** yê li dengdarên weke **"a", "î", û "o"** yê zêde dibin yan jî berevajîyê vê, dengê **"h"** yê jê dikeve.

Wek:

Mî	> mîh	> mih	yan jî	Mîh	> mih	> mí
Cî	> cîh	> cih	yan jî	Cîh	> cih	> cí
Sî	> sîh	> sih	yan jî	Sîh	> sih	> sí
Bî	> bîh	> bih	yan jî	Bîh	> bih	> bì

Mor	> mohr	yan jî	Mohr	> mor
Sor	> sohr	yan jî	Sohr	> sor
Ko	> kohr	yan jî	Kohr	> kor
Don	> dohn	yan jî	Dohn	> don
Kanî	> kahnî / kehnî	yan jî	Kahnî / kehnî	> kanî
Mar	> mahr	yan jî	Mahr	> mar
Çav	> çahv	yan jî	Çahv	> çav

Di devoka Kurdên Serhedê û Sovyeta berê de ev dengê han ya **"ah /a, eh/a"** yê dibe **"e"**.

Wek:

Kanî	> kahnî	> ke'nî
Mar	> mahr	> me'r
Çav	> çahv	> çe'v
Jehr		> je'r

Lê, herwekî me gotî, ne bi tenê dengdar lê belê bêdeng jî tên guhartin. Bo nimûne, dengê **"n"** yê dibe **"l"** yan jî berevajî, **"r"** dibe **"l"** û hwd.

Kurmancî hejmar - 41 - - 8

KURMANCÎ

rojnameya taybetî ya Enstîtuya kurdî ya Parîsê li ser pirsên zaravayê kurmancî

Min ev nivîsî ne ji bo sahibrewacan

Belkî ji bo biçûkêd Kurmancan

Ehmedê Xanî
(Sedsala XVII)

Civîna Payîza 2008an

Civîna 43yan a **Kurmancî** ji 6 ta 12yê çileyê pêşîn ya 2008an li Vesterosê, Swêd, li dar ket.

Beşdar, di vê civînê de li ser peyvên di qewlên Êzîdiyan û stranan de, peyvên rûsî di kurdî de, li ser peyvên xanî û fûtbolê û herweha peyvên di wergera Şerefnameya ya Mela Mehmûdê Bazîdî de xebitîn.

Ev hevalên han di civînê de beşdar bûn: Mustefa Aydogan (Mêrdîn), Elîşêr (Wan), Emîn Narozî (Batman), Selam Nûman (Qamişlo), Zinar Soran (Dêrik), Têmûrê Xelîl (Rewan), Reşo Zîlan (Agirî).

Encamên xebata vê civînê di vê hejmara Kurmancî de tên belav kirin.

Ji ber ku xebata li ser peyvên xanî di hejmara 41an a **Kurmancî** de hatin belavkirin, di vê hejmarê dê ew babet tune ye.

Lêborîn :

Navê hevalê me kek Elîşêr (Wan) bi şaşî di nav beşdarên civîna me ya 41an de derneketiye. Em ji ber vê şaşiye gelekî şermazar in. Ji hevalê xwe yê hêja doza lêborîne dikin û ji xwendevanan jî hêvî dikin ku vê kêmasiya me bidin bin lingan.

Gotinên rûsî ku derbasî kurmancî bûne

Amadekar: Têmûrê XELÎL

Femdarî ye, ku hemû milletên cihanê, xwesma yên cînarên hev, mecbûr dibin gotinan ji hev hildidin, wan gotinan gorî taybetmendiyên zimanê xwe "şimsat" dikin, ango, dikine nava qalibê zimanê xwe, wana bi kar tînin û bi wê yekê ve zimanê xwe dewlemend dikin.

Perçebûna Kurdistanê bû sebeb, ku zimanê kurdî zêde kete bin tesîra zimanên dewletên dagîrkar. Li welatên, ku zimanê dewletê fermî be û zimanê kurdî jî di wan de hema bêje qedexe be, pêşketina wî nikare zêde berbiçav be.

Emê di vê nivîsarê de her tenê behsa tesîra zimanê rûsî li ser kurdî bikin û destnîşan bikin, ka çi gotin û çawa ji rûsî ketine nava kurdî û bûne milkê zimanê me. Emê behsa wan gotinên rûsî-kurdî yên mînanîhev û hemfikir nekin, ku bingeha wan ew e, ku herdu ziman jî hindûewropî ne (wek: mîş-mîşk, birat-bîra, jêna-jîn, brov-birû û h.w.d.). Emê behsa wan gotinan jî nekin, ku bi pêşketina civat û têknîkê ve girêdayî ketine nava zimanê me.

Dîroka pêwendîyên herdu milletên binecî yên hindûewropî, rûs û kurd, di hêla zimên de heta niha rind nehatîye lê nihêrandinê û lê kolanê. Rûs û Kurd di demên here kevnar de cînarên hev bûne. Lema jî gerekê zimanên wan herdem di nava danûsitendinê û jihevhişandinê de bûyana. Ev pirsgirêk heta niha jî ne di kurdzanîyê de, ne jî di rûsîzanîyê de nehatîye azirû kirinê.

Wek tê zanîn angorî Peymana Turkmençayê (sala 1828an) devereke Serhedê dikeve nav sînorên Rûsyayê, wek Îdir, Aralix û Qulp. Di zimanê tirkî de ew herêma, ku wan deveran hildide nav xwe, bi navê Çala Surmeliyê (Sürmeli Çukuru) hatiye bi nav kirin. Wek em zanin, Qulp bi xwêya xwe ve navdar e û jê re niha bi tirkî dibêjin Tuzluca. Piştî ku ew war dikevin nav erdê Rûsyayê, dibin beşeke Wîlayeta Rewanê (Êrîvanê). Piştî şerê 1877an vê carê jî Qaqizmanê bigire heta bajarê Qersê û Erdehanê erdekê gelek fireh dîsa dikeve destê Rûsan. Mirov dikare bêje ku ji Aralixê (başûr) bigire heta Erdehanê (bakûr), beşeke mezin a Serhedê dibe perçeyekî erdê Rûsyayê. Ew hêla Çala Surmeliyê dikeve nav

îdara wîlayeta Êrîvanê (Yêrêvanskaya Gûbernîya) û hêla Qersê jî wek rêveberîyeke serbixwe tê qebûl kirin û di zimanê rûsî de wek bi navê "Karskaya Oblast" (Herêma Qersê) hatiye bi nav kirin. Devara Surmeliyê bi qasî sed salî (di navbera salên 1828-1917an de) û devera Qersê jî bi qasî çil salî (di navbera salên 1877-1917an de) di nav erdê Rûsyayê de dimînin. Hemû ev erdê Serhedê heta şoreşa Oktobirê ya sala 1917an di bin hukumdariya Rûsyayê de bû. Lê belê, piştî ku îdara nû hat, Lênîn tevaya van erdan li Osmanîyan vegerand.

Çawa ku gotinên rûsî ketibin kurdîya Serhedê, wisa jî ketine kurdîya zaravayê kurmancî ya Kurdîstana Îranê, xwesma ya alîyê Ûrmîye û Kotolê. Wan salan sînor gelekî xurt nedihatine parastin û çûyîn-hatina di nav Kurdên bakur û rojhilatê de pir bû.

Femdarî ye, ku eger Kurd û beşeke Kurdistanê bi dehan salan di bin hukûmê Rûsîyayê de mabin, bivê-nevê wê ji zimanê rûsî hinek gotin derbazî nav kurdî bibin. Xwesma gotinên wisa, ku di axaftina rojane de tune bûne. Em hindek ji wan gotinan li jêrê raberî we dikin.

Hewcedarîya bikaranîna gotinên rûsî û tîrmînolojîya navneteweyî xwesma wê demê zêde bû. Ji dawîya salên 20î yên sedsala 20an şûnde li Ermenîstanê di dibistanên gundên Kurdan de dersên ziman û edebîyeta kurdî dest pê kirin û rojnameya "Riya Teze" dest bi weşanê kir. Hîngê lazimaya wergerandina berhemên rûsî, çapkirina berhemên zanistî, xwesma yên li ser ziman, fonetîk û rastnivîsandina kurdî peyda bûn. Ji wan salan şûnde zaneyan dest pê kirin hinek gotinên rûsî bikine kurdî, ku berê ne di edebîyeta klasîk de, ne di folklorê kurdî de û ne jî di axaftina gel ya rojane de hebûn. Ango, çend gotin, wek dibêjin, "çêkirin". Wek gotina "çerxesiya" ("biskilêt"). Ev gotin ji alîyê milletê me yê li Qafqasyayê de hate qebûl kirin, kete nava zimanê gel û, wek dibêjin, heke niha em bixwazin wê bi zorê ji zimanê wan derxin, wê dernekeve. Lê gotinên wisa jî hatine çêkirin – wek "destçêxane" ("manûfaktûra"), ku heta îro jî tenê di nivîsaran de têne bi kar anînê, lê ji alîyê gel de nehatine qebûl kirin. Loma jî di axaftina rojane de nayêne bi kar anînê.

gotina rûsî ku derbasî nava kurmancî bûye	orîgînalê gotinê bi rûsî	bilêvkirina gotina rûsî bi kurmancî	maneya gotinê bi kurdî	tirkî	fransizî	îngilîzî
agûşke, axûşke	окошко (окно)	akoşka	pencere, pace	pencere	fenêtre	window
badval	подвал	padval	jêrzemîn	bodrum	sous-sol	basement
boçke	бочка	boçka	fiçî	fiçi	tonneau	barrel, cask
fîrxûn	фургон	fûrgon	erebeya hespan ya taybetî ji bo gîya / genim kişandinê	ot veya sap taşımada kullanılan at arabası	charrette à traction animale	cart, wagon
fayke	фуфайка	fûfayka	qazax	kazak	pullover, chandail	pullover
îskan, îstekan	стакан	stakan	qedeh	bardak, kadeh	verre	glass
îstol	стуль	stol	kursî	sandalye	chaise	chair
îşkaf, şikaf	шкаф	şkaf	dolab	dolap	armoire	cupboard
hîndîşqe	индюшка	îndyûşka	elok, elelok, hindî, şamî culux, cûrcûr	hindi	dinde	turkey
kanfêt	конфета	kanfeta	şekirê nav kaxezan	kağıtlı şekerlemeler	assortiment de bonbons	assorted sweets, candy
kapîk	копейка	kapêyka	qirûşê rûsî	rus kuruşu	piastre russe, kopek	kopeck

kartol	картофель	kartofêl	patate	patates	pomme de terre	potato
kerpîç, kelpîç	кирпич	kîrpîç	agûr	kerpiç	brique d’argile, pisé	(clay) brick, adobe
kiloç, kulîçe	калач (кулича)	kalaç	kulîçe	çörek	petit pain au beurre	kind of bun
qaban	кабан	kaban	berazê kûvî	yaban domuzu	sanglier	wild boar
lom	лом	lom	qerase	manivela	manivelle, levier	crank, lever
manat	монета	manêta	pere, dirav, lîrayê rûsî	rus parası	monnaie russe	russian currency
matoşke, matoşqe	матрешка	matryoşka	keça xwexemilandî ya sivik; bûkika ku ji çend bûkên xemilandî yên dikevin nav hev pêk tê	sûslenip pûslenmiş oynak kız; içiçe giren Rus süs bebekleri	filles pomponnées et légères ; poupées russes qui s’emboîtent les unes dans les autres	a frivolous dolled up girl; a nest of Russian dolls
nesilqe	носилка	nasîlka	teşkere, teskere, darbest	sedye, teskere	civière, brancard	stretcher, litter
papîroz	попироса	papîrosa	cixare	sigara	cigarette	cigarette
spîçke	спичка	spîçka	nîftik, kibrîd, derbik, kîftik	kibrit	allumette	match
pîyan	пьяный	pîyanîy	serxweş	sarhoş	ivre, saoul	drunk
rêzîn	резина	rêzîna	lastîk	lastik	élastique, caoutchouc, gomme	rubber, gum
semawer	самовар (сам+вар)	samavar	semawer	semaver	samovar	samovar
şewqe	шапка	şapka	şewqe	şapka	casquette, chapka	hat, cap
taçke	тачка	taçka	erebeya destan	elarabası	brouette	wheelbarrow
vazgal	вокзал	vakzal	stasyon	istasyon	gare	(railway) station
vêdrok, vêdro, bêdrok	ведро	vêdro	dewl, satil	kova	seau, baquet	bucket
zagon	закон	zakon	qanûn	yasa	loi	law
Kinyaz	князь	kinyaz	navê mêran e û maneya wê ”mîr” e.	”Prens” anlamına gelen erkek ismi	prénom masculin qui signifie « prince »	a male name that means ”prince”

Termên wergera Şerefnamê ya Mela Mehmûdê Bazîdî

- II -

Amadekar: ELÎŞÊR

kurdî	tirkî	fransîzî	îngilîzî
hurî kirin	tahrik etmek	inciter, exciter, provoquer	to urge, to incite
pêşrew	öncü	avant-garde	vanguard
damena çiyayî	dağ eteği	piémont	foothills
şîrxwir	gözü pek, korkusuz	intrépide	bold, courageous, intrepid
siwarêd tazîsiwar	arap atı binicileri	cavaliers montant des chevaux arabes	riders of Arabian horses
nefîra şer	savaş borusu	clairon	horn, bugle
lalereng	kızıl	rouge, rouge sang	blood red, red
xoşnûd kirin	memnun etmek	satisfaire	to please, to satisfy
ji şove	arkadan	par derrière	from behind
nik	yanına, yanında	chez	beside, by, to, at, next
serasîme	sersem	étourdi, abruti	iddy, dizzy, foolish
sil bûn	darılmak, küsmek	se fâcher	to become cross, to become angry
nîhal	fidan	pousse, rejeton	sapling
kutah kirin	kısaltmak	écourter, raccourcir, abréger	to shorten, to abbreviate
rewane bûyîn	gönderilmek	être dépêché, être expédié	to be sent, to be dispatched
şul	iş, uğraş	1) travail, boulot ; 2) occupation ; 3) affaire	1) job, work; 2) occupation; 3) affair, matter
xalî kirin	boşaltmak	vider	to empty
bi şû ve zivirîn	geri dönmek	revenir, retourner	to turn back, to return
virêkirin	yollamak, yolculamak	envoyer, dépêcher	to send, to dispatch
melaqî bûyîn	buluşmak	se retrouver, se rencontrer	to meet, to meet again
parî vekirin	paylaşmak, bölüşmek	partager	to share, to divide up, to share out
rimbazî	mızrak oyunu	joute à la lance	tilting, jousting
çapekî: = çapûkî	çeviklik, çabukluk	agilité, rapidité	nimbleness, agility, quickness
rikêb kirin	özengilemek	éperonner	to spur (a horse)
pertaw kirin: = xwe dûr avêtin	sıçrayıp atlamak	bondir, sauter	to jump
leşkerdarî	ordu komutası	commandement de l’armée	the army command
sur: = dawet, şahî	düğün, şenlik	fête, noces, réjouissances	wedding feast, merriment, cheerfulness, gaiety
xwah: xwîşk, xuşk, xoşk, xoçk.	kız kardeş	sœur	sister
lî hevûdu hatin	anlaşmak	s’accorder, parvenir à un accord, à un agrément	to agree, to come to an understanding, to reach an agreement
ferîfte	vurgun, tutkun	passionné, très amoureux	in love with, passionately in love with
dudah: = kovan	keder	peine, chagrin	sorrow, grief, affliction
sezawarî	layık olma	le fait d’être digne de	to be worthy of
sezawar	layık	digne de	worthy, fitting, deserving
sitemgîr	zalim	oppresseur, tyran	an oppressor, a tyrant, a brutal, a heartless
dirîx nekirin	esirgememek	ne pas réchigner, ne pas se montrer avare	not to grudge, to be unsparing in
kec: xwar, xwehr, keç	eğik	courbe, incliné	curved, inclined, sloping down, slanted
xur bûn	eğilmek	s’incliner	to bow, bow down, to incline
bêdom	sürmeyen geçici	temporaire, sans suite, momentané	temporary, momentary
noşî kirin	içmek	boire	to drink
serkêş	başı çeken	leader, chef de file	head, leader
pêkhatî	düzenli, eline ayağına düzgün	harmonieux, qui a belle allure	harmonious, fine style
pêkhatî bûyîn	düzenli olmak, eline ayağına düzgün olmak	faire bonne figure, avoir belle allure, être plaisant	to be harmonious, to be stylish, to be agreeable
dinyadar	dünyevi dünya işleriyle uğraşan mal mülk sahibi olan	qui s’adonne aux occupations du bas monde	worldly
bixweserî: = serbixwe	bağımsız	indépendant	independent
anegor	... göre	selon, d’après	according to
xwoş	sağ	vivant	alive, living
kuştandan: = kuştî	öldürülmüş	tué	murdered, killed
miryandan: = mirî	ölmüş	mort, décédé	dead
serkeşî: serkêşî	başı çekme, öncülük etme	action de mener, leadership	heading, leading

Peyvên di stranan de

Amadekar: Emîn NAROZÎ

Strana: Xezalê û Reşît Paşa

kurdî	tirkî	fransizî	îngilîzî
xasbaxçe	hasbahçe	un beau jardin	a beautiful garden
firavîn = navroj	ögle yemeği	déjeuner	lunch
hewz	havuz	bassin, piscine	pool, swimming pool
gep	1) avurt; 2) tıkm, lokma	1) joue ; 2) bouchée	1) cheek; 2) morsell, mouthful
kem = gutil, tûmik	küme, ot ya da bitki kümesi	buisson, touffe, bouquet (d’arbres)	bush, cluster
kema gîyayî	ot kümesi	touffe d’herbe	cluster of grass
pincar	yenilen her türlü ot	herbes comestibles	edible herbs
birçî / birsî	aç	affamé	hungry, starving
naveroj	günortası	en plein jour, au milieu de la journée	in the middle of the day
nexweş	hasta	malade	sick, ill, sick person
dewar	büyük baş hayvan	gros bétail	cattle
xulam	hizmetçi, uşak	domestique, serviteur	servant
gewde	gövde	corps	trunk, body
kuriya derziyê	iğne deliği	chas (d’une aiguille)	eye of a needle
filan û bêvan	filan filan	tel et tel	such and such
qût	1) yem; 2) aşlık, zahire	1) fourrage; 2) provisions	1) fodder; 2) provisions
belekî	alacalı, benekli	bigarré, bariolé	motley
qerwaş	hizmetçi kadın	servante	domestic servant (woman)
melkemot	azrail	l’Ange de la Mort, Azraël	Angel of Death, Azrael
cendek /term, cinyaz, laş	ceset, naaş	cadavre, dépouille mortelle	corpse, dead body
fekirin	bakmak	regarder	to look
dil ketin	gönül vermek	s’éprendre	to fall in love with
çoqil	baldır	mollet	calf (of leg)
şaşik	sarık	turban	turban
çirandin	yırtmak	déchirer	to rip, to rend, to tear
pîne	yama	pièce pour rapiécer	a patch
pîne kirin	yamalamak	rapiécer, rafistoler	to patch, to vamp
dirûn/ dirûtin:	1) dikme; 2) dikmek	1) couture ; 2) coudre	1) sewing; 2) to sew
gunikreş	taşaklı	brave, hardi, qui a des couilles	brave, pluchy
parîkî	biraz, azıcık	un peu, un moment	for a moment, somewhat, a little
destmêj /destnivêj, destnimêj	abdest	ablutions rituelles musulmanes	ritual ablutions
destnimêj girtin	abdest almak	faire les ablutions musulmanes	perform one’s ablutions
xatûn	hatun	dame	lady, madam
qîr /qîrîn/ qêrîn	çığlık, nara, haykırış	cri, hurlement	outcry, cry, yell
kerika guh	dış kulak ağzındaki kıkırdaksal çıkıntı	tragus	tragus
erq	ark	fossé, tranchée	ditch, trench
teselî kirin	1) denemek; 2) kontrol etmek	1) tester, mettre à l’épreuve ; 2) contrôler	1) to test; 2) to check, to control
ferqaz	atlama	saut, bond	jump, jumping
ferqaz kirin	atlamak	enjamber, sauter	to straddle
berr	kilim	kilim	kilim
sax bûn/xweş bûn, pak bûn, baş bûn	iyileşmek	aller mieux, se rétablir	to get better
govend	halay	ronde, danse folklorique kurde	Kurdish folk dance
dîlan	halay	fête, festivité	celebration, festivity
govend girtin/ gerandin	halay çekmek	danser (en ronde)	to dance folk dance
reş û tarî	kapkaranlık, zifiri karanlık	ténèbres, nuit noire	pitch darkness
qamqurf = çokqurf	dizlerinin bağı çözülmek	avoir les jambes qui ne portent plus	to become suddenly weak in the knees, cower
stêrk	yıldız	étoile	star
destebiratî / destbira	kanka	frère juré	blood brother
şikeft	mağara	caverne, grotte	cave, cavern
pekîn	1) fırlamak, sıçramak; 2) fırlama, sıçrama	1) bondir, s’élancer ; 2) bond , élan (n.m .)	1) to pop out, jump out; 2) popping out, jumping out
pekandin	1) fırlatmak, sıçratmak; 2) fırlatma, sıçratma	1) lancer, jeter, faire voler, faire jaillir, faire gicler; 2) lancement, envol, jaillissement	1) to hurl, fling, throw, hurtle; 2) throwing, hurtling
fetisîn	1) boğulmak; 2) boğulma	1) s’étouffer, suffoquer ; 2) suffocation (n.f.), étouffement	1) to be choking, suffocate, stifle; 2) suffocating, stifling
fetisandin	1) boğmak; 2) boğma	1) étouffer ; 2) étouffement	1) to choke, suffocate, stifle; 2) choking
seke = sike	sikke	monnaie	currency
birîndar	yaralı	blesé	injured, hurt, wounded
paşil = paşik, paxil	koyun, sine	sein, giron	bosom, breast

Peyvên di qewlên Êzîdîyan de
- III -

Amadekar: Reşo ZÎLAN

kurdî	tirkî	frasizî	îngilîzî
mestexane	meyhane	taverne, cabaret	barroom, pub
ji yek; ji hev	birbirinden	1) semblable, similaire ; 2) qui ressemble l’un à l’autre	1) similar; 2) looks like each other
çile	1) ölünün 40 günü; 2) doğum yapan annenin 40 günü; 3) yeni doğmuş bebeğin 40 günü; 4) kış	1) 40 jours après la mort de qqn. ; 2) 40 jours après l’accouchement pour la mère ; 3) 40 jours après la naissance pour un bébé 4) quarantaine la plus froide de l’hiver	1) for a deceased 40 days after death; 2) for a woman 40 days after birth; 3) for a baby 40 days after his birth; 4) the 40 coldest days of winter
zergûn	altın sarısı	doré	golden
vêre; jê re	ona	pour lui/elle	to him /her /it
qewilzan	Yezidi deyişleri bilen	personne connaissant les hymnes religieux yézidi	religious poem skill of Yezidi

xwezme: = xwezî	keşke	(formule de souhait) j’aimerais, si seulement	if only
xetxwîn	okur, okuyabilen	lecteur(trice), capable de lire	reader, able to read
pîşk	iş, amel	travail, action, activité	act, deed, activity
holî: = olî, holîk	üstü oturulacak altı ahır olan iki katlı ev	maison d’un étage dont le rez-de-chaussée est utilisé comme étable	/ two story house whose first floor is used as stable
gogker	top oynayan	footballleur, joueur de football	footballer, football player
maltîjî	bolluk içinde yüzen	qui vit dans l’abondance, dans l’aisance	who is living in profusion
pêşber	karşı	contre, opposé, à l’envers	against, opposite
perêş	inançlı	croyant(e)	believer
şîrdêr	sütveren	nourrice, qui allaite un bébé	person who suckles child
çox	çuha	drap	broadcloth
agîrek jenîn	çakmak taşıyla ateş yakmak	allumer du feu en frottant un silex	to make a fire through the striking on a flint
agir hilkirin	ateş yakmak	allumer du feu	to make a fire
kepenek	kepenek	cape de berger en feutre	shepherd's felt cloak
êşîn: = îşîn	parlamak	briller, scintiller	to shine, gleam, glisten
agir dadan	ateş yakmak	faire du feu	to make a fire
qedemgeh	konak	grande demeure	residence, large and imposing house
sîfî	hanım, hanımefendi	dame, maîtresse, madame	lady, mistress, madam
berbor	geçit	passage	passageway, passage, a way through
xêl	aşîret	tribu, clan	tribe, clan
têr bijî!	çok yaşa!	à vos souhaits, béni sois-tu !	bless you!
zav	1) dayanıklı, sağlam, güçlü; 2) yetenekli	1) durable, robuste, vigoureux, fort ; 2) capable, habile, talentueux ; convenable	1) durable, lasting, sturdy, strong; 2) able, capable, talented; apt
hest	duygu, şuur	sens, sentiment, sensation	sense, feeling, sensation
buxs	hoş koku	parfum agréable, senteur	fragrance, sweet scent
bi coş	coşkuyla, coşkun	enthousiaste, exubérant, bouillant	enthusiastic, exuberant, ebullient
beysûs	sönük ışıltı	lueur, faible lumière	faint light, weak light
çêkir	yapan	celui qui fait, acteur, auteur, faiseur	doer, maker, performer
raz	sır	secret, mystère	secret, mystery
dîndar = dîdar	görüşme, görme, ziyaret	rencontre, entrevue, visite	meeting, interview, exchange of views, visit
mirandin	öldürmek, yaşamına son vermek	tuer, assassiner, mettre à mort	to kill, murder
xerbende	eşek, katır gibi yük hayvanlarına bakan	personne employée pour prendre soin des animaux de bât	a person employed to take care of pack animals

Termên fûtbolê

- V -

Amadekar: Mustafa AYDOGAN

kurdî	tirkî	fransizî	îngilîzî
kart	kart	carton	card
karta sor	kırmızı kart	carton rouge	red card
karta zer	sarı kart	carton jaune	yellow card
kart nîşan dan	kart göstermek	mettre un carton	to issue a card
bi karta zer ceza kirin	sarı kartla cezalandırmak	avertir par un carton jaune	to warn with a yellow card
bi karta sor ceza kirin	kırmızı kartla cezalandırmak	sanctionner par un carton rouge	to punish with a red card
kart nîşanî ... dan	...e kart göstermek	mettre un carton à quelqu’un	to give s.o. a red card
kart wergirtin	kart almak, kart görmek	recevoir un carton	to receive a red card
kart hebûn	kartı olmak	être averti / avoir un carton	to be warned / to receive a card
karta zer hebûn	sarı kartı olmak	avoir un carton jaune	to get a yellow card
karta sor hebûn	kırmızı kartı olmak	avoir un carton rouge	to get a red card
balkişandî/balkişayî	uyarılmış	averti	warned
balkişandin	uyarı	avertissement	warning
bal kişandin	uyarmak	avertir	to warn
kurtepas, pasa kurt	kısa pas	passe courte	a short pass
dirêjepas, pasa dirêj	uzun pas	passe longue	a long pass
pasa berepaş	geri pas	passe en retrait	a back pass
pasa berepêş	ileri pas	passe en avant	a through ball
pasa golkirinê, asîst	asist, gol pası	centre décisif, passe décisive	a decisive cross
pas dan	pas vermek	passer, centrer	to pass, to cross
pas dan hevdu	paslaşmak	passer, faire tourner le ballon	to pass the ball (around)
dîwarepas/da û bezi	duvar pası/verkaç	une deux	one-two
pahnîpas, pasa bi pahnîyan, pasa panîkî	topuk pası	passe en talonnade	back heel
rexpas	yan pas	passe en biais	a slanted ball
pasa bilind, bilindepas, pasa hewayî	havadan (atılan) pas	centre en hauteur	a cross
pasa erdî, pasa bi erdê re	yerden (atılan) pas	centre bas, passe à ras de terre	low cross
dî ser re avêtin	aşırtmak	envoyer le ballon par-dessus de la tête	to send a high ball
avêtin tacê	taca atmak	mettre en touche	to kick the ball into touch
çiv dan	çalım atmak	dribbler	to dribble
çivdan	çalım	dribble	dribble
çivdêr	çalımcı	dribbleur	dribbler
dî ofsaydê de man	ofsaytta kalmak	être hors-jeu	to be off-side
ketin ofsaydê	ofsayta girmek	être hors-jeu	off-side
faul	faul	faute	foul
malemeydan	iç saha	domicile	home
dûremeydan, deplasman	deplasman, dış saha	déplacement à l’extérieur	away
maça li dûremeydanê	dış sahadaki maç	match à l’extérieur	an away game or match
maça li malemeydanê	iç sahadaki maç	match à domicile	a home game or match
lêdana meqeskî (roveşata), meqeslêderî	röveşata	frappe en ciseau ou bicyclette	bicycle kick
lêdana volekî, volelêderî	vole	frappe en volée	volley kick

KURMANCÎ
MAGAZINE LINGUISTIQUE KURDE
Supplément du Bulletin de liaison et d’information

N° C.P. : 65913 A.S.

© INSTITUT KURDE DE PARIS

106, rue La Fayette,
75010 Paris - France,
Tel. : 00 33 (0)1 48 24 64 64

www.fikp.org

Directeur de la publication : Reşo ZÎLAN
Réalisation : M. HASSAN, S. ILITCH, Y. KARADEMIR

KURMANCÎ

rojnameya taybetî ya Enstîtuya kurdî ya Parîsê li ser pirsên zaravayê kurmancî

Min ev nivîsî ne ji bo sahibrewacan

Belkî ji bo biçûkêd Kurmancan

Ehmedê Xanî
(Sedsala XVII)

Civîna Bihara 2009an

Civîna 44an a **Kurmancî** ji 18 heta 22ê gulana 2009an li Vesterosê, Swêd, li dar ket.

Onursal (Cizîr), Zinar Soran (Dêrik), Behrûz Şucaî (Kotol), Têmûrê Xelîl (Rewan), Reşo Zîlan (Agirî).

Beşdarên civînê vê carê li ser peyvên di çîrokên Mela Mehmûdê Bazîdî, stran û qewlên Êzîdiyan de, peyvên li ser xanî û herweha hin pirsên rengdêrên kurdî xebitîn.

Encamên xebata vê civînê di vê hejmara **Kurmancî** de tên belav kirin.

Ev hevalên han di civînê de beşdar bûn: Mustefa Aydogan (Mêrdîn), Elîşêr (Wan), Newzad Hirorî (Dihok), Emîn Narozi (Batman), Selam Nûman (Qamişlo), Cemal

Heçî babeta **hin pirsên rengdêrên kurdî ye**, piştî gotûbêjeke piralî, hewce hat dîtin ku li ser xebat bidome. Ji ber vê yekê encamên vê babetê di vê hejmara **Kurmancî** de tune ne.

Peyvên di qewlên Êzîdiyan de - IV -

Amadekar: Reşo ZÎLAN

kurdî	tirkî	fransîzî	îngilîzî
pêş yekî ve; ji pêş yekî ve <ji pêş min ve silavan li wî bike> derander	... yerine <benden ona selam söyle> orda burda, derbeder	à la place de qqn., de la part de <dis bonjour de ma part, à ma place> ici ou là, par ci par là désordonné, en désordre, désorganisé philanthrope, charitable, bienfaisant méchant, qui manque de charité	instead of, in (someone's) stead, on behalf of <greet him in my stead> in there and here, at there and here, slovenly, untidy, disorganized (life style) philanthropic, charitable, benevolent non philanthropic, non charitable, malignant
xêrxwaz xêrnexwaz xwedanî xurcilîn nexurcile! perestîn kewgirîn	hayırsever hayırsevmez, kötücül ilahi. tanrısıl kıpırdamak, teprenmek kıpırdama!, teprenme! tapmak efkarlanmak, hüznülenmek, kederlenmek	divin, céleste bouger, se remuer ne bouge pas, tiens-toi tranquille vénérer, vouer un culte à, adorer être mélancolique, s'attrister, se sentir déprimé, ne pas avoir le moral déprimé, chagriné, triste	divine, godly, heavenly to move don't move!, hold still! to worship to feel down, become sad, become melancholy, be grieved
kewgirî	efkarlı, hüznülü, kederli	déprimé, chagriné, triste	low-spirited, downcast, sad, sorrowful, sorrowing, grieving
melevan melevanî nijîn nijandin = nijinandin	yüzücü yüzücülük 1) (duvar) örülmek; 2) istif olmak 1) (duvar) örmek; 2) istif etmek	nageur nage 1) être construit(un mur) ; 2) être entassé 1) construire un mur ; 2) entasser, empiler	swimmer swimming 1) to be built (a wall); 2) to be stacked 1) to build (a wall); lay, bond (bricks or stones); 2) to stack, pile, put up
hawêj = xwazî, dilbijî hawêjîya xwe (xwazîya xwe) bi yekî anîn lêzmên xwînê çiriskîn çiriskandin	imrenti, imrenme birine imrenmek kan akrabalığı parıldamak, ışıldamak parıldatmak, ışıldatmak	envie, admiration envier qqn lien de sang, lien de parenté briller, étinceler, scintiller faire briller, faire étinceler, faire scintiller	envy, longing, admiration to envy blood relationship to gleam, flash, glitter, sparkle, twinkle, glisten to make (something) gleam, flash, glitter, sparkle, shine or twinkle
çavnêrî = çavnihêrî, çavlireyî çavnêrî kirin= çavnihêrî kirin, çavlire bûn qerqere derz razdar sêwirandin qedirandin ferwar bijarbijare kilîl= kilîlk, kilît deng hililandin / hililîn/hilandin deng hilandin cexwûn, coxîn naz goyker xwezma= xesma, nemaze pêşber bûn çipk= çilk, niqitk, nuqutk, peşk coqet= coq, cox sibexêr sibexêrî taçpoş loş bûn= noş bûn	yol gözleme yol gözlemek kefen çatlak sırsaklayan, sır sahibi tasarlamak 1) ölçüp biçmek; 2) belirlemek, karar kılmak 1) herşeye kâdir; 2) emr seçkin anahtar seslenmek, sesini yükseltmek ses yükseltmek harman, harman yeri naz polo oyuncusu özellikle önüne çıkmak damlacık koro günaydın! günaydın söyleme taç giymiş, hükümdar, padişah afiyet olmak	attente impatiente, guet, scrutation attendre en scrutant (la route), guetter linceul fente, fissure personne qui garde un secret préméditer, projeter, imaginer, concevoir 1) peser, mesurer ; 2) déterminer 1) tout puissant ; 2) ordre choisi, sélectionné, distingué clé appeler, héler, crier hausser la voix, élever la voix battage, aire de battage coquetterie joueur de polo surtout, spécialement émerger gouttelette chœur bonjour le fait de dire bonjour tête couronnée, monarque avoir bonne digestion, bien digérer, tirer profit de ce qu'on boit (ou mange)	waiting for, watching out for, scrutinizing to wait for, watch out for, to look out shroud, winding sheet, cerements split, slit; fissured, chap, crack person keeping a secret to design, to conceive 1) to weigh up; 2) to determine 1) almighty; 2) order selected, chosen, distinguished key to call to, call out to somebody to tune to threshing, threshing, floor coquetry polo-player especially emerge driblet chorus good morning! saying good morning crowned, monarch to enjoy a meal
noş!	1) afiyet olsun!; 2) şerefe!	1) bon appétit ; 2) à la votre	1) good appetite!, enjoy your meal!; 2) cheers!

Termên wergera Şerefnamê ya Mela Mehmûdê BAZÎDÎ

- III -

Amadekar: ELÎŞÊR

kurdî	tirkî	fransîzî	îngilîzî
azoxe	azık, nevale	provision de voyage	food (taken along to be eaten while traveling)
sawrî = serane	kafa vergisi	capitation	poll tax, head money
ocaxzade	fakirfukara koruyucusu, babası	protecteur des indigents, des nécessiteux	protector of pauper
beraberî kirin	çekişmek, boy ölçüşmek	rivaliser	to contest, to quarrel, to dispute, to compete with
dîlbiryana = dîlşewitî, dîlsojî	bağrı yanık	qui a le cœur brisé, écorché vif	heart sick, worn with much suffering
îcarî = îcarê, vêcarê, vêca	şimdi, bu kez	maintenant, cette fois-ci	now, yet, this time
sadedil	temiz kalpli	qui a le cœur pur, sincère	truehearted, harmless, pure-minded, pure of heart
xwîndar	kan davalı, katil	meurtrier	bloodletting, murderer
pêk ketin = li hev hatin	anlaşmak, uzlaşmak	agréer, s'accorder	to agree
acur = agûr	kiremit, tuğla	tuile	tile
zelîn = zeliyan, şimitîn, şemitîn	kaymak	glisser	to slide, to slip, to skid
zelandin = şimitandin, şemitandin	kaydırmak	faire glisser	to let slide (skid)
ramî xwe kirin	buyruğuna almak, boyunduruğuna almak	subjuguier	to subdue, to subjugate
hîlegerî	hilekarlık	tricherie, fraude	deceit, cheating, trickery, deceitfulness
xwiyîtî kirin = xweyîtî kirin	yetiştirmek	élever, éduquer	to breed, to bring up
seraperde	padişah otağı, padişah çadırı	pavillon royal	the pavilion (/ marquee) of sultan
berxwedar	mutlu	heureux	happy, blissful, merry
hingam	zaman	temps, époque	time, epoch
memleketdarî	ülke yönetme	administration	administration
şermî bûyîn	mahcup olmak	se sentir honteux, être confus	to be ashamed; to be embarrassed
cot bûyîn	evlenmek	se marier	to marry
malxwê	aile reisi	chef de famille	head of the family
ro kirin = rijandin	dökmek	verser	to pour, to pour out
qerawil	gözetleyici, gözcü	observateur, guetteur	observer, lookout
qerawilî	gözetleyicilik, güzcülük	observation, guet	lookout
mêrînî = mêranî, mêrxasî	yigîtlik, kahramanlık	bravoure	bravery, manfulness
sehranişîn	sahra / çöl sakini	habitant du désert	inhabitant of desert
tirane	alay, istihza	moquerie	mock, fun, ridicule
tirane pê kirin	alay etmek, alaya almak	se moquer de	to make fun
revî	firari, kaçkın	fugitif, évadé	escapee, runaway
kuraxa	ağa oğlu	fils d'un agha	son of aga
çirax kirin	becermek (alay yollu)	mettre la pagaille	to mess up, to ruin
rûgerdan	yüz çeviren	qui se détourne	who turns away, who turns his back upon
bernexwazî = jişîrvebûn	sütten kesilme	sevrage	delactation, ablactation
'emrê bernexwazî = temenê jişîrvebûnê	sütten kesilme yaşı	âge du sevrage	the age of delactation
reftar	davranış	conduite	behavior
reftar kirin	davranmak, hareket etmek	se conduire, se comporter	to behave, to act
qurç = qulç	köşe, iç köşe	coin	inside corner
salyane	kelle başına verilen yıllık vergi	capitation annuelle	the Ottoman system of an annual tribute per head
xêmenişîn = konnişîn	çadır sakini	habitant d'une tente	inhabitant / resident of tent
xofnak = tîrsnak	korkutucu, korkunç	effrayant, terrifiant	frightening, dreadful, scary
fîkar kirin	endişelenmek, kaygılanmak	être inquiet, s'inquiéter	to be worried, get anxious
arî kirin = alî kirin	yardım etmek	aider, assister	to help, to aid, to assist
nimayan = xuya, diyar	belli, ayan, açık	connu, évident, manifeste	apparent, known, evident, noticeable, uncovered
vegerîn	geri dönmek, dönüş	revenir, retourner	to return, to turn back, to come back, to go back
ji rê pal vedan	yolundan alıkoymak	retenir	to restrain, to keep from
dewran ajotin	hüküm sürmek	régner	to reign, to rule
mençenîq	mancınık	catapulte	catapult
pêk dan	toplamak	ramasser, cueillir, collecter	to collect, to assemble, to bring together
rik	inat, ayak direme	obstination, entêtement	stubbornness, obstinacy, insistence
rikber	inatçı, ayak direyici, muhalif	obstiné, entêté	stubborn, obstinate, insistent
rikberî	inatçılık, ayak diretme, muhalefet	obstination, entêtement	stubbornness, obstinacy, insistence
birr birr	küme küme	par groupes, en tas	in heaps, in piles
vêk dan	toplanmak	se réunir, s'assembler	to get together, to meet
ser nahingînin = ser naçemînin / natewînin	baş eğmemek	ne pas se soumettre, tenir tête	to get stubborn, to be defiant, to challenge
bi yek û dû jêrî nekirin = xwe ji hev re kêrn nekirin, ji ber hev danexwarin	kendini karşısındakinden aşağı görmemek	ne pas se sentir inférieur à l'autre	to consider himself equal to the other partner
rewa dêran	reva görmek	considérer digne de	to deem proper, to deem someone worthy of
beraber kirin, beraber erdê kirin	yerle bir etmek	raser, abattre, mettre par terre	to level to the ground, to raze
kemandarî	ok ve yay kuşanmış askeri birlik	unité militaire d'archers	arrow and bow equipped military troop
dezgîn	dizgin	rêne, bride	rein, bridle, headstall
zarotî	çocukluk	enfance	childhood, childness
çoganbazî	polo oyunu	polo	polo game
çoganbaz	polo oyuncusu	joueur de polo	polo player
xwe şelandin	soyunmak	se déshabiller, se dévêtir	take off one's clothes
berayîk berahîk = pêşî	ön, önde	devant, à la tête de	in front of, at the head of
destek cil = taximek cil, qatek kinc	bir takım elbise	costume, complet	a set of clothes
berşû = berşo	yedek çamaşır, çamaşır yıkamak için giyilen iş elbisesi	linge de rechange, le vêtement que l'on met en attendant que son linge soit lavé et séché	clothes one is wearing while waiting for one's best clothes to be laundered
destebirak = destebira, destbira	candan arkadaş	meilleur ami, ami intime	best friend
veceniqîn, veciniqîn	ürkmek	être effrayé	to be scared
averê kirin = varê kirin	yoldan saptırmak	sortir du chemin, dévier	drive out
nihal = newal, dol	vadi	vallée	valley
bi bal ... ve = ber bi	... doğru	vers, en direction de	towards
siwarêd reş	gözü pek atlı	cavalier émérite	good rider
beled	1. kılavuz, 2. bilen	1) guide ; 2) au fait, connaisseur	1) guide
hurî bûn = hîn (hîra, hî) bûn	öğrenmek	apprendre	to learn

hûrî kirin = hîn (hîra, hî) kirin	öğretmek	enseigner	to teach
cirenîx	boğuşma, kavga	querelle	quarrel
cezwe	cezve	cafetière (à longue manche pour faire le café turc)	long-handled pot for making Turkish coffee
rakêşandin = rakişandin, rakêşan	sürüklemek	traîner, entraîner	to drag along the ground, to drag into
xercî	harçlık	argent de poche	pocket money
çiranê = çire, çir, çima	neden, niçin	pourquoi	why
ocax	ocak, dergah	famille ayant le don de guérir une maladie spécifique, résidence d’un chef spirituel	family whose members are reputed to be able to treat a specific disease, a religious man dwelling place
şal piştî = şûtik	kuşak	ceinture	belt
rikêb kirin	atağa geçmek, saldırmak	attaquer	to attack
heşar	kuytu	lieu isolé	secluded place
berdilk	canan, sevgili	bien-aimée	sweetheart, beloved
kifşa yekûdu kirin	kozlarını paylaşmak	régler les comptes	forcibly to settle accounts with someone
navmal = navmalî	yatılı hizmetçi	domestique	domestic servant
damedor = dormedor, hawîrdor	etraf, çepeçevre	environs, alentours	around
şevkor = şevekor	gecekörü	héménalope, qui ne voit pas la nuit	nightblind
şevkorî = şevekorî	gecekörlüğü	héménalopie	nightblindness, nyctalopia
rûpek = xêlî	duvak	voile de mariée	bride veil
dews = şûn	1. yer, 2. iz	1) place ; 2 trace	1) place; 2) trace
siwarêd hewarê	suvari yardım birlikleri	unité à cheval de secours	aid squadorn
ji hewla can	can havliyle	dans un ultime effort, dans un effort désespéré	in a desperate attempt one’s life
kevçika dil	kalp kulakçığı	orifice de l’oreillette (cœur), plexus solaire	atrium
hikayedxwan = çîrokbêj	hikaye anlatan kimse	conteur	story teller
girî hatin	ağlatmak	se mettre à pleurer	to cry
rimbazî	mızrakçılık	métier ou qualité de lancier	being lance-man, being spearman
rûs = destvala	silahsız	désarmé, sans armes	unarmed
ji mêje = ji mêj ve, ji zû ve (de)	çoktan	depuis longtemps, il y a longtemps	long ago
dergevan	kapıcı	portier	porter
cihê dirûdanê = cihêdirûddanê	selamlık	quartier réservé aux hommes dans une grande maison musulmane	the part of a large Muslim house reserved for the men
varêl	varil	baril	barrel
berhewa bûn	havaya uçmak	prendre l’air, sauter, exploser	to be blown up
çirax kirin	ganimete boğmak	combler	to enrich
nanozikî	karın tokluğu	qui travaille en échange de la nourriture	work for just being satisfied with food and drink
şeveder = şevder	geceyi dışarıda geçiren	qqn qui découche, qui passe la nuit hors chez lui	someone who spends the night away from home
hingiftin = likumîn, lê hilkumîn, hiltepilîn	tökezlemek	trébucher	to stumble
bi xwe ve hatin	ayılmak	repandre conscience	to recover consciousness
roj awayî	günbatımında	au coucher du soleil, au crépuscule	at sundown, at sunset

Peyvên di stranan de

Amadekar: Emîn NAROZÎ

Strana: Xelîl Begê

kurdî	tirkî	fransizî	îngilîzî
şahdezorî: şahidîya derewîn	yalancı şahitlik	témoignage mensonger	false evidence, perjury
çika: ka: ka ca, ca, de ka, za, hela	hele	voyons, allons, donc	well!, now then!
êvarkî	akşamleyin	le soir	in the evening
pîrek: jin	kadın	femme, épouse	woman, wife
mîrek	mir, mir ailesinden	prince, émir	emir, descendant of a royal family
birî: birh, bireh	güç, kuvvet	force, puissance	power
qerqot	kör topal	médiocre, minable	mediocre, miserable
qelîyan: qelîn	1) kavrulmak; 2) kökü kazınmak	1) être frit ; 2) être exterminé	1) fried; 2) exterminated
şîv	akşam yemeği	dîner	dinner
madem ku	mademki	puisque	since
malî	1) ev halkı; 2) eş, karı	1) habitants d’une maison ; 2) épouse (n.f.)	1) family member; 2) house wife
qeşitîn: qeşîn, teqizîn, cehimîn, steqirîn, qeli'în, şeçitîn	defolmak	s’en aller, ficher le camp, dégager	to leave, to clear off
qeşitandin: qeşandin, teqizandin, cehimandin, steqirandin, qeli'andin, şeçitandin	defetmek	chasser, expulser, envoyer au diable	to drive s.o. out, to expel, to send s.o. to the devil
filitîn yekî	girişmek, azarlamak, kavgaya tutumak	régler son compte à qn., attaquer qn.	to settle scores with s.o., to attack s.o.
dandoq: cinuh, tak	topuz	masse, massue	mace
çavnêr: çaverê	yol gözleyen	qui scrute le chemin, qui attend l’arrivée de qn.	one who waits for s.o.
çavrênî/çavnêrî: çaverêbûn	yol gözleme	attente impatiente, scrutation	waiting impatiently, scrutinizing
çavrênî/çavnêrî kirin: çaverê kirin	yol gözlemek	attendre avec impatience, scruter	wait impatiently, to scrutinize
rahiştin	almak, kaldırmak, taşımak	prendre, saisir	pick up, carry
hahakê	tam o esnada, hemencecik	juste en ce moment	just then
terh	ince dal	rameau	twig, branch
kevník: kefî, kefik, destmal	mendil	mouchoir	handkerchief
peritîn	parepare olmak, paralanmak	être en pièces, être en lambeaux	to be in pieces, in shreds
ewiqîn	takılmak, gecikmek	s’attarder, être retardé	to be late
ewiqandin	geciktirmek	retarder	to delay
birinca raxistî	kavrulmuş etli pilav	riz frit à la viande	rice and meal fried then cooked together
govendgêr	halk oyuncusu	danseur folklorique	folk dancer
bestûk/bestik	yaka	col, collier	collar

Xanî, mal, navmal

- II -

Amadekar: Selam NÛMAN

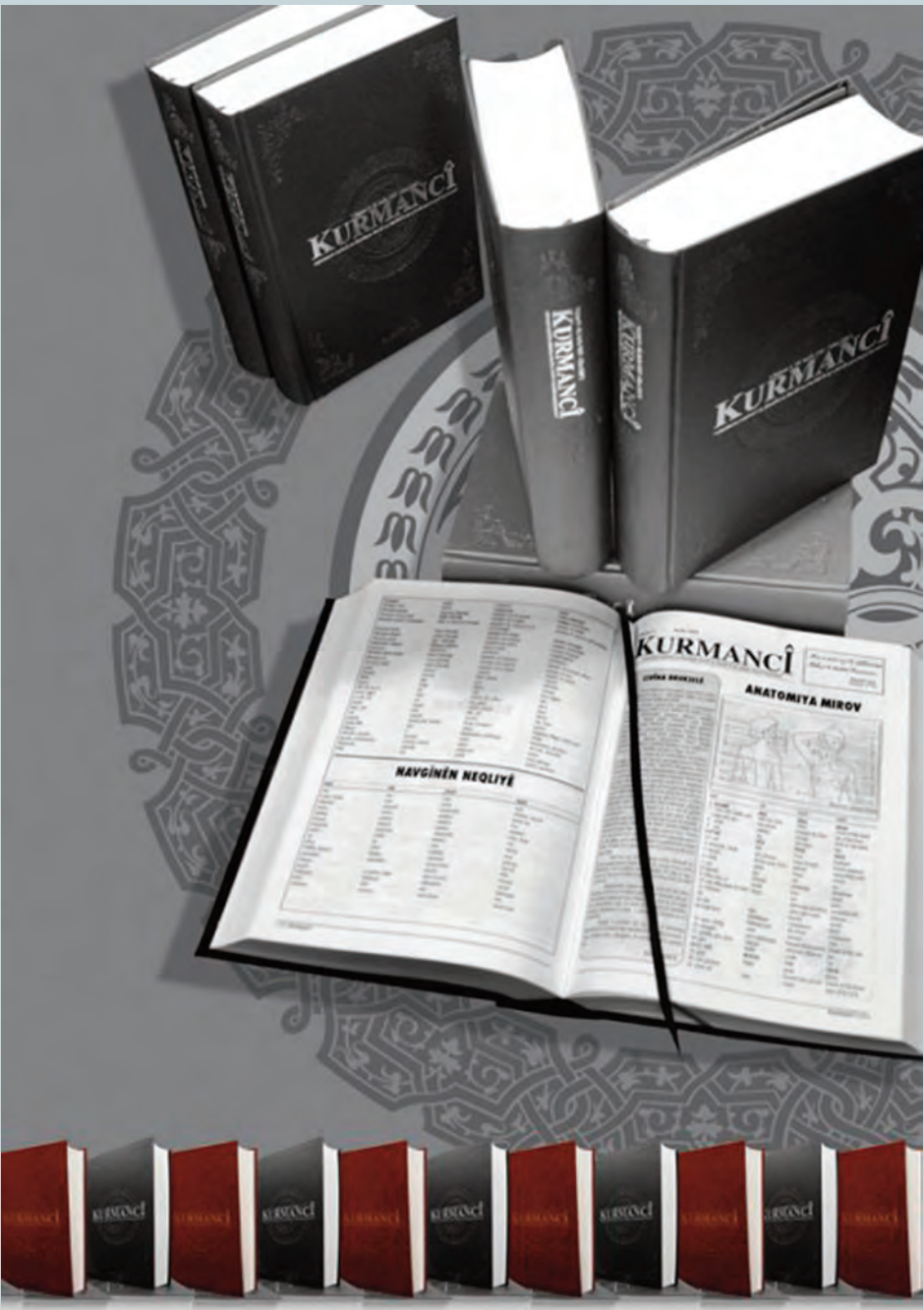
fanos, fener	fener	lanterne	lantern
mûm	mum	bougie	candle
mûmdank	mumluk, şamdan	bougeoir	candlestick
ampûl	ampul	ampoule	ampoule, bulb
çira	çıra	lumière, flambeau	light
fiş	fiş	fiche	plug
pirîz	priz	prise	socket, point
hewakêşî	havalandırma sistemi, vantilasyon	ventilation	ventilation
hewakêş	vanilatör	ventilateur	ventilator
bawêşînk	pervane	éventail	fan
sobe	soba	poêle	stove
lûleya (borî) sobeyê	soba borusu	tuyau de poêle	stovepipe
sofac, sofaj, kalorîfer	şofaj, kalorifer	chauffage, radiateur	radiator
metbex, aşxane	mutfak	cuisine	kitchen
tifik	ocak	âtre, foyer	fireplace
tenûr	tandır	four traditionnel kurde, tandour	oven consisting of a clay-lined pit or a large earthen jar buried in the ground
sêl, sêlik	sac	plaque fine de cuisson	made of sheet iron used for cooking or or baking
çaydan	demlik	théière	teapot
semawer	semaver	samovar	samovar
papor	gaz ocağı	réchaud à pétrole	kerosene stove
sîfre	sofra	grand plateau sur lequel est servi le repas	tray (which has a meal laid out on it)
maseya xwarinê	yemek masası	table (de salle à manger)	dining-table

Çil jimarên pêşîn ên **Kurmancî**, ku ji 1128 rûpelan pêk
tên bi hev re tevî ferhengokeke
kurdî-tirkî-fransizî-îngilîzî li gel endeksên îngilîzî-kurdî,
fransizî-kurdî û tirkî-kurdî wekî cildekî derket.

Kurmanci' nin ilk kırk sayısının toplu baskısı
Kürtçe-Türkçe-Fransızca-İngilizce sözlük ve
Türkçe-Kürtçe, Fransızca-Kürtçe ve İngilizce-Kürtçe
ayrı endekslerle, 1128 sayfa ve tek cilt olarak çıktı.

Les quarante premiers numéros de **Kurmancî** ont été
réunis en un volume relié de 1128 pages, avec un lexique
en kurde-turc-français-anglais suivi d'un index
français-kurde, anglais-kurde et turc-kurde.

The forty first issues of **Kurmanci** have been collected
and bound in a single 1128 pages volume, with a
Kurdish-Turkish-French-English lexicon, followed by
English-Kurdish, French-Kurdish and
Turkish-Kurdish index.

KURMANCÎ
MAGAZINE LINGUISTIQUE KURDE
Supplément du Bulletin de liaison et d'information
N° C.P. : 65913 A.S.

© INSTITUT KURDE DE PARIS
106, rue La Fayette,
75010 Paris - France,
Tel. : 00 33 (0)1 48 24 64 64

www.fikp.org

Directeur de la publication : Reşo ZÎLAN
Réalisation : M. HASSAN, S. ILITCH, Y. KARADEMIR

KURMANCÎ

rojnameya taybetî ya Enstîtuya kurdî ya Parîsê li ser pirsên zaravayê kurmancî

Min ev nivîsî ne ji bo sahibrewacan

Belkî ji bo biçûkêd Kurmancan

Ehmedê Xanî
(Sedsala XVII)

Civîna Payîza 2009an

Civîna 45an ya **Kurmancî** ji 11 ta 12ê çileyê 2009an li Vesterosê, Swêd, li dar ket.

Beşdarên civînê vê carê li ser peyvên di 40 çîrokên Mela Mehmûdê Bazîdî, stran, Şivanê Kurmanca ya Erebe Şemo, Hikyatêd Cimaeta Kurdîyê (1961) ya Hecîyê Cindî de û herweha li ser peyvên ji hêla Bidlîs û Wanê xebitîn.

Ev hevalên han di civînê de beşdar bûn: Mustefa Aydoğan (Mêrdîn), Elîşêr (Wan), Emîn Narozi (Batman), Selam Nûman (Qamişlo), Cemal Onursal (Cizîr), Zinar Soran (Dêrik), Têmûrê Xelîl (Rewan), Reşo Zîlan (Agirî).

Encamên xebata vê civînê di vê hejmara Kurmancî de tên belav kirin.

Şivanê Kurmanca ya Erebe Şemo - I -

Amadekar: Mustefa AYDOGAN

Herwekî nas e, romana Erebe Şemo yê nemir wek romana pêşîn tête zanîn. Kurdîya vê romanê heta niha bi navê "Şivanê Kurd" li gelek cihan hatiye weşandin.

Lê rastî ew e, ku pirtûka weşandî, ne bi weşandina navê orjînal e û ne jî bi zimanê orjînal yê Erebe Şemo ye. Ew bi tenê di sala 1935an de û li Rewanê, bi navê "Şivanê Kurmanca", hem di bin navê xwe yê rast de û hem jî bi zimanê Erebe Şemo yê bavê romana kurdî, hatiye weşandin. Heçî "Şivanê Kurd" e,

ew ji aliyê Kurd û kurdîhezê mezin Nûredîn Zaza ve ji fransî hatiye wergerandin, ku ew jî wergera rûsî ye ku ji kurdîya Erebe Şemo hatiye wergerandin.

Heta niha kurdîya "Şivanê Kurmanca" li derveyî Sovyetistana berê çap nebûbû ku em bikaribin wê ji zimanê bavê romana kurdî bixwînin. Lê niha wê ronahî dîtiye, weşanxaneyê Lîsê ew li Diyarbekirê weşandiye.

Me zimanê "Şivanê Kurmanca" gelekî hêjayî lêkolînê dît û ji lewra ew hilda bernameya xwe ya xebatê.

kurdî	tirkî	fransîzî	îngilîzî
agir vêsîn: (vemirîn, temirîn, tefîn)	ateş sönmek	(feu) s'éteindre	(for a fire) to die down, to go out
agir vêsandin: (vemirandin, temirandin, tefandin)	ateş söndürmek	éteindre le feu	to extinguish, to put out
alûrke	hayvanlar için yapılan lapa	bouillie pour animaux	a cereal mash for animals
avek jê re zelal kirin	sorununa çare bulmak	résoudre un problème, éclaircir un problème	to find a solution or to clarify a problem
barbir	1) yük hayvanı; 2) yük taşıyıcı	1) bête de somme ; 2) porteur, portefaix	1) beast of burden; 2) porter
bêfesal: bêkês: bêsemt	fırsat vermez	qui ne donne aucune chance, qui ne laisse aucune opportunité	who does not give anyone a chance
midas; sol, pêlav (di) ber dila da hatin: li ber dilan çûn û hatin	ayakkabı teselli etmek	soulier, chaussure consoler	shoe to console
beranberdan (roja ku beranan bera nav mîhan didin)	koç katımı (koçların güzün çiftleşmek için koyunların arasına salınması)	fête traditionnelle d'automne où on rassemble les béliers et les brebis pour accouplement	an autumn folk festival s when the rams and sheep are gathered for mating
hingê: wê demê: wê çaxê: wê gavê	o zaman	alors, à ce moment	then, at that time
berhingê: berî hingê: berî wê demê: berî wê çaxê: berî wê gavê	o zamandan önce	avant ce temps là, auparavant	before those times
piştî hingê: piştî wê demê: piştî wê çaxê: piştî wê gavê	o zamandan sonra	après ce moment là, après, ensuite, plus tard	after that, then, later on
berk: 1- sert 2- xurt, zexm, hişk	1) sert, katı; 2) sağlam, dayanıklı, sıkı	1) rigide, robuste, ferme, rude ; 2) fort, solide, dur	1) hard, strong, tough; 2) strong, reliable, lasting
berodan: ber da(yi)n, zayîn (roja/eyda berodanê: roja zayîna mîhan)	sürü salma	fête de mise-bas des brebis	days when the sheep give birth to their lambs
berşivka kulêv: di kulavî de cîyê ku şiv dikevê	kepenekte sopanın konulduğu yer	poche dans le manteau de feutre de berger où il range son bâton	the place in the shepherd's felt cloak where he puts in his stick
berx kîs kirin: berx koz kirin: pez koz kirin: berx ji mîhan veqetandin bi perda fesal gotin	kuzuları koyunlardan ayırmak / kuzularla koyunları ayırtırmak	séparer les agneaux des brebis	to separate the sheep from the lambs
bîjarkar: yê hildibijêre, yê dineqîne, yê ji hevdu vediqetîne	özenli konuşmak tasnif eden	parler prudemment trieur(euse), sélectionneur	to speak carefully sorter, selector
bîn û buxz: bîn û bux (bo)	hoş koku	senteur, odeur agréable, fragrance	pleasant scent or smell
binatar: binetar: bintar: jêr	aşağı	partie la plus basse, le bas	the lower part, the bottom
pêpelîng: pêplûk: pêpelûk: pêlik	basamak	marche d'un escalier	a stair's tread
bindarûk	piknik	pique-nique	picnic
birûsî: ronahî	ışık	lumière, lueur	light, gleam
birûsîya êgir	ateş ışıǵı	lueur du feu	fire light, a blazing fire
birûsîya darçirê: ronahîya darçirayê	meşale ışığı	lueur du flambeau	torchlight
boşe: poşe: qereçî: cengene	çingene, roman	bohème, gitan	gypsy, romany

bû çîrpînîya dilê min	yüregim çarpmaya koyuldu	mon cœur se mit à battre	my heart started pounding
qalmeqalm	kalabalık	foule	crowd, crodedness
busye	tuzak, pusu	piège	trap, ambush
reng lê çûn: sipîçolkî bûn	renge atmak	devenir pâle, pâlir	(for someone) to go pale
çarneçarî: neçarî	çaresizlik, mecburiyet	impuissance, le fait d’être sans remède, malheur, désespoir, incurabilité	powerlessness, having so solution, incurable, despair
çencirûk: xeramûşk: xincirûk: neperûşk: naprûşk: naperûşk: pencerûk:	tırmalama	griffe	claw, scratch
cew: cuhok	kanal, ark	canal	channel
çika: ca ka, bê ka, hela ka	hele	voyons, donc	just ..., come on, come on and tell us
çilape kirin: xwe çeng kirin	atlamak	sauter	to jump
çîrûsî	parıltı	lueur, étincelle, scintillement	a glow or gleam, a spark, a glitter
çîfî: çênî	parçacık	particule, miette	particle
darçira: xetîre	meşale	flambeau	torch
daw danîn	meydan okumak	défier, braver	to challenge, to defy
dest jê kişandin: dev jê berdan, dest jê berdan	vazgeçmek	renoncer, abandonner, se dessaisir de	to renounce one’s claim to (something), to give up
destopirçkî hev bûn: daqilaçî hev bûn	el kullanılarak kavga etmek	en venir aux mains	come to blows
(di) dest xwe da	anında	immédiatement, tout de suite	immediately
devgerm bûn	konuşur hale gelmek, konuşmaya ısınmak	se sentir plus à l’aise pour parler, se mettre à parler	to feel easy about speaking, to speak freely, to start talking
mêşe: daristan	orman	forêt	forest
dîbek: belkî, dibe ku	belki	peut-être, il se peut que	perhaps, maybe
dan ber dilê xwe: xistin himbêza xwe	kucağına almak	serrer contre soi, donner l’accolade	to clasp s.o. on your arms, to embrace s.o.
havîj; bijîn, bijîyan	iştahını çekmek	avoir envie, avoir de l’appétit pour	to want or deire s.thg., to have a taste for s.thg.
<dilê meriv xwe-xwa havîj dibîyêda>	insanın iştahını kendiliğinden çekiyor	cela vous mettait spontanément en appétit	that immediately aroused your appetite
zêrandin, êşandin, ezab dan	incitmek, acıtmak	tourmenter, peiner, faire mal à qq	to repress, to torment, to harm s.o.
zayendin (dizeyînin): welidandin	doğurtmak	accoucher, faire naître	to assist (a mother) deliver
dolge; dol: newal	vadi	val, vallée	valley, dale
emr; jîyan	yaşam, hayat	vie	life
emrê wan gehîşte hevdu	yaşamları birleşti	ils unirent leur vie	their lives became united
êgin	çalışkan, becerikli	doué, talentueux, dégourdi, agile	talented, gifted, skillful
<zilamekî êgin>	becerikli bir adam	un homme talentueux	a gifted man
êm	süre, vade	délai, durée, terme	deadline, delivery time, duration, term
<di êmê pênc rojan de>	beş günlük sürede	dans un délai de cinq jours	within five days
(bi) fesal çûn: bi semt çûn, bi dîqet çûn	giderken dikkatli olmak, dikkat ederek gitmek	partir avec prudence	to be careful when you leave
fîno	fes	fez, tarbouche	fez, tarboosh
givrik: givrok	palazlanmış	replet, dodu	podgy, plump, fat
givrik bûn	palazlanmak, gelişmek, büyümek	grandir, se développer, croître, pousser	to grow up
guhê xwe tûj kirin: guhê xwe bel kirin	kulaklarını dikmek	dresser les oreilles	to prick up one’s ears
gulle agir kirin: gule berdan	ateş etmek	ouvrir le feu, tirer avec une arme à feu	to open fire (on), shoot (at)
gumreh: boş, pir, zêde, zehf; xurt	gümrah	abondant, dense	thick, dense, abundant

Peyvên ji hêla Bidlîs û Wanê

- I -

Amadekar: ELÎŞÊR

kurdî	tirkî	fransîzî	îngilîzî
adek: (arode, xilç, gilç, gulç) aletek ji hesin e û devê wê qasî destekî pehn e û destîyê wê ji dar e	kenger gibi kökbitkileri çıkarmada kullanılan ucu yassı alet	bâton doté à son extrémité d’une languette métallique aiguisée utilisé pour déterrer des tubercules	digging stick
alûk: fîdan	fidan	plant, pousse, jeune arbre	sapling
amol: cot, du lib (ji bo dewarên stûr tê bi kar anîn: amolek ga: du lib ga)	çift (büyük baş hayvan için)	paire (se dit pour les bovins) amolek ga: une paire de bœufs	couple (for cattle)
avêtîk: roja bîst roj piştî newrozê (avêtîk, berfê avête qirika dîk).	newroz’dan 20 gün sonraki özel gün	jour marquant le vingtième jour du Newroz (11 avril)	the special day at 20 days after Newroz (April 11)
baçîk, germêşan	mısır	maïs	maize
banaxî: karê banaxê, axkirin, banaxkırın.	dam üstünü toprakla döşeme	action de couvrir le toit en terre	covering the roof with earth
banax kirin	dam üstünü toprakla döşemek	de couvrir le toit en terre	To cover the roof with earth
banewêlk	gelincik	coquelicot	poppy
berçe: 19ê sibatê, xelasiya berçeyê ye û cemreya hewayê dikeve (çil çil e, bîst berçe)	19 şubat’ta sona eren bir peryod, ogün havaya cemre düşer	une période hivernale qui s’achève le 19 février où tombe le “cemre” (radiation de chaleur réchauffant l’air, la terre et l’eau)	a period which ends at 19 february, on the same day as “cemre” falls (any of three radiations of heat which supposedly fall in succession from the sun into the air, the water, and the earth in february and march)
berpê: (berpêlk) pê danîna li ber, ling li ber dan	çelme	croche-pied	trip
berpê avêtin: (ling avêtin ber, berpêlk dan ber) li ber pê danîn, li ber ling danîn.	çelme atmak/takmak	faire un croche-pied	to deliberately trip s.o. up
bijûn: (pirêze) çêreya piştî dirûna genim an gîya ku di nav zevîyan de dimîne yan hêşin dibe.	anız	chaume	thatching, house roofs made of plaited stalks
cembkêşî: girantirbûna cembekê (tayekê) ji ya din.	yükte her iki taraftan birinin ağır gelmesi	déséquilibre entre les deux sacs sur le dos d’une bête de somme, l’une pesant plus lourd que l’autre	an unbalanced load for a beast of burden, the load on one side being greater than on the other
çapîk: (sepet) zembîl	sepet	corbeille, panier	basket

çexewêl (sexewêl, seqawêl, gezik): gêzîya ji şaxên daran hatî çêkirin.	kaba süpürge, sokak süpürgesi	grand balai de branchages	big broom of twigs
çincîl: (landik, mehdik) dergûş	beşik	berceau	cradle
çîrkê sêvan: sêvên qelaştî yên hişkkirî.	kurutulmuş elma	pomme séchée et coupée	dried and cut apples
çîrkê karçînan: karçînên qelaştî yên hişkkirî	kurutulmuş armut	poire coupée et séchée	pears cut and then dried
çirpaç: kesê berpîrsê av belavkirinê, bekçîyê av belavkirinê.	sulama suyu dağıtım sorumlusu	préposé à la répartition de l’eau d’irrigation	s.o. responsible for the distribution of irrigation water
dermal: derûdora malê	ev etrafı	environs de la maison	around the house
destepîrçî: bi destan (ji bo şer û henekan)	el ile (şaka veya kavga için)	plaisanterie avec les mains jeux de mains	to joke or a fight with the hands, practical joke
dêz: loda giya an çiloyê.	dokurcun	meule de foin, tas de grain	stack of hay or grain
êris: (reben)	rahip	moine	monk
êver: (çîk, ewk, ewêdî) filan tişt	şey	chose, machin, truc	what-do-you-call-it, thingummybob
êveroka êverê: (çîka çîko, ewka ewko, ewêdîya ewêdî) ‘enirok: xeyîdok	şeyin şeyi	le truc du machin	So and so’s thingummybob
	alingan, darılğan	susceptible, chatouilleux(euse), facilement offensé	sensitive, easily offended
fersex: (zîtik, zîtok, refes) herdu piyan bi cot ji pişt ve avêtin.	çifte	ruade	kick made by an animal using both of its hind feet at once
fersex avêtin	çifte atmak	donner des ruades	to kick and buck
fexçe: (tepsî, sênî, teyfik, lalîk, tebax)	tabak	plat, assiette	Plate, dish
fîrûze: (fîrîzî, fitik, fitînî, fikandin, fikîn)	ıslık	sifflement	whistling
fîrûze dan: fîrîzî dan, fikandin, li fitikê xistin, fitînî kirin, kwîtan		siffler	to whistle
gelegêdan: libên genimê yên li ber çinînê dikevin nava zevîyê û sala pişt re hêşîn dibin.	ekin biçiminde yere düşüp bir sonrakai yıl yetişen tahıl taneleri	grains qui, lors de la moisson, tombent par terre et poussent l’année suivante	the grains which, during the harvest, fall to the ground and grow the next year
gevel: pora belavbûyî, gevjol, gijol	dağınık saç	cheveux éparpillés, désordonnés, ébourrifés	messy hair, mop
gidîş: dêza (loda) ji gurzên genimê	buğday demetlerinden yapılmış sap yığını	meule de gerbes de blé	stack made of sheafs of wheat-stalks
giranîya malê: tiştên malê yên ku ne bi tenê rojane lazim in	gereksinim duyulan tüm ev eşyası	biens du ménage qui ne sont pas d’un usage quotidien	household goods not in daily use
gurmîze: giyayê hûrkirî.	kıyılmış ot	herbe coupée, hachée	chopped hay

40 Hikayetên Mela Mehmûdê Bazîdî

- I -

Amadekar: ELÎŞÊR

kurdî	tirkî	fransizî	îngilîzî
dawerîn: peya bûn, daketin, hatin xwarê	inmek	descendre, débarquer	to go down, step down
birqetav: boran	boran	tourbillon, orage	storm, whirlwind
semt: alî, hêl	taraf	côté, flanc, camp, quartier	side, flank, camp, neighbourhood
nêreşêr: şêrê nêr	1) erkek aslan; 2) cesur	1) lion ; 2) courageux, brave, intrépide, vaillant	1) lion; 2) brave
atlas	atlas	satin	satin
canfes	canfes	taffeta	fine taffeta
qirmiz	kırmız	pourpre, cramoisi	crimson
tagir	tarafdar	partisan, adepte, sympathisant	partisan, partial, follower
tagirî	tarafdarlık	esprit de parti, parti pris, partialité	partisanship
neqeb kirin: qelaştin, vekirin, derevekirin	ev / bina soymak	cambríoler, voler avec effraction	to burgle, to burglarize
şemdan	şamdan	chandelier, bougeoir	candlestick, candelabra
pêlûn	çok pahalı bir ipek türü	soie de haute qualité et coûteuse	a fine and costly silk
êris	rahip	moine	monk
qûrîn	feryat etmek	crier, se lamenter	to cry out, to lament, to cry for help
hingaftin	vurmak	battre, cogner, taper, frapper	to beat, to hit, to strike
kelaştin: qelaştin	ev / bina soymak	cambríolage, vol avec effraction	housebreaking, burglary
kusan	çawan	comment, de quelle façon	how, in which way
şimîka derî: şêmîk, şîpane	kapı eşiği	seuil, pas de la porte	threshold
sipartin	dayamak	appuyer, adosser	to lean (against), to prop up (against)
mişemir	korumasız, sahipsiz	sans protecteur, sans défense; sans amis	defenceless, friendless
mişemirî	korumasız olma, sahipsizlik	le fait d’être sans protection	being unprotected, defencelessness,
mişemir bûn	korumasız olmak, sahipsiz olmak	être sans protection, être sans défense, ne pas être protéger	to be unprotected or defenceless
mişemir hiştin	korumasız bırakmak, sahipsiz bırakmak	laisser sans protection	to leave unprotected
nehanî: nihênî	gizli	secret, discret, caché, confidentiel, occulte	secret, confidential
bizivîn	hareket etmek, kıpırdamak, teprenmek	bouger, se mouvoir	to move
çarlepî: çarlepki, çarpî	emekleme pozisyonu	à quatre-pattes	on all fours,
bi çarlepî (çarlepki, çarpî) çûn	emeklemek	se traîner à quatre-pattes	to crawl on all fours
deverû	yüzüstü, yüzükoyun	sur le ventre, à plat ventre	face downwards, flat one one’s face
sûrikîn: xuşikîn	sürünmek	traîner	to delay, to go slowly
pawan	bekçi	garde, vigile, guetteur	guard, watchman
çeqandin	tetiği çekmek	tirer la gâchette	to pull the trigger
mûn	adi, alçak	vulgaire, ignoble, infâme	mean, low, infamous
azox: azûqe	azık	provisions de bouche, approvisionnement	food (taken along to be eaten while traveling)
sitrان girêdan: stran avêtin ser	birine veya birşeye türkü yakmak	composer un chant pour célébrer qn. ou qch.	to write a song in memory or in praise of s.o.

Folklor:

“Hikyatêd cimaeta Kurdîyê” ya Heciyê Cindî

Amadekar: Reşo ZÎLAN

Kurdperwerê mezin, zanyarê kedkar û qedirbilind Prof Heciyê Cindî yê gorbêhişt di warê komkirina zargotina Kurdan de gelek xebatên yekane û zêrîn ji me re hiştine. Berhema wî ya bi navê “Hikyatêd Cimaeta Kurdîyê”, ku ji 5 bergan pêk têt û di navbera salên 1961 - 1988an de li Rewanê hatine çap kirin, yek ji wan xebatên hêja ye.

Wî bi dirêjahîya jîya xwe li ser zargotina kurdî kar kiriye û di salên cihê cihê de ew çend berhemên xwe li Êrmenistana Sovyetî dane çapê. Destpêka berhevokirina wî ya zargotina kurdî ji nîvê salên 1920î ye. Ew xebat nimûneyên herî kevn yên bi destê Kurdekî ne. Ji ber vê yekê jî, hêjayî lêhûrnêrînê ne.

Peyvên ji pêşgotina pirtûkê

kurdî	tirkî	fransizî	îngilizî
mijûlî	fıkra, anekdot	anecdote	an anecdote
nimûş	örnek	exemple	an example
nimûş; dirûv	1) benzeme, görünüş; 2) motif	1) ressemblance, apparence, similitude ; 2) figure, motif	1) likeness, resemblance; 2) pattern
<nimûşê min dide>	görünüş <görünüşü bana benziyor	il me ressemble	he looks like me
<nimûş dan>	görünüşü aynı olmak, benzemek	ressembler, sembler, rappeler, s’apparenter, tenir de	to resemble or to look like s.o., to remind one of s.o, to take after s.o
hêsa bûn (vehisîn)	dinlenmek	se reposer, se délasser, se détendre, se reposer	to relax, rest
tehlî û tengî	zorlu, çetin, acı, sıkıntılı	difficile, dur, compliqué	difficult, hard, complicated
nuqusandin	küçük düşürmek	faire affront à, humilier, mortifier, offenser	to depreciate, to offend, to humiliate
hîva şîvxwarî	dolunaydan gün almış	pleine lune déclinante, pleine lune passée de quelques jours	the waning moon, a few days after full moon
şimşat	pürüzsüz	lisse, net; sans défaut; sans embarras	smooth, unblemished
tirêq	din adamları sınıfı	clergé	clergy
derodero	derbeder, tarumar	1) éparpillé, dispersé, épars ; 2) vagabond, errant	1) scattered, dispersed; 2) vagrant, wandering person or stray animal
keçelok (keçelo, gurî)	keloğan	1) chauve, teigneux(euse) ; 2) un personnage des contes populaires	1) bald,scabby; 2) a charecter of folK tales
red kirin	bitirmek, tamamlamak	finir, terminer, achever, boucler	to finish, complete
qaqicîn	için için yanmak	bouillir d’impatience, d’envie	to burnwith impatience or envy for s.thg.
mînandin	benzerlik	similitude, ressemblance, comparable	similarity, resemblance
zargotin	sözlü halk edebiyatı	littérature orale, folklore oral	oral tradition, oral literature
kok bûn	şişmanlamak	prendre du poids, grossir	to put on weight, to become fat
kok kirin	şişmanlatmak	engraisser, faire grossir	to fatten
miqatî lê kirin	bir şeye göz kulak olmak	faire attention à, surveiller qqn ou, qch, garder, prendre soin	to pay attention, to look after or to care for s.o.
miqate bûn	göz kulak olmak	surveiller, veiller à, prendre soin	to attend, to take care
milkedar; milkdar	mülk sahibi	propriétaire foncier	landowner

Xanî, mal, navmal

Amadekar: Selam NÛMAN

kurdî	tirkî	fransizî	îngilizî
piyan, îskan, stekan, qedeh	bardak	verre, coupe	glass
şemşaq, parç, avkîne, surahî	sûrahi	carafe, carafon	carafe
şekirdank	şekerlik	bonbonnière, sucrier	sugar bowl
tas, kase, kas	kase, tas	bol, tasse	bowl
kêr-çetel û kevçî	çatal bıçak takımı	couvert	cover
kêr	bıçak	couteau	knife
kêra goşt, kêra qesaban, kêra metbexê	et bıçağı	couteau à viande, couteau de boucher, couteau de cuisine	kitchen knife
sator	satır	coutelas, couperet	cutlass cleaver
kevçî	kaşık	cuillère	spoon
çetel	çatal	fourchette	fork
hesan	bileği taşı	aiguiseur	sharpening stone
qeşartek	kabuk soyucu	éplucheur	peeler
konservevekir, vekiroka konserveyan	konserve açacağı	ouvre boîte	tin opener
şûşevekir, vekiroka şûşeyan	şişe açacağı	décapsuleur, ouvre-bouteille, tire-bouchon	bottle opener
hawin, hewan	havan	mortier	mortar
sîrguvêş	sarımsak sıkıcı	presse ail	garlic press
lîmonguvêş	limon sıkıcı	presse-agrumes, presse-citron	lemon or orange press
rende	rende	râpe	grater
gûzşikên	ceviz kıran	casse-noix	nut cracker
pîvek	ölçek, ölçü kabı	bol de mesure, mesure	measuring cup
şemşaq (surahî) pîvanê	ölçü surahisi	cruche de mesure	measuring jug

germpîv, termometre	termometre	thermomètre	thermometer
taymer	timer	minuteur, sablier	timer
terazûya (mêzîn) metbexê	mutfak terazisi	balance de cuisine	kitchen scale
safok, palêvk	süzgeç	passoire	mesh, strainer
kovik, govik, mastêrk	huni	entonnoir	funnel
bêjing	elek, incelek	tamis	sieve
fırçe	fırça	brosse	brush
qalib	pasta kalıbı	moule	tin, mould
kefgîr	kevgir	écumoire	skimmer(drainng spoon)
çemçik, çocik, hesk	kepçe	louche	ladle
beroşa zûkelk	düdüklü tencere	cocotte minute, autocuiseur	pressure cooker
beroş, quşxane, moxil	tencere	marmite, faitout, cocotte,	cooking pot
moxil	iri elek, kalbur	crible	riddle, screen
tawe	tava	poêle	frying pan
nanbirêjk	ekmek kızartacağı	grille-pain	toaster
avkelk	ketil	bouilloire	kettle
makîneya qehweyê	kahve otomatı	machine à café, cafetière	coffee machine, coffee pot

Peyvên di stranan de

Amadekar: Emîn NAROZÎ

Strana Eliyê Daman Begê

kurdî	tirkî	fransizî	îngilîzî
berra dan: berdan	1) sarkıtmak; 2) salıvermek; 3) kovmak; 4) yenmek	1) laisser pendouiller ; 2) lâcher, congédier ; 3) chasser ; 4) vaincre	1) to hang down; 2) to walk out on s.o., fire s.o; 3) to chase or drive s.o. away; 4) to defeat
cotecot: cotcot, cuhtcuht	çifter çifter	par pair	in pairs
şikir ji qedandina xwedê re: şikir ji dayîna xwedê re	allah vergisine şükür	Dieu soit loué pour ses bienfaits	thank or praise God for his blessings
qedandin: (ji) qedîn	ekonomik gücü yetmek	être à même de, avoir les moyens de	to afford
xizmetkar	hizmetçi	serviteur	servant
li xwe birîn	üstlenmek	assumer	take on (a task or responsibility;
ban kirin: bang kirin	çağırmaк, seslenmek	appeler, héler	to call (out)
xwe şidandin	hazırlanmak, kuşanmak	se préparer, s’apprêter	to prepare oneself, to get ready
qêmiş (ne)kirin (ji tirkî): dil (ne)dan, dil (ne)kirin	kıy(ma)mak	ne pas épargner, faire un sacrifice	not to spare, to make a sacrifice
gaqor: gayê qor, gayê pîr	yaşlı öküz	bœuf âgé	an old ox
reben	zavallı, gariban	pauvre, misérable	poor
şîrînî: şîhîn, hîrîn	kişnemek, kükremek	hennir	to whinny
zik çêrandîn	otlanmak	brouter	to browse or graze
ji ... wer kirin	atmak, fırlatmak	jeter, lancer	to throw
hertim: timî, herdem, hergav, herwext	her zaman	toujours	always
cirîd	cirit	jeu hippique où les cavaliers au grand galop lancent un javelot ou un bâton de la longueur du javelot	a horse-riding sport of javelin throwing
pars	dilenme	mendicité	begging
pars kirin	dilenmek	mendier	to beg
parskirin	dilenme	mendicité, le fait de mendier	begging
parsek	dilenci	mendiant	beggar
parsekî	dilencilik	mendicité, métier du mendiant	Begging, beggary
zebanî	cehennem bekçisi, zebani	démon de l’enfer, monstre cruel	hellhound, cruel monster
sindiyan	sind meşesi	chêne de Sind	a kind of oak from Sind
neqandin	seçmek	choisir, sélectionner, trier	to choose, to select, to sort
neqane	seçkin	choisi, distingué	chosen, distinguished
zivirîn	1) dönmek; 2) geri dönmek, geri gelmek	1) tourner, tourner autour; 2) retourner à, rebrousser chemin	1) to turn or rotate round s.th.; 2) to return to, to go back on ones tracks
qube /qub	1) yüksek; 2) tok (ses)	1) (voix) haute; 2) (voix) forte, (voix) puissante	1) high or loud (voice); 2) deep or strong (voice)
<peyvên qube>	büyük laf,	propos prétentieux	pretentious remarks
<değê dîkan qube ye>	horozlar yüksek sesle ötüyor	les coqs chantent fort	cocks crowing loudly
gurîtî	1) kellik; 2) uyuzluk	1) calvitie; 2) gale	1) baldness; 2) mange
firotin	satmak	vendre	to sell
tar: sef, rêz	saf, sıra	rang, file, rangée, ligne	row, rang
tewilxane: tewlexane	at ahır, tavra	écurie	stable (for horses)
depoxane	depo	dépôt	depot, store
çeng kirin: çekirin, avêtin	fırlatmak, atmak	jeter, lancer	to throw
timtêl	çekidüzen, kılık kıyafet	tenue, allure	dress, attractive appearance
paşber	arka taraf, arka	postérieur (dos), arrière, derrière, verso	backside, behind, overleaf (printing)
qûnkutî çûn: piştpiştîkî/ paşpaşkî çûn	geri geri gitmek	reculer, marcher à reculons	to retreat, to move backwards
şûjin	çuvaldız	carrelet	packing needle
bi darê zorê: bi destê zorê, bi kotekî	zorla, zor kullanarak	de force	by force, forcibly
ajotin	sürmek	conduire	to drive
ajotin ser ...	üstüne sürmek, üstüne varmak, saldırmak	marcher sur, attaquer, se jeter sur	to advance on, get at, attack or rush at s.o.
tew	1) üstelik, bir de; 2) bravo	1) de surcroît, par dessus le marché, au surplus ; 2) bravo	1) furthermore, what’s more; 2) bravo
tewandin: tew kirin, tewtew kirin:	‘dengbej’leri yüreklendirmek ve morallerini yükseltmek için dinleyicilerce yapılan sözlü teşvik.	encourager les chanteurs avec des mots d’appréciation ou en reprenant leur rengaine	to encourage singers by expressing appreciation or joining in their singing
derz	çatlak	fêlure, fissure, fente	a crack, flaw, fracture
derz lê ketin	çatlak oluşmak	avoir des fissures, se fissurer	to become a crack
derizîn	çatlamak	se fissurer	to be cracked
derizandin	çatlatmak	fissurer	to crack

Çil jimarên pêşîn ên *Kurmancî*, ku ji 1128 rûpelan
pêk tên bi hev re tevî ferhengokeke kurdî-tirkî-fransîzî-îngilîzî
li gel endeksên îngilîzî-kurdî, fransîzî-kurdî û tirkî-kurdî wekî cildekî derket.

Kurmancî'nin ilk kırk sayısının toplu baskısı
Kürtçe-Türkçe-Fransızca-İngilizce sözlük ve Türkçe-Kürtçe, Fransızca-Kürtçe
ve İngilizce-Kürtçe ayrı endekslerle, 1128 sayfa ve tek cilt olarak çıktı.

Les quarante premiers numéros de *Kurmancî* ont été réunis en un volume
relié de 1128 pages, avec un lexique en kurde-turc-français-anglais
suivi d'un index français-kurde, anglais-kurde et turc-kurde.

The forty first issues of *Kurmancî* have been collected and
bound in a single 1128 pages volume, with a Kurdish-Turkish-French-English lexicon,
followed by English-Kurdish, French-Kurdish and Turkish-Kurdish index.

KURMANCÎ

MAGAZINE LINGUISTIQUE KURDE, supplément du Bulletin de liaison et d'information
© INSTITUT KURDE DE PARIS, 106, rue La Fayette, 75010 Paris - France, Tel. : 00 33 (0)1 48 24 64 64, www.fikp.org
Directeur de la publication : Reşo ZÎLAN , Réalisation : M. HASSAN, S. ILITCH, Y. KARADEMİR

KURMANCÎ

rojnameya taybetî ya Enstîtuya kurdî ya Parîsê li ser pirsên zaravayê kurmancî

Min ev nivîsî ne ji bo sahibrewacan

Belkî ji bo biçûkêd Kurmancan

Ehmedê Xanî
(Sedsala XVII)

Civîna Bihara 2010an

Civîna 46an ya **Kurmancî** ji 10 heta 16ê gulana 2010an li Vesterosê, Swêd, li dar ket.

Beşdarên civînê vê carê li ser peyvên di **40 çîrokên Mela Mehmûdê Bazîdî, stran, Şivanê Kurmanca ya Erebe Şemo, Hikyatêd cimaeta Kurdîyê (1961) ya Hecîyê Cindî de** û herweha li ser **peyvên ji hêla Bidlîs û Wanê, peyvên ji fransî di kurdîya Sûrîyeyê** de xebitîn.

Ev hevalên han di civînê de beşdar bûn: Mustefa Aydoğan (Mêrdîn), Elişêr (Wan), Newzad Hîrorî (Dihok), Emîn Narozî (Batman), Selam Nûman (Qamişlo), Têmûrê Xelîl (Rewan), Reşo Zîlan (Agirî).

Encamên xebata vê civînê di vê hejmara Kurmancî de tên belav kirin.

Peyvên Fransizî di Kurmancîya Cezîrê de

Amadekar: Selam NÛMAN

kurmancî	tirkî	fransizî	inglîzî
eleminyom: alîmînyûm, alyûmîn, ‘elemyon	aliminyum	aluminium	aluminium
eneryê: anarya	anarya, geri	en arrière	backwards, behind
irtiwazî, (bîra irtiwazî): artezyen	artezyen	artésien (puits artésien)	artesian well
as: as	as	as	ace
esansor: asansor	asansör	ascenseur	lift, elevator
esfelt: asfalt	asfalt	asphalte	asphalt
tematîk: otomatîk, avtomat	otomatik	automatique	automatic
tirimpêl: tirimbêl, tombêl, tombîl	otomobil	automobile	car, automobile
bekelorya	lise diploması	baccalauréat	high school certificate
bagaj	bagaj	bagage	luggage, a trunk
belkon: balkon, balqon	balkon	balcon	balcony
benk	sıra	banc	bench
beng: bank, banqe, panga, panqe	banka	banque	bank
berake: baraka, barak, bereqe, baraqe	baraka	baraque	barracks
baston	baston	bâton	stick, rod
betarî: batirî, patirî	batarya, akü	batterie	battery
bêj: bêc, bêcî	bej	beige	beige
bîro	büro	bureau	a desk, an office
bêrê: bere, bîrê, bîrîye	bere	béret	beret
bêton: beton	beton	béton	concrete
biskilêt: bisiklet, bisiklêt, piskilêt, pisiklêt, paysikil	bisiklet	bicyclette	bicycle, bike
bîdon	bidon	bidon	can, drum
bilyardo: bilardo, bîlardo	bilardo	billard	billiards
biskewît: biskiwît, piskiwît, piskivêt, piskufît, piskêt, biskivît	bisküvit	biscuit	biscuit
blok: blok, bloq	blok	bloc	block
blûz(e): bloz	bluz	blouse	a blouse, an overall,
belfandin	blöf yapmak	bluffer	to bluff
bellaf	blöfçü	bluffeur	a bluffer
bumbe: bombe, bomb, bimbe	bomba	bombe	bomb
bon	karne	bon	gift coupon
potîn	potin	bottine	rubber boot, wellingtons
bot	bot	botte	boot
buffa	kabarık, şişkin	bouffant	plump, fluffy
boçî: bûjî	buji	bougie	sparking plug
buks: boks	boks	boxe	punch
brovê	ortaokul diploması	brevet	certificate (after 9th class)
biryantîn	biryantin	brillantine	brilliantine
kepîne	tuvalet	cabine, cabinet de toilette	toilet
kebil: kêbil, qablo	kablo	câble	cable
kedastro: qadastro	kadastro	cadastre	land registry
kadro, kadir	kadro	cadre	cadre, supervisor
kelson	don, iç donu	caleçon	underpants
kemyon: qamyon, kamyon	kamyon	camion	lorry, truck
kenebe: qenepe	kanape	canapé	sofa
kewçûk: qawûçûx, kawûçûk	kauçuk	caoutchouc	rubber
qepsûn: qapsûn, qepsûl, kepsûl	kapsül	capsule	percussion cap, detonator
kerembol	karambol	carambole	red ball. (billiards)
keremêl: karamêl	karamela, karamel	caramel	caramel, toffee
kerton: karton	karton	carton	carton
xertûş	kartuş	cartouche	cartridge
ketelok: katalog	katalog	catalogue	cataloguing

katolîk: qatolik	katolik	catholique	catholic
silofan: silifon, sêlefan	selofan	cellophane	cellophane foil
sertefîka: sertîfika	sertifika	certificat	certificate
şalê	dağ evi, köşk	chalet	chalet
şapo	fötr şapka	chapeau	hat
şasê: şase, şasî	şasi	châssis	chassis
şofac: sofaj	kalorifer	chauffage	heating
şifêr: şofêr	şoför	chauffeur	driver
çikolat: çiklêt, şokolad, çukulata, çiqulete	çikola	chocolat	chocolate
sîneme: sinema	sinema	cinéma	cinema
sîtêr	su ya da sıvı tankı	citerne	cistern, tank
klasor	klasör	classeur	folder,
kwafêr: kuafêr	kuaför	coiffeur	hairstresser
kolac: kolaj	kolalı kağıt	collage	sticking, pasting, collage
komplê: komplît, qomple	komple	complet	finished, completed.
kont	kont	compte	account
kornîş	kornîş	corniche	esplanade, coast road
korîdor	koridor	corridor	corridor
gerefêt: qiravat, qirawat	kravat	cravate	tie
krêm: qirem	krem	crème	ointment, salve, cream
krîko	kriko	cric	jack
silindir: silinder, silindêr	silindir	cylindre	cylinder
dektîlo: daktilo	daktilo	dactylo	typewriter, typist
debriyac: debrîyaj	debriyaj	débrayage	clutch, declutching (strike)
dîzil: dîzel	dizel	diesel	diesel oil (fuel)
dirgisyon: dîreksîyon	direksiyon	direction	steering wheel
dosye	dosya	dossier	folder
dûbîl: debil, dûble	duble	double	double
dobilandin	sollamak	doubler, dépasser	to overtake
dezîne: duzîne, derzin	düzine	douzaine	dozen
dûzyêm	ikinci vites	deuxième (vitesse)	the second (gear)
dînamît	dinamit	dynamite	dynamite
dînemo: dînamo	dinamo	dynamo	dynamo,
şerpe: şarpe, eşarp	eşarp	écharpe	scarf
lastîk: elastîk	elastik; lastik	élastique	rubber, elastic
fabrîqe	fabrika	fabrique	factory
fanêle, fanêre: fanore	fanila	flanelle	flannel
filim: film, filîm	film	film	film
firing: firenk	frank	franc	franc
’ala frenqa: alafranga	alafranga	à la bonne franquette	informally, without fuss
frêm: firên	fren	frein	brake

40 Hikayetên Mela Mehmûdê Bazîdî - II -

Amadekar: ELÎŞÊR

kurdî	tirkî	fransîzî	îngilîzî
çavreşî	çekememezlik, kıskançlık	1) envie, 2) jalousie	1) desire,craving; 2) jealousy
çavreşî kirin	çekememek, kıskanmak	1) jalouser qn, envier qn	1) to be jealouse of s.o.; 2) to envy s.o.
navserî: navsere	orta yaşlı	d’âge mûr	middle-aged
sîs	akşın, albino	albinos	albino,
nawmalîtî: navmalîtî	besleyip büyütülerek ev işlerinde çalıştırma	le fait d’accueillir dans une famille une personne chargée des travaux domestiques domestique ayant grandi dans une famille	to bring up as a member of the family s.o. who is there to do domestic work
navmalî	besleyip büyütülerek ev işlerinde çalıştırılan kimse,	d’accueil	a servant brought up as a member of a household
xwecih:	yerli	indigène, autochtone	native, autochton
hêsayî bûn: hêsa bûn, vehesîn	dinlenmek, istirahat etmek	se reposer, se détendre, se relaxer	to rest, to relax
şîkar kirin	avlamak	chasser	to hunt
zêdenavî	lakap	surnom, pseudonyme	nickname, pseudonym
kusan: çawa(n)	nasıl	comment	how
rabestin	kuşanmak	ceindre	to gird on, put on (a sword, a belt)
berhewa bûn	patlama sonucu havaya uçmak	sauter, être jeté en l’air	to be blown
heyf xwarin	hayıflanmak	déplorez, regretter	to deplore, to regret
heyfxwarin	hayıflanma	regret, déploration	regret, sorrow
serêvar	akşamüstü	vers le soir	evening
pêkhatî	donanımlı, mücehhez	équipé, bien armé	accoutred, equipped
serkul: sergot	başı açık	tête nue, nu-tête	bareheaded
dest li ... sûtîn	elini ... sürmek	toucher, caresser, palper	to touch, to stroke, to caress
<destêd xwe li rûyê xwe disûtîn>	elini yüzüne sürüyordu	il caressait son visage	he was stroking his face
xars, xarsik (bi êrmenî): bûk	gelin	belle-fille, mariée	daughter-in-law, bride
bervekirî: mêvanperwer	konuksever	hospitalier,accueillant	hospitable
dawerîn	inmek	descendre, débarquer, s’abaisser	to get off (e.g. a horse), to land, or disembark
dahilandin: =berdan xwar, daxistin	aşağı sarkmak, sarkmak	pendouiller, se pencher, retomber, laisser prendre	to hang down, to dangle, to lean over
pertal	1) manifatura; 2) pırtı; 3) eşya	1) textile, étoffe ; 2) balluchon, frusques ; 3) chose, affaire, marchandise	1) textile, cloth; 2) worn out clothes; 3) things, goods
defter kirin	kaydetmek, tescil etmek	enregistrer	to register
şalêd şemle	ince kıldan yapılmış ve özel günlerde kullanılan değerli bir şal	châle fait de poils de chèvre utilisé dans les grandes occasions	a shawl made of fine goats’ hair
şerguhî kirin	göz kulak olmak	surveiller, contrôler	to supervise, to keep a check on
şerguhî	göz kulak olma	surveillance, contrôle	check, control
xol: xwelî	toprak	terre, territoire	soil, land
jî canê xwe borîn	yaşamını feda etmek	se sacrifier, sacrifier son âme	to sacrifice one’s self, to sell your soul
hêşet	kenar mahalle	faubourg	outskirts, suburb
lêp: lêb = fen, fend	hile	ruse, escroquerie, fraude	a trick, a ruse, a swindle
çûn berayîkê: = çûn pêşîyê	1) karşılamak; 2) karşısına çıkmak	1) recevoir ; 2) accueillir, aller au devant de qn	1) to meet; 2) to confront
fîkar	kaygı, tasa	souci, inquiétude, anxiété	anxiety, worry
fîkar kirin	kaygılanmak	se faire des soucis, s’inquiéter	to feel anxious, to worry
reht bûyîn: rat bûn	yorulmak	se fatiguer, se lasser de	to get tired, to be weary

Şivanê Kurmanca - II -

Amadekar: Mustefa AYDOGAN

kurdî	tirkî	fransizî	îngilîzî
serê çena kuçê	sokak köşesi	coin de rue, angle de rue	street corner
kivş: kifs: xuya, dîyar	belli, açık, malum	clair, apparent, évident, explicite, manifeste	clear, obvious, evident,
ji hev hatin kivşê	birbirinden ayırt edilmek	être distingué, être différencié, se manifester	to be distinguished
ji hev dan kivşê	birbirinden ayırt etmek	distinguer	to distinguish
hal û medet: hal û ehwal, hal û mesele	hal mesele, sorun, durum	situation, nouvelles, état	situation, new conditions, state
hedimîn	üşüşmek	se précépiter sur	to rush, plunge into
ziravhênik	korkak, ödlek	peureux, froussard, lâche, poltron, dégonflé	coward
heq kirin	defnetmek	enterrer, inhumer	to bury
hêşka	az önce, demin	récemment, tout à l’heure	recently, only a moment ago
hewarî birin	imdat istemek	appeler au secours, appeler à l’aide	to call for help, to call for assistance
hewarî: hawar, hewar	imdat	appel au secours, appel à l’aide	a call for help or assistance
hevek: hebek	biraz	un peu	a little, a bit
hêwerze: hêwirze	kargaşa	tohu bohu, vacarme	chaos, a commotion, a racket, a din
hevî birin: hetik birin	rezil etmek	déshonorer, faire honte à qn, mettre aupilori	to dishonour, to disgrace, to shame s.o.
heyat	avlu	cour	courtyard
heyf vekirin	intikam almak	se venger de	to avenge oneself on, to seek revenge on s.o.
barbir	hamal	porteur, porte faix	porter
heyrî tişteki/keseki bûn	bir şeye/birine ihtiyaç duymak	avoir besoin de qch ou qn	be in need of sth/ s.b.
hila: hela: hêj, hê, hê jî	halen	encore, toujours	still, always
himangi: zar zor	güçlülle	difficilement, à grand-peine, péniblement	with difficulty, with great effort
hukum qedandin	hükmü yerine getirmek	exécuter la peine	to carry out a sentence
hurum	rum	grec	Greek
hûr xaş kirin	paramparça etmek	briser, mettre en pièces, anéantir	to shatter
hûr xaş bûn	paramparça olmak	se désagréger, être en pièces, être en morceaux	to be shattered
îstintaq kirin	sorguya çekmek	interroger	to interrogate
kajî-vajî	darmadağın	en désordre, en pagaille, éparpillé	messy, in disorder
ji şabûna lingê min (li) erdê nediket	ayakları yere deymemek	sauter de joie, mes pieds ne touchent pas terre de joie	to be overjoyed
kaw bûn: şa bûn	sevinmek	se réjouir de, exulter	to be delighted
kaw	1) güzel; 2) sevinme, sevinç	1) beau, bien, parfait ; 2) joie, gaieté, liesse, réjouissances	1) beautiful, perfect; 2) joy, jubilation, rejoicing
kawî	güzellik	beauté	beauty
qelaştin	yırtmak	déchirer, tirailler	to tear, to be torn
kese	kısaca	bref, brièvement	shortly, briefly
ketxuda: kedxuda	muhtar	maire	mayor
kêf kok xwey kirin	keyfine bakmak	se faire plaisir	to enjoy oneself
zêrkildayî: avzêrkirî	altın kaplamalı	plaqué-or	gilded
zîvkildayî: avzîvkirî	gümüş kaplamalı	plaqué-argent	silver-plated
kûrme	köz	braise	embers, red hot coals
lap: tam, zêde	büsübütün, oldukça	complètement, entièrement, totalement	completely, entirely
lê girê dan: lê reşandin	taramak	mitrailler	to fire in bursts (as with a machinegun
lê-lê bûn: çav lê bûn	niyetinde olmak	avoir l’intention	to be inatend to
lotî	apaş, hayta, serseri	racaille, canaille, voyou, vaurien	riff-raff, rabble
mehik	cezbe	transe, extase	trance, ecstasy
ketin mehikê	cezbeye tutulmak	entrer en transe	to go into a trance
hilqoşandin	zıplattmak, hoplatmak	faire rebondir, faire bondir	to give new impetus, to set in motion,
hatin pišta yekî	yardımaına gitmek (savaşta)	venir à l’aide de qn, venir soutenir qn	to come to s.o.’s help, to support s.o.(in fighting)
mozik: mozik	dana	bouvillon âgé de plus d’1 an	a bullock over 1 year old
navnêrî dan: nêrîk dan:	cüçük vermek (ügürtmek, bitkilerde tohum veren sapın yesermesi)	avoir une hampe qui se développe, qui pousse (pour un oignon)	growing heart of an onion/plant
nenere: tiştên nemayî/nebûyî	olmadık şeyler	sans précédent, chose incroyable, situation inédite	unprecedented, unheard of

Folklor - II - “Hikyatêd cimaeta Kurdîyê” ya Heciyê Cindî

Amadekar: Reşo ZÎLAN

kurdî	tirkî	fransizî	îngilîzî
canpolat	dev	géant, colosse, (litt.) âme d’acier	giant
cîguhastaî kirin	yerini değiştirmek	déplacer	to move
dengzivirandin: olan, alan, dengvedan, dengveger	yankı	écho	echo
tarîbara sibê	alaca karanlık	clair-obscur, (du matin), pénombre	half-light (dawn) penumbra (astronomy)
cîguhêz bûn	yerini değiştirmek	se déplacer, déménager, décamper	to move
hikyatbêj; çîrokbêj	hikaye anlatıcısı	conteur	storyteller
bi hûrgilî	detaylî, ayrıntılı	fouillé, détaillé	detailed
Peyvên ji çîrokên di pirtûkê de			
seyranga; seyrangêh	gezinti yeri	promenade (lieu)	promenade
devê yekî negerîn	söylemeye çekinmek	ne pas pouvoir le dire, hésiter à le dire	to be unable to tell, hesitate to say
<devê min nagere>	söylemeye çekiniyorum	je n’ose parler	I do not dare speak
nanga; niha	şimdi	maintenant, à présent	now
firnax	çok sevinme	ravi, enchanté	overjoyed
jêla; jêlî, ji jêr ve	aşağıdan	depuis le bas	from the bottom up
îda; êdî	artık	1) du reste, 2) désormais	1) moreover, 2) hitherto
bi lez ketin	acele etmek	se dépêcher, s’empresser, se presser	to hurry
tewaqe kirin	rica etmek	supplier, prier qn de faire, solliciter	to beg, to ask
çol	1) çöl; 2) kır	1) désert ; 2) campagne	1) desert; 2) open country
çolistan	çöl	désert	desert
şayîş kişandin	kaygılanmak	se soucier de, s’inquiéter, se tracasser	to worry
kergedan	gergedan	rhinocéros	rhinoceros
çêjik; têjik	yavru (hayvan)	petit (animal)	the young (of an animal)
bixwe... paşê bişêkirîne	ye de sonra şükür et!	mange d’abord et remercie après	eat, then say thank you
(ji) ... tirê; ji ... werê, ji ... kirê, ji ... heyê, ji ... weyê	... öyle sanıyorduk ki	à l’en croire, selon	according to
her wext (ji) merîya(n) re lawîn nayê	insanın şansı her zaman yaver gitmez	la chance ne sourit pas toujours	luck is not always on your side

qarç	at kuyruğu	queue (cheval)	tail (horse)
şiro vekirin	yorumlamak	commenter	to comment
şirove	yorum	commentaire	commentary
pêra-pêra; pê re pê re	hemem, anında	tout de suite, immédiatement	immediately
çîçîk; çîçkî	azıcık, birazcık	un petit peu	a little bit
çikanê; çika, ca ka, bê ka, ka ca	acaba?	est-ce ?	Is it?
ro kir – pîva; hîlanî danî, hîlda danî	ölçüp biçti	peser le pour et le contre, soupeser	to weigh up the pros and cons
ro kirin	1) dökmek; 2) boşaltmak	1) déverser, verser ; 2) vider, évacuer	1) to pour; 2) to empty

Peyvên di stranan de

Amadekar: Emîn NAROZÎ

Strana Evdalê Zeynê			
kurdî	tirkî	fransizî	îngilizî
avêtin ber hev	atışmak	rivaliser, s’engager dans une joute poétique, se défier	to engage in a contest of poetic repartee
bê lome	allah korusun	que Dieu nous protège	God forbid, God protect us,
bêrî: bêr	sût sağımu	traite (lait)	milking (in the open air)
bexşîş	bahşış	pourboire, bakchich	tip
çap	1) çap; 2) kalibre; 3) kapasite	1) taille, dimension ; 2) calibre ; 3) capacité	1) size; 2) caliber, bore; 3) capacity
çê	iyi	bon, convenable	Good, suitable
çek	silah	arme	weapon
ceribandin	denemek	essayer, tester, expérimenter	to test, to try, to experiment
çilmisîn	1) solmak; 2) solma	1) se flétrir, se fâner ; 2) déclin, dépérissement	1) to wither; 2) withering away
dayox	veren, verici, veren kimse	donneur, donateur	giver, donor
derwêş	dervîş	derviche	dervish
dewar	siğır, büyük baş hayvan	bétail, bovins	cattle
dîlê xwe jê sar kirin	kendini birinden veya bir şeyden soğutmak	être en froid avec qn., prendre ses distances avec qn.	to be cool with s.o., to keep one’s distance from s.o.
dîl jê sar bûn	birinden veya bir şeyden soğumak	manquer d’enthousiasme pour qn., qch., se détacher de	to lack sympathy with s.o., to turn one’s back on s.o.
dîlsar bûn	soğumak	être désabusé, se détacher	to be disillusioned with s.o.
dîlsar	isteksiz, gönülsüz, soğuk	tiède, réservé, qui manque d’enthousiasme, désenchanté, distant	to be luke-warm, reserved, distant
dîlsarî	soğukluk	réserve, froideur, indifférence, détachement	reserve, coldness, indifference
enîbeş	akıtmalı	qui a une mèche blanche sur le devant de la chevelure, tâche blanche sur le front (d’un animal)	an animal that has a white mark on his forehead or front of its mane
êş	ağrı	douleur, mal, souffrance, peine	ache, pain
eşq ... hîlanîn	aşka gelmek	être très en verve	to be in brilliant form
eyarşîr/eyarşîrk (kedik)	sût tulumu	petite outre à lait en peau d’agneau ou de chevreau	a lamb skin container for milk
fêz	yukarı, üst taraf	haut, là-haut	upper part, upstairs
germiyan	sıcak bölge, kışlak	bas-pays, plaine, région chaude pendant l’hiver	lowlands where nomads and their flocks go to winter
girê dan	bağlamak	attacher, lier, lacer, bander	to bind, tie, fasten, connect
girêdan	1) bağlama; 2) bağlantı; 3) giyim kuşam	1) action de lier, de nouer; 2) branchement, connexion, raccordement ; 3) accoutrement, habit	1) connection, binding; 2) connection, link coupling; 3) clothes and finery, apparel
giriftar	kötü bir şeye tutulmuş	affligé de, victime de, accro	afflicted with, a victim of, addicted to
helalên hev	nikahlı eş	époux légitimes	husband and wife, legitimate couple
hêt	duvar	mur	wall
hîlkişîn	yukarı çıkmak, çıkmak, yükselmek, tırmanmak	monter, escalader, gravir	to climb up, move up, ascend,
kal	yaşlı, koca	vieux	old, aged, elderly (adj)
kalî	yaşlılık	vieillesse (homme)	old age
kaş kirin	çekmek	tirer, traîner, tracter	to draw, to pull
koranî: korî	körlük	aveuglement, cécité	blindness
kurebav: kurê bavan, lawê bavan	yiğit, delikanlı	brave, fils de son père	brave, his father’s son,
lêvtenik	ince dudaklı	qui a des lèvres fines	thin-lipped
lî ba ketin	dolanmak	circuler, marcher autour	to walk around, to keep moving
loq: parî	lokma	bouchée, morceau	morsel, bite
mîrê mîran	beylerbeyi	(période ottomane) gouverneur général, prince des princes	in ottoman history governor-general
misêwa	habire, sürekli olarak	continuellement, sans cesse	continually, unceasingly
hatin rayê	yola gelmek	s’aligner, se ranger, revenir sur le droit chemin	to conform, to toe the line
anîn rayê	yola getirmek	convaincre, mettre au pas	to convince, to get in step
pot	çaput, bez, çul	chiffon, torchon	a rag , a duster
qut bûn	kesilmek; kopmak; kısalmak	être coupé, se rompre, se briser, s’arrêter	to be cut, to break, to be broken, to take a break
qut kirin	kesmek; koparmak; kısaltmak	couper, briser, trancher, écourter	to cut, to break, to slice, to cut short
rizandin	1) çürütmek; 2) çürütme	1) pourrir, carier, décomposer ; 2) pourrissement décomposition	1) to rot, to decay, to decompose; 2) deterioration, decomposition
rizîn	1) çürümek; 2) çürüme	1) se décomposer, se pourrir ; 2) putréfaction	1) to rot, to putrefy; 2) putrefaction
sererast: = rasterast, rast, yekser	direk	tout droit, directement	straight ahead,
serrast /sererast kirin	düzeltmek	ajuster, arranger, rectifier, corriger, réparer	to correct, to correct , to repair
şevbêrk / şevbihêrk /şevbêrî	gece eğlencesi	veillée	a vigil, an evening entertainment
ziman şiqitîn (şihitîn, şimitîn)	dili sürçmek	avoir la langue qui fourche	slip of the tongue
<zimanê min şiqitî>	dilim sürçtü	ma langue a fourché	my tongue slipped
tal (tehl, te’l) kirin: =te’inandin	acıtmak	faire souffrir, endolorir, faire mal, blesser	to hurt, to injure
tal (tehl, te’l) bûn: =te’inîn	acımak	avoir mal, souffrir	to be hurt, to be in pain, to suffer
teyr û tilûr / teyr û tirûd / teyr û tewal / teyr û tûr/ teyrede	kuşlar	oiseaux	birds
xizanî	yoksulluk, fakirlik, sefillik	pauvreté, misère	poverty
xwar: = jêr	aşağı	inférieur (lieu), bas, en-bas	lower (place, floor), below, down stairs
xwe bi kesekî xweş kirin	birine şirin görünmeye çalışmak	complaire à qn	ingratiate oneself with s.o., to try and please s.o.
xweyîkêş: xweykêş, xwedîkêş	ağırlığı olan (kimse)	puissant, fort, qui a du poids	Powerful, strong
kêş	1) ağırlık; 2) etki; 3) vezin; 4) çekim kuvveti; 5) cazibe; 6) çekim (fizik)	1) poids ; 2) pouvoir, influence ; 3) rythme ; 4) force d’attraction ; 5) séduction, attirance ; 6) gravitation	1) weight; 2) power; influence; 3) meter (in verse); 4) attraction; 5) attractiveness, charm; 6) gravitation

KURMANCÎ

MAGAZINE LINGUISTIQUE KURDE, supplément du Bulletin de liaison et d’information
© INSTITUT KURDE DE PARIS, 106, rue La Fayette, 75010 Paris - France, Tel. : 00 33 (0)1 48 24 64 64, *www.fikp.org*
Directeur de la publication : Reşo ZÎLAN , Réalisation : M. HASSAN, S. ILITCH, Y. KARADEMIR

hejmar 47 - payîz 2010

KURMANCÎ

rojnameya taybetî ya Enstîtuya kurdî ya Parîsê li ser pirsên zaravayê kurmancî

Min ev nivîsî ne ji bo sahibrewacan

Belkî ji bo biçûkêd Kurmancan

Ehmedê Xanî
(Sedsala XVII)

Civîna Payîza 2010an

Civîna 47an ya Kurmancî ji 10 heta 17ê kanûna 2010an li Parîsê li dar ket.

Beşdarên civînê vê carê li ser *peyvên di stranan de*, *Şivanê Kurmanca* ya Erebe Şemo, *Hikyatêd cimaeta kurdîyê* (1961) ya Hecîyê Cindî, *peyvên ji hêla Bidlîs û Wanê*, *peyvên fransîzî di kurmancîya Cezîrê de* û herweha li ser *peyvên kurdî-îranî di zîmanê yûnanî de* xebitîn.

Ev hevalên han di civînê de beşdar bûn: Khosrow Abdollahî (Selmas), Salih Akin (Xerzan), Mustafa Aydoğan (Mêrdîn), Rojda Azîzoglu (Diyarbakir), Veysî Barak (Diyarbakir), Elîşêr (Wan), Yakup Karademir (Mêrdîn), Mehmûd Lewendî (Qerejdax), Emîn Narozi (Batman), Selam Nûman (Qamişlo), Zinar Soran (Dêrik), Têmûrê Xelîl (Rewan), Reşo Zîlan (Agirî).
Encamên xebata vê civînê di vê hejmara Kurmancî de tên belav kirin.

Peyvên di stranan de

Amadekar: Emîn NAROZÎ

Zembîlfiroş

kurdî	tirkî	fransîzî	îngilîzî
zembîl: zenbîl	sepet	corbeille, panier (flexible)	(pliable) shopping basket, (made of reeds)
biha	1) fiyat, değer; 2) pahalı	1) prix, coût ; 2) cher, coûteux, onéreux	1) price, cost; 2) expensive, costly
tobedar	tövbekâr	pénitent, repentant, contrit	penitent, repentant sinner
‘ebas	fakir	pauvre	poor
‘ebasî	fakirlik	pauvreté	poverty
bi tena...	yalnızca, sadece	seulement, juste, uniquement	only just, solely
debirîn	geçinmek, geçimini sağlamak	subsister, se débrouiller pour vivre	to get by, to manage to live
debirandin	geçindirmek, geçinmesini sağlamak	assurer la subsistance de qqn.	to provide for s.o., to support s.o.
şol: şuxul	iş	travail	work, job
pirsiyar	soru	question	question
ked	emek	labeur, travail	labor, work
erzan	ucuz	bon marché	cheap
erzanî	ucuzluk	le fait d’être bon marché, prix bas	to be cheap, to have a low price
bi erzanî	ucuzca, ucuza	à bon marché	cheaply
nenas	bilinmeyen, tanıdık olmayan	inconnu	unknown, strange, unfamiliar
daw û deling hılanîn	kolları/ paçaları sıvamak	(retrousser les manches et les bas de pantalons) se préparer à faire quelque chose.	to roll up one’s sleeves, ready to do something
şermekar	mahcup	confus, honteux, embarrassé	confused, shamed, embarrassed
padşah, padişah	padişah	roi	king
toq û benî	hotoz kasnağı ve asılı sıra altın dizileri	anneaux entourant la coiffure féminine en forme cylindrique (kofi) et les rangées de piécettes d’or qui leur sont attachées	cylindrical rings in a woman’s hair style and the gold coins attached to them
qerwaş: qewraş	kadın hizmetçi	servante	maidservant
lib	tane, adet	pièce, unité	piece, unit
liblibî	tane tane	grains séparés	in separate grains
kelîn	kaynamak	bouillir	to boil
kelandin	kaynatmak	faire bouillir	to boil
hewale: cihekî hewale	yüksek	hauteur bien exposée, qui respire bien, endroit haut et dégagé	perched high and clearly seen, s.o. who breaths well, a high place
serkul: serkol, serserqot, serqot	başı açık	nu-tête	bareheaded
gamasî	balina	baleine	whale
enîpan	geniş alınlı	qui a le front haut	high forehead
vedîtin	bulmak, keşfetmek	découvrir, trouver	to discover, to find

Têlî

qorat	dip, alt taraf, kök	fond, côté bas, racine	base, low side, root
deqdeqî	benek benek, benekli	tacheté	spotted, stained
par	geçen yıl	année dernière	last year
delalîk	sevdicek	bien-aimé(e), chouchou, chéri	sweetheart
tihêl	yan, taraf	côté, latéral	side
girdav: gerînek, gerav	girdap	tourbillon d’eau	whirlpool
heb: lib	tane	unité, graine	bead, unit
timtêl	kılık, kıyafet, dış görünüş, timsal	tenue, habillement, apparence, accoutrement	fine clothes, posh getup (argot) gear
cerge	halka	anneau, bague	ring

Peyvên ji hêla Bidlîs û Wanê

- II - û - III-

Amadeker: ELÎŞÊR

Not: Beşa didwan ya vê xebatê ji ber tunebûna cih di hejmara 46an de nehatibû çap kirin.

Em wê niha di gel beşa sisiyan çap dikin.

kurdî	tirkî	fransîzî	îngilizî
H			
hilavêjk: feq: (ji bo kêrvoşk, rûvî, gur û. hwd).	tuzak (tavşan, tilki, kurt vb gibi hayvanlar için) tuzak	piège, trappe (pour renards, lièvres, loups)	trap (for foxes, hares, wolvs)
hûl	serseri	vagabond, errant	lout, vagrant, tramp
K			
kapang: ciyê derbasbûnê	geçit	passage, gué	a crossing, a ford
karêz: zozan	yayla	alpage, estive	summer pasture
karişt: melhêb	ağaç yaba	fourche en bois	wooden fork
kartûk:	eğе	lime	file
karûs: gotinên vala	boş laf	absurdité, baliverne, propos creux, fadaise	rubbish!, nonsense
kêç	nem	humidité, moiteur	moisture
kêrr: serê wê tewandî	eğik	courbé, crochu	bent, hooked
kinoşe: gêzî:	süpürge	balai en bruyère	broom
kişt:	çevik, atik	agile, alerte	agile, alert
kiştandin: dar kiştandin	budamak	ébrancher, tailler, émonder	to prune, to trim
kîle: kêl, keyl: pîvanek ji bo genim, ceh û. hwd. deh teneke, yan jî 16 mişqa ye (ji erebî keyl)	kile, ölçek (<i>buğday vs.</i>)	boisseau (pour le blé, orge etc.), (sa valeur change d’une région à l’autre)	bushel (different weights in different region)
korî: koriya pez, koy, koya pez	yazın sıcaktan koyunların toplanarak veya ardarda dizilerek başlarını bir öndekinin kuyruğu altında saklaması	attroupement de moutons qui se mettent en rang en se collant pour se protéger de la chaleur d’été	a herd of sheep in summer gathering to protet themselves from heat by hiding their heads under each other’s tails
kudûm: kûp	kûp	jarre	jar
kuneba: hewakêşa tendûrê, kulfik	tandırlarda hava alma deliği	fente de ventilation de tandour	a ventilation hole of a tandour oven
kurtek	etek	jupe	skirt
kurî: (kuriya tevr, tevşo, kuling û hwd), qûn	arka (<i>çekicî vb</i>)	dos (de pioche, doloire, marteau etc.)	back, face (<i>of a hammer</i>), blunt edge
L			
lopikandin	1) sıyırmak; 2) ağaç kabuğunu soymak	1) écorcher, érafler ; 2) peler, écailler (pour l’arbre)	1) to skin, to flay, to scratch; 2) to peel, to husk, to strip bark
M			
majo: jinmam, amojin	amca karısı	la femme de l’oncle paternel	the wife of paternal uncle
manêle	manivela	manivelle	a handle, a crank,
mastê girtî: mastê ji bo zivistanê di kûpan de dawerivandî	küplerde kış için süzölmeye bırakılmış yoğurt	yoghurt filtré et conservé dans des jarres pour l’hiver	drained yoghurt preserved in jars for use in wintertime
mêvik: mêwik	düğme	boutton	button
mirbex: mitbex:	mutfak	cuisine	kitchen
mişewşî: mişewş, şorbenîsk	mercimek çorbası	soupe de lentilles	lentil soup
mişqa: pîvanek e ji bo tene ku ji dar hatiye çêkirin	tahıl ölçmede kullanılan ağaçtan bir ölçek	mesure de capacité en bois pour les céréales	a wooden measure of volume for cereals
mitewze	tuvalet	toilette	toilet
moxsî: mixsî: kesên xiristîyan ên çûne Qudsê (hacîyên xiristîyan)	hristiyan hacı	pélerin chrétien qui s’est rendu à Jérusalem	a christian pilgrim to Jerusalem
musirmîn: misilmên: yên ji ser dînê xwe vegeryayî	dönme	converti à l’islam	a convert to islam
mûrtîng: ketê (nefela) yeksalî	bir yıllık yonca	trèfle d’un an	one year old clover
N			
nêremok: nêremûk, nêremêçk, nêrmo, nêremê, nêrebûk	hünsa	hermaphrodite	hermaphrodite
nêrejin	ersi, erdişi, hünsa	androgynie, hermaphrodite	hermaphrodite
nicimokî: licimokî	hafifçe aksayan	boîteux	limping
nicimîn: licimîn	hafifçe aksamak	boîter, boîtiller	to limp, to hobble
O			
oran	biçilmiş ekin	récolte (de céréales), récolte	harvest (of grain) harvest
P			
parav	çok yaşlı kadın	vieille femme	old woman
paşik: paxil, pêşil, paşil	koyun, göğüs	sein, giron	breast, bosom
paxaç	yuvarlak ortası delik ekmek	galette de pain ronde avec un trou au milieu	round bread with a hole in the middle
pinate	kalın zincir	chaîne épaisse	heavy chain
pirçûnekî bûn	kuzunun fazla oyundan ötürü zayıflaması	amaigrissement d’un agneau à cause d’hyperactivisme	the weakening of lamb because of too much play (activity)
pirçûnekî kirin	kuzuyu fazla oyundan ötürü zayıf düşürmek	faire maigrir l’agneau à force de le faire bouger	to weaken a lamb by making it move (travel)
pûk (berfa pûk, kevrê pûk = kevîrê kuş, darê pûk, diranê pûk)	boş, hafif (toz şeklindeki kar, süngertaşı)	vide, léger (neige poudreuse, pierre ponce, bois léger, dent creuse)	empty, light, (powdery snow, pumice stone, hollow tooth)
pût	1) karşılık ödemedен yapılan hayvan bakımı; 2) besi	1) prendre soin d’un animal sans rétribution ; 2) alimentation, fourage	1) taking of care an animal without being paid; 2) food, fodder
pût dayîn	hayvan bakımını karşılık ödemedен birine vermek	confier un animal à quelqu’un sans rétribution	to give the animal to someone without being paid
pût kirin	hayvan bakımınını karşılıksız üstlenmek	prendre soin des animaux d’autrui sans rétribution	take care of animals from others without being paid

Q			
qebê yekî bûn	meydan okumak	défier qqn	to challenge s.o.
qoze	dikili taş (taş oyununda)	pierre dressée en guise de cible (pierre dans un jeu)	a stone raised as a target (a stone in a game)
qulat	kartopu	boule de neige	snowball
R			
rist	zincir	chaîne, collier	chain, necklace
S			
sako	1) çaket; 2) palto (bazı bölgelerde)	1) jaquette ; 2) paletot, manteau	1) jacket; 2) coat, overcoat
salyar	iki yılda bir	biennal	biennial event
seqa kirin: seqav kirin, bi serî kirin, qetab kirin	kesici aletlerin ağzına demir ilave etmek	ajouter une pièce tranchante en fer (comme un coute ou une charrue)	to add an iron cutting edge (like a plugh share)
seqer: seqem	ayaz	froid sec, grand froid	a dry cold, freezing cold
sekarî: sakar	saman taşımada kullanılan çok büyük sepet	hotte généralement utilisée pour le transport de la paille	basket carried on the back generally for carrying straw
seko: sekû	seki	estrade, banc en terre battue	a platform or earth bank
selexane	mezbaha	abattoir	slaughter house
serçir	yukarıdan aşağıya düşen hafif su akıntısının düşme noktası	le point de chute d’un filet d’eau s’écoulant	the point where a trickle of water is falling
sevî	küfe	hotte	large basket
sewik: kade	çörek	sorte de brioche	a kind of cake
sêre: nîşan, armanç	hedef	cible, objectif	target, objective
sorbelek	alabalık	truite	trout
Ş			
şademergî	aşırı sevinç	extase, joie intense	ecstasy, extreme joy
şibak	çobanın uyanmak için kendine bağladığı koyun	mouton attaché au pied du berger pour le réveiller en cas de danger	the sheep which shepherd has tied to himself to wake him in case of danger
T			
terehol	başiboş, serseri	voyou, vagabond	rascal, stray, bum
terîx (latîni: chalcalburnus tarichi)	inci kefalı	mulet du lac de Van (poisson)	mullett from lake Van (fish)
terxîçek	çit kapı	porte de clôture	wicket or fence gate
teşt, teştâ darînî	ağaç leğen	bassine en bois	large wooden bowl
teyrê qîqî	ağaçkakan	pivert	woodpecker
V			
verdî: kûresul, keresû	bıldırcın	caille	quail
W			
weşaş	ceviz toplamada ağacı silkeleyen (genel olarak ağacı silkelenerek ürünü toplanan diğer ağaçlar için de kullanılabilinir)	celui qui secoue le noyer (pour récolter les noix)	some one who shakes a tree to collect the nuts

“Şivanê kurmanca” ya Erebê Şemo - III -

Amadekar: Mustefa AYDOGAN

kurdî	tirkî	fransizî	îngilizî
ji (min) tirê: min digot qey	öyle saniyordum ki	je croyais que, selon moi	I thought that
parxan: parsû hemû	kaburga (tümü)	côte (os)	ribs
payê xwe dan: pesnê xwe dan	övünmek	se vanter, se glorifier	to boast
perekende: belabelayî, belawela	darmadağın	dispersé, éparpillé, en ordre dispersé	scattered (adj.)
perekende bûn:	darmadağın olmak	se disperser, s’éparpiller	to be scattered
perekende kirin:	darmadağın etmek	disperser, éparpiller	to scatter
pêrênc: pêrenc: keda pê	yolluk	viatique, rétribution d’un coursier ou d’un émissaire	a reward to an intermediary or envoy
pesarî	doğal tezek	fumier, engrais à partir de bouse de vache	manure, dung
pîgar	yardımcı	aide, assistant	an assistant, a helper
pirçûkirî: me’dkirî, mirûzkirî	asıksuratlı	renfrogné, revêche	to be sullen, to sulk, be a wet blanket
pişt jê standin	arkadan kuşatmak	couper les arrières, attaquer par l’arrière, encercler (en guerre)	to cut off the rear, attack from the rear (in war)
pot û palas	pirtı palas	chiffons, bric à brac	rags
qalim: qalind	kalın	épais	thick
qax: koncal	çukur	cavité rocheuse naturelle, trou, bas-fond, fosse	natural rock cavity, a hole, a ditch, the depths
qedandin: pêk anîn	yapmak, yerine getirmek	accomplir, terminer, mener à terme	to fix, to arrange, to complete (successfully)
qelaçî: qelaçe	siper, hendek	tranchée	trench
qelînok: qelînek	kavurga	graines grillées en amuse-gueule, (blé, maïs ou pois chiche)	roasted cereals (corn, wheat, chick-peas)
qemitandin	yapıştırmak, kaynak yapmak	coller, souder	to stick, to solder or weld
qemitîn	yapışmak, kaynamak	adhérer, s’attacher	fasten, to be attached to
qerefil: xizêmên bi şirik	püsküllü huzma	anneau de nez avec glands, piercing du nez avec glands	nose-ring with tassels
qestîka	şakadan	pour plaisanter, en plaisantant	jokingly
qird: (pezê qird): qert	1) kart; 2) yaşlı	1) vieux ; 2) âgé	1) old; 2) aged, past his prime
qirinte: (merîkî qirinteyî)	iri yarı, kocaman	géant, imposant	giant, impressive
qisîl: hesîr	hasır	paillasse en paille, paillasson	straw mat, door mat
qor: (pezê qor)	zayıf, sıska, cılız	mince, maigrichon	slim, thin, weak
qûnî (qûrê /noqî)... bûn	batmak	plonger, s’enfoncer	to dive, to go down
qûz (xûz) bûn	eğilmek	se pencher, s’incliner	to bow, to bend over

Peyvên fransizî

di kurmancîya Cezîrê de

- II -

Amadekar: Selam NÛMAN

kurmancî	tirkî	fransizî	îngilizî
galon	galon	gallon	gallon
gerac, garaj	garaj	garage	garage
gerson, garson	garson	garçon	a waiter
gato	kek, pasta	gâteau	cake
cilatîn, jelatîn	jelatin	gélatine	gelatin
cendirme	jandarma	gendarme	gendarme
gîdon	gidon	guidon	handlebars
cimnastîk, jîmnastîk	jimnastik	gymnastique	gymnastics
hingar	hangar	hangar	hangar
çakêt	caket	jaquette	jacket
cêb, cîp	cip	jeep	jeep
cîton, jeton	jeton	jeton	a token, a counter
coker, jokêr, joker	joker	joker	joker
sankiyê	beşinci vites	la cinquième (vitesse)	the fifth gear
lîsans	lisans	licence	bachelor's degree
lêmonad(a), limonate, limonat	limonata	limonade	lemonade
loc, loce	loca	loge	box
me’keron, meqerne, makarna	makarna	macaroni	macaroni
manto	manto	manteau	coat
manewêl	manivela	manivelle	handle
mazot	mazot	mazout	diesel oil (fuel)
mîkanisyan, mekanîsyen, makînîst	makinist	mécanicien	mechanic
mîkanîk, mekanîk	mekanik	mécanique	mechanics
niyon, neon	neon	néon	neon
pentelon, pantor	pantolon	pantalon	trousers,
pakêt	paket	paquet	parcel, packet
peraşût, paraşût	paraşüt	parachute	parachute
perazît, parazit	parazit	parasite	static, interference, jamming
pate (di listikên kaxez û dameyê de)	pata	pat	stalemate
petrol	petrol	pétrole	petroleum, mineral oil
pînpon	pingpong	ping-pong, tennis de table	ping-pong, table tennis
plastîk	plastik	plastique	plastic
poz	poz	pose	pose, posture
bodra, pûdre, potra	pudra	poudre	powder
bêceme, pêceme, pîceme, pîjame	pijama	pyjama	pyjamas
radar	radar	radar	radar
radyo	radyo	radio	radio
radyator	radyator	radiateur	radiator
rasor	yay	ressort	spring
rob (krasê şevan ya jinan)	rop, gecelik	robe de nuit, chemise de nuit	night gown, night dress
rodac	rodaj, makine - motor alıştırma	rodage	running-in
rindêl, rondele	göbekli kavşak, rondela	rondelle, rond-point	washer roundabout (traffic)
katiryê	dördüncü vites	quatrième (vitesse)	the fourth gear
selete, sellate, salata	salata	salade	salad
sale, salon	salon	salle	hall
salon	salon	salon	1) living room; 2) saloon (US)
serdîn, sardîn	sardalya	sardine	sardine
sişwar	saç kurutma makinası	séchoir (cheveux), sèche-cheveux	hairdrier
sikirtêr, sekreter	sekreter	secrétaire	secretary
sirom, serûm	serum	sérum	serum
silîp	külot, slip	slip	underpants
soda	soda	soda	soda water
stok	stok	stock	stock
stûdyo	stüdyo	studio	studio
stîlo	dolma kalem	stylo	pen, fountain pen
tampon	tampon	tampon	a pad, a rubber stamp
telefon	telefon	téléphone	telephone
tilvizyon, televîzyon	televizyon	télévision	television
tirmis, termos	termos	thermos	thermos
ton	ton balığı	thon	tuna fish
ton	ton	tonne	ton
tornevîz, tornevîda	tornavida	tournevis	screwdriver
terektor, tereqtor, traktor	traktör	tracteur	tractor
trên	tren	train	train
tranzît, transît	transit	transit	transit
trîko	triko	tricot	pullover, sweater, knitting
trêfazê, trîfaz	trifaze, üç fazlı	triphase	three-phase
tirwazyê	üçüncü vites	(la) troisième (vitesse)	third gear
tîfo	tifo	typhoïde	typhoid
wenzelîn, vazelîn	vazelin	vaseline	vaseline
verenda, veranda	veranda	véranda	veranda
vîza, vîze	vize	visa	visa
fitêz, fitêz, vîtêz	vites	vitesse	gear
vagon	vagon	wagon	railway truck, carriage, (wagon)
winş, vînc	vinç	winch	winch
zigzag, zîqzaq, ziqzaq	zikzak	zigzag	zigzag

Folklor - III -

“Hikyatêd cimaeta kurdîyê” ya Heciyê Cindî

Amadekar: Reşo ZÎLAN

kurdî	tirkî	fransizî	îngilizî
serî hilqetandin	başını gövdesinden ayırmak	décapiter	to cut the head off a bird, to behead (a person)
nanga: niha	şimdi	maintenant	now
gişk: giş, gî, hemû	tüm, bütün	tout	all
zêrkildayî	altın kaplamalı	plaqué or	gilded
çavnas	tanışıp yakınlaşmış, aşına	familier, connaissance	an acquaintance
çavnas bûn	tanışıp yakınlaşmak, aşına olmak	être familier, se connaître	to know, to be familiar with
tîbûna xwe şikandin	susuzluğunu gidermek	étancher sa soif	to quench one's thirst
dijon: dijûn, qirêj	kir	saleté, souillure	dirt, soil
dijon bûn	kirlenmek	se salir, se tacher	to get dirty, to be stained
qazvanok: qazvan	kaz bakıcısı	gardien d’oies	goose herd
kuta kirin	bitirmek	finir, achever	to finish, to end
dan ber xwendinê	tahsile göndermek	scolariser, envoyer pour faire des études	to school, to send s.o. to school
zor	güçlü	puissant, fort	powerful
serê xwe bi min re bike yek	benimle seviş	couche avec moi	sleep with me
efseneş bêaqil	akılsız, ahmak	idiot, stupide, sot, inepte, bête, imbécile	foolish, stupid, nut (US), idiot
sere	yaşlı	vieux	elderly
dest (bi) dest	hemen, anında	de suite, immédiatement	immediately
(ji) xweber	kendiliğinden	de lui même, spontanément	spontaneously
talaş: xem	kaygı, tasa	souci	a worry, an anxiety

Peyvên kurdî-îranî di yûnanî de

Amadekar: Rojda AZÎZOGLU

yûnanî	kurdî	farisî	tirkî	fransizî	îngilizî
αμπάρι [ambári]	embar	enbar	ambar	entrepôt, dépôt	warehouse, store
αστάρι [astári]	astar	aster	astar	doublure	lining
αχούρι [axúri]	axur	axor	ahır	écurie	stable
γιάντες [jándes]	yadest, ladest	-	lades, yades	pari fait avec le bréchet d’une volaille	bet over the wishbone of a fowl
γιασεμί [jasemî]	yasemîn	yasemen	yasemin	jasmin	jasmin
γιαχνί [jaxnî]	yaxnî, yexnî	yexnî	yahni	ragoût de viande aux oignons	meat stew with onions
γορντάνι [jordáni]	gerdenî	gerdenbend	gerdanlık	collier	necklace
γκέμι [gémi]	gem	lécam, légam	gem	mors (de cheval)	bit (of a bridle)
γκιαούρης [gaúris]	gawir	gabr, gavur	gavur	giaour, infidèle (religion)	giaour, infidel
δεοβένι [dervéni]	derbend	derbend	derbend	pas de montagne, défilé	mountain-pass, defile, canyon
δεοβίσης [dervísis], ντεοβίσης [dervísis]	derwêş	dervîş	derviş	derviche	dervish
ζαμάνι [zamáni]	zeman	zeman	zaman	temps, époque	time, era
ζόρι [zóri]	zor	zûr	zor	1) dur, difficile ; 2) force ; 3) violence	1) hard, difficult; 2) strength; 3) violence
ζορμπάς [zorbás]	zorbe, zorbaz	zûrbaz	zorba	1) despote, tyran ; 2) violent	1) despot, tyrant; 2) violent
ζουμπάς [zumbás]	zimbe, zinbe	sonbê	zimba	poinçon, perforateur, agrafe	drill, punch
ζουμπούλι [zumbúli]	simbil, sinbil	sonbol	sümbül	jacinthe	hyacinth
ζουρνάς [zumás]	zime, zurne	sorna	zurna	zurna	zurna
καγιανάς [kajanas]	qeyxane	xaygînê	kaygana	omelette	omelette
καραβάνι [karaváni]	karwan, kerwan	karvan	kervan	caravane	caravan
καφτάνι [kaftáni]	xeftan, xiftan	xeftan	kaftan	caftan	kaftan
κεσές [kesés]	kase, kas	kîsê	kâse	bol, coupe	bowl
κεφτές [keftés]	kifte, kufte	kûftê	köfte	boulette de viande	meat balls
κεχαγιάς [kexajás]	keya, kehya, kedxuda	kedxoda	kahya	majordome, intendant	butler, house-keeper
κεχομπάρι [kexribári]	kehrîbar, kareba, kehreban	kehroba	kehribar	ambre jaune	amber
κιόσκι [kíoski]	qulûbe (ji peyva « <i>koyk</i> »ê)	kûşk	büfe, kulübe	kiosque	kiosk
κιούπι [kúpi]	kûp	-	küp	jarre	earthenware jar
κουμπάρας [kumbarás]	qumbere, qompare	xomparê	kumbara	tirelire	moneybox, piggy bank
λεβέντης [levéndis]	lewend	levend	levent, delikanlı	gaillard, bel homme	handsome
λεβεντιά [levendjá]	lewendî	-	delikanlılık	gaillardise	gallant spirit
λεκές [lekés]	leke	lekkê	leke	tâche, marque	stain, spot of dirt
λελέκι [leléki], λέλεκας [lélekas]	legleg	leklek	leylek	cigogne	stork
λεμόνι [lemóni]	lîmon, leymûn	lîmû(n)	limon	citron	lemon
λουλάς [lulás]	lûle, lûlik	lûlê	lüle, boru/nargile vb. ucuna takılan tütün yuvası	fourneau de narguilé, tube	hookah bowl, pipe, tube
μαγιά [majá]	maye, maya	mayê	maya	levure, présure	leaven, yeast
μάγος [máγos]	magî, mecûs	mecûs	büyücü	1) mage ; 2) magicien, sorcier	1) magus; 2) magicien, sorcerer
μαρκούτσι [markútsi]	marpîç, marpêç	marpîç	marpuç	tuyau du narguilé	tube of a hookah
μασούρι [masúri]	masûre, masule	masûrê	masura	bobine, navette de tisserand	bobbin
μαστούρης [mastúris]	mest	mest	mastor, mest, sarhoş	drogué, ivre, grisé	drugged, drunk
μεζές [mezés]	meze	mezzê	meze	hors d’œuvre, mezzé	hors d’œuvre, snack
μελιτζάνα [melidzána]	balîcan, bacan	badêncan	patlican	aubergine	eggplant
μενεξές [meneksés]	binefş	benefşê	menekşe	violette	violet (flower)
μεντεσές [mendesés]	menteşe	bendkaşê	menteşe	charnière, gond	hinge
μούμια [múmi̯a]	mûmya	mûmyayî	mumya	momie	mummy
μουρνάτης [murdáris]	1) mîrdar; 2) tolaz	mordar	1) murdar; 2) zampara	coureur de jupons	womanizer, skirt chaser
μπαζάρ [bazar]	bazar	bazar	pazar	bazar	bazaar
μπαξές [baksés], μπαχτσές [baxtsés]	baxçe	baxçê	bahçe	jardin	garden
μπαξίσιο [baksísî], μπαχτσιόσι [baxtsísî]	bexşîş	bexşêş	bahşîş	pourboire, bakchich	tip, baksheesh
μπάτσος [bátsos]	di dema Osmaniyan de ji kesên ku bi zorê bac distendin re dihat gotin. Di argoyê de ji bo polîsan tê gotin (ji peyva « <i>bac</i> »ê)	ez <i>bac</i>	aynasız (polis)	flic (policier), rançonneur	cop (police)
μπέης [béis]	beg	beg, bêyg	bey	seigneur, monsieur	lord, sir
μπερντές [berdés]	perde	perdê	perde	rideau	curtain
μπιρμπίλι [birbîli]	bilbil	bolbol	bülbül	rossignol	nightingale
μποστάνι [bostáni]	bostan, bîstan	bûstan	bostan	jardin potager	fruit or vegetable garden
μπουμπάρι [bumbári]	bûmbar	bûmbar	bumbar stuffed in a large gut	plat de tripes farcies	sausage made of rice and meat
μπουρέκι [buréki]	borek	borek	börek	beurek	burek
μπριάμι [briám], μπριάμι [briámi]	cureyek tirşik (ji peyva « <i>biryan</i> »ê)	bêryanî	türlü (yemek)	plat de courgettes et de pommes de terre au four	baked vegetables, food made of zucchini and potato
μπρίκι [brîki]	îbrîx, îbrîq (ji bo « <i>cezwe</i> »yê)	abrîz	cezve	aiguière (petite cafetière pour le café turc ou grec)	coffee pot
μπρισίμι [brisími], μπρσίμι [birsími]	hevîrîsim	ebrîşem	ibrişim, ipek	soie	silk
νάζι [názi]	naz	naz	naz	caprice, manière, coquetterie	coquetry, caprice
ναργιλές [narjilés], αργιλές [arjilés]	nargîle	nargîl	nargile	narguilé	water-pipe, hookah
νεράντζι [nerándzi]	narînc, nareng	narênc	narenc, turunc	orange amère, bigarade, agrume	bitter orange, citrus fruits
νέφτι [néfti]	neft, nift	neft	neft, asfalt	naphte	naphta
νισεστές [nisestés]	nîşaste, nişa	nêşastê	nişasta	amidon	starch
νταντά [dadá]	dadîk, dadûk, dadê	dayê	dadî	nounou, nourrice, bonne d'enfants	nanny, nursemaid
νταούλι [daúli]	dahol, dihol	dohol	davul	tambour	drum
ντερμπεντέρης [derbedéris], ντελμπεντέρης [delbedéris]	merd, mêrxas, camêr, hêja; (di jmaneya « <i>derbeder</i> »)	merd, cevanmerd	yürekli, mert	généreux, brave	generous, brave
ντέρτι [dérti]	derd	derd	dert	peine, chagrin, souffrance	pain, suffering, sorrow
ντιβάνι [diváni]	dîwan	dîvan	divan	divan, cour d’un roi ou d’un seigneur	divan, court of a king or lord
ντορβάς [dorvás], τορβάς [torvás], τουρβάς [turvás], ντουρβάς [durvás]	torbe	tûbrê	torba	sac, pochette	bag
ντουβάρι [duvári]	dîwar	dîvar	duvar	mur	wall
ντουλάπι [dulápi]	dolab	dûlab	dolap	armoire, placard	cupboard, wardrobe
ντουμάνι [dumáni]	dû, dûman	dûd	duman	fumée	smoke, fumes
παζάρι [pazári]	bazar	bazar	pazar	marché	market
παπούτσι [papútsi]	papûç, papûçik	papûş	papuç	chaussure, babouche	shoe
παρακεντές [parakendés]	1) beredayî; 2) perekende	perakendê	1) düzensiz kimse; 2) perakende	1) un homme dispersé, peu discipliné ; 2) en détail	1) rabble; 2) retail trade
παράς [parás]	pare, pere	parê	para	argent	money
παρτάλι [partáli]	pertal, pirtal	pertal	partal, eski püskü	chiffon (bric-à-brac)	rag (junk shop)

πατσάς [patsás]	paçe (kelepaçe)	paçê	paça	plat de pieds de mouton	dish of sheep's feet
πελτές [peltés], μπελτές [beltés], μπελντές [beldés]	palûze, pelte (ji <i>palafîn, palandin</i>)	palûdê	pelte	1) concentré de tomates ; 2) dessert en gélatine à base de farine et de sucre	1) concentrate of tomatoes; 2) jelly-like dessert made with flour and sugar
περβάζι [pervázi], προβάζι [prevázi]	perwaz	perwaz	pervaz	corniche	cornice, molding
πεσκέσι [peskêsi]	pêşkêş, pêşkêşî	pîşkêş	peşkeş	offrande, cadeau	gift, offering brought to superior
πεχλιβάνης [pexlivánis], μπεχλιβάνης [bexlivánis]	pehlewan	pehlêvan	pehlivan	1) lutteur (corps à corps) ; 2) héros	1) wrestler; 2) hero
πιλάφι [piláfi]	pilaw	polo	pilav	pilaf, riz	pilaf, rice
πλιγούρι [plîgûri], μπλιγούρι [blîgûri]	bulxur, birxul	bolxûr	bulgur	bulghur	bulgur
πούστης [pústis]	pûşt (ji peyva « <i>pîşt</i> »ê)	poşt	puşt	connard, pédé	catamite
πριτσίνι [pritsîni], περτσίνι [pertsîni]	perçîn	perçîn	perçin	rivet	rivet
ραβάνι [raváni], ρεβάνι [reváni]	rewan, rehwan	revan	rahvan	amble	amble
ραβανί [ravanî], ρεβανί [revanî]	rewanî	rowxenî	revani	dessert à base de semoule de maïs	sweet made of corn semolina
ράφι [ráfi]	ref, refik	ref	raf	étagère, rayon	shelf
ρεζές [rezés]	rizde, reze	rezê	reze	charnière, gond	hinge
σάζι [sázi]	saz	saz	saz	saz	saz
σαΐνι [saîni]	şahîn	şahîn	şahin	foucon	falcon
σαλβάρι [salvári]	şalwar	şelvar	şalvar	pantalon bouffant, chalwar	buggy trousers, shalwar
σάλι [sáli]	şal	şal	şal	châle, écharpe	shawl
σαντούρι [sandûri]	sentûr, santûr	sentûr	santur	santour, tympanon, psaltérion	dulcimer, psaltery
σαράι [sarâi], σεράι [serâi]	seray	seray	saray	palais, sérail	palace
σαχ [sáx], σάχης [sáxis]	şah, şa, şeh	şah	şah	1) chah, roi ; 2) échec	1) shah, king; 2) check (chess)
σαχνίσι [saxnisî]	şaneşîn	şahneşîn	şahnişin	balcon	palace balcony
σερμαγιά [sermajá], σιρμαγιά [sirmajá]	sermaye	sermayê	sermaye	capital	capital
σερσέμης [sersémis]	sersem	sersam	sersem	1) étourdi ; 2) idiot	1) giddy; 2) stupid, silly
σέρτικος [sértikos]	sert	serd	sert	dur, raide, rude, sévère	hard, rough, sharp, stern
σινί [sinî]	sênî, sînî	sînî	sini	grand plateau rond en cuivre	large round copper tray
σιντριβάνι [sindriváni]	şadîrwan	şadîrevan	şadîrwan	fontaine, jet d’eau	fountain
σισανές [sisanés]	şexxane	şêşxanê	namlusu altı yivli tüfek	fusil a six coups	six shot rifle
σουτζούκι [sudzûki]	sicûx, sicûq	zîçek, zîcek	sucuk	saucisson	sausage
σπαχής [spaxís], σπαής [spaís]	spahî	sêpahî	sipahi	armée, troupe	army, troops
ταβάς [tavás], νταβάς [davás]	tawe	tabê	tava	poêle (cuisine)	frying pan
ταμπουράς [tamburás]	tembûr, tenbûr	tenbûr	tambur, tanbur	luth oriental à manche long	a kind of an oriental lute
ταφτάς [taftás]	tafta, tafte	taftê	tafta	taffetas	taffeta
τεζάχι [tezâxi]	dezgeh, destgeh	destgah	tezgah	1) comptoir ; 2) étal ; 3) appareil	1) counter, work bench; 2) bench; 3) apparatus
τεμπέλης [tembélis]	tenbel, tembel	tenbel	tembel	paresseux	lazy
τενεκές [tenekés], ντενεκές [denekés]	teneke	tenekê	teneke	fer-blanc	can, tin
τέντζερης [téndzeris], τεντζερός [tendzerés]	tencere	tengîrê	tencere	marmite	stewpan
τερζής [terzís]	terzî	derzî	terzi	tailleur, couturier	tailor, dress maker
τζάμι [dzámi]	cam	cam	cam	verre	glass
τζάνεμ [dzánem]	canê min (ji peyva <i>can</i>)	can	canim	âme, mon âme	dear, darling
τζιέρι [dziéri], τζιγέρι [dzijéri]	ceger, cîger	cîger, cêger	cîger	foie	liver
τζουράς [dzurás]	curre	cûrê	cura	petite variété de « saz » (luth oriental)	the smallest variety of "saz" (oriental lute)
τζουτζές [dzudzés]	cûce	cûcê	cûce	nain	dwarf
τουλίπα [tulîpa]	lale (ji peyva « <i>dolbend</i> »ê)	lalê	lale	tulipe	tulip
τουμπελέκι [tumbelêki], τουμπερλέκι [tumberlêki]	teplik, dumbelek	tonbek	dümbelek	timbale	timbal
τουρμπάνι [turbáni], τιρμπάν [tîrbán]	dolbend, dorbend (ji peyva « <i>dolbend</i> »ê)	dolbend	tûlbent	tulle, gaze	turban
τουροί [tursî]	tîrşî, tîrşîn, turşî	torşî	turşu	saumurage	pickles
τουφέκι [tufêki], ντουφέκι [dufêki]	tîfing	tofeng	tüfek	fusil	rifle, gun
τραχανάς [traxanás]	terxane, tarxana	terxînê	tarhana	préparation de lait caillé séché et de farine	preparation of dried curds and flour
τσάγαλο [tsáýalo]	çaxele, çegele, çeçenek	çeçalê	çağla	amande verte	green almond
τσάντα [tsánda]	çente	çentê	çanta	sac	bag
τσαντίρι [tsandîri]	çador	çador	çadır	tente	tent
τσαπράζι [tsaprázi]	çeprast, çeprürast	çeporast	çapraz	croisé	crosswise, transversal
τσαρδί [tsardî], τσαρδάκι [tsardáki]	çardax	çartaq	çardak	treille, tonnelle	trellis, bower
τσάρκα [tsárka]	çerx	çerx	çarka, gezinti	virée, promenade	trip, stroll
τσαρούχι [tsarúxi]	çarix, çarox	çaroq	çarık	sandale en cuir brut	rawhide sandal, rustic shoe
τσάταλο [tsátalo], τσατάλι [tsatáli]	çetel	doşax	çatal	fourchu, fourche	forked, two pronged
τσιγκέλι [tsingéli]	çengel, çengal, çingal	çengal	çengel	crochet	hook
τσικρίκι [tsikrîki]	çirik, çixrix	çehrê	çıkırık	rouet, poulie	spinning wheel, pulley
τσιμπούσι [tsibúsi]	cunbuş, cimbiş	conbêş	cümbüş	1) mouvement ; 2) sorte de mandoline avec une caisse en métal	1) movement; 2) kind of mandoline with metal body
τσιράκι [tsiráki]	çirax	çerax	çırak	apprenti, novice	apprentice, novice
τσιρίσι [tsirîsi]	şîrêz, şîrêz, çîrêş	sêrîş	çiriş	colle, gomme (asphodèle en poudre)	glair (powdered asphodel root), glue
τσίτι [tsítî]	çît	çît	çit, pamuktan dokunmuş bez	callicot, tissu en gaze	callico, cotton
τσομπάνης [tsobánis], τσοπάνης [tsopánis]	şivan	çûpan, şeban	çoban	berger	shepherd
τσουβάλι [tsuváli]	çewal, çiwal	cuval, ceval	çuval	gros sac, sac de jute	sack
τσουλούφι [tsulúfi]	zîlf	zolf	zülûf	mèche, tresse	plait, braid
τσόχα [tsóxa]	çoxe, çûxe	çûxa, çûxê	çuha	drap grossier	broadcloth
φιρμάνι [firmáni], φερμάνι [fermáni]	ferman	ferman	ferman	firman, ordre	firman, order
φισέκι [fisêki]	fîşek, fîşeng	fêşeng	fîşek	cartouche	cartridge
φιστίκι [fistîki]	fistîq, fisteq, piste	pêstê	fistik	pistache	pistachio
φλιτζάνι [flidzáni]	fincan	fêncan	fincan	tasse à thé ou café	coffee or tea cup
χαβάνι [xaváni]	hawin, hewan	haven	havan	mortier	mortar
χαβιάρι [xavjári]	xavyar	xavyar	havyar	caviar	caviar
χαλί [xalî]	xalî	qalî	halî	tapis	carpet
χάνι [xáni]	xan	xan	han	caravansérail	caravanseraï
χαρμάνι [xarmáni]	xerman	xermen	harman	mélange de tabacs (aire de battage)	winnowing floor, blend of tobacco
χότζας [xódzas]	xoce	xacê	hoca	maître, muezzin	master, muezzin
χούι [xúi]	xûy	xûy	huy, alışkanlık	habitude, caractère	habit, character
χουνέρι [xunéri]	huner	honer	hile, oyun	ruse, fraude, combine	deception, fraud
χουρμάς [xurmás]	xurma, xurme	xorma	hurma	datte	date (fruit)

KURMANCÎ

MAGAZINE LINGUISTIQUE KURDE, supplément du Bulletin de liaison et d’information

© INSTITUT KURDE DE PARIS, 106, rue La Fayette, 75010 Paris - France, Tel. : 00 33 (0)1 48 24 64 64, www.fikp.org

Directeur de la publication : **Reşo ZÎLAN**, Réalisation : **M. HASSAN, S. ILITCH, Y. KARADEMIR**

Min ev nivîsî ne ji bo sahibrewacan

Belkî ji bo biçûkêd Kurmancan

Ehmedê Xanî
(Sedsala XVII)

Civîna Wanê
Bihara 2011an

Civîna Kurmancî ya 48an di navbera rojên 26.06 – 2.07an de li bajarê Wanê, li bakurê Kurdistanê, li dar ket.

Ji bo koma xebatê ya Kurmancî ev cara yekemîn bû ku dikarîbû delîveyekê bibîne da ku civîna xwe li bakurê Kurdistanê saz bike. Helbet cihê serfirazîyeke mezin e ku li perçeyekî welêt, ku ev nêzîkî 90 salî ye di bin nîrên rejîmeke kurdkuj de diji, civîneke bi vî rengî pêk bêt.

Li bakurê welêt ber bi nemanê çûna ziman û çanda kurdî, ji milekî ve hewildana rejîmê yên pişaftin û asîmîlekirinê û ji milekî din ve meyla bi rizaya dilê xwe xwehelandin û xweasîmîlekirina Kurdan rewşeke gelekî tehlûke pêşde aniye. Koça zoremilî ya rejîmê, koça ji ber sedemên şer û alozbûna rewşa aborî welê kiriye ku gundî ber bi bajaran yan jî ber bi rojavayê Tirkîyeyê biherikin. Gund nemînin, ne jiyana gundîtîyê û ne jî çand û zimanê kurdî her hîç nemînin.

Mixabin e ku ev rastiyeke e. Rastiyeke ku em bi rehetî nikarin bipejirînin. Rastiyeke e ku dînamîtekê dixe bin hebûna me û dixwaze rehê li me biqelîne.

Neteweyek li ser çend hêmanên bingehîn payedar dimîne. Yek ji girîngtirînê wan helbet çand û ziman e. Zimanê dê ye, zimanê bav û kalan e.

Ziman ne bi tenê axaftin e, kaniya hizirîn, derbirîn, zanîn û afirandinê ye. Bê ziman ferq nakeve navbera mirov û kerîyên dehbe û heywanan.

Wek millet divê em dest ji stûna ku xaniyê me li ser sekinîye, xwe radigire, venekişînin. Me ku dest jê vekîsand, xanî tête xwarê, di ser me de tep dibe. Hingê hûr û gir, bihêz û bêhêz, em hemû di binî de dimînin.

Beşdarên civînê li ser babetên wek navên çûk û gulûgiyayên Kurdistanê, hingiv û mêşvanî û nexweşiyên heywanan xebitîn. Encamên vê civînê li jêrê têne belav kirin.

Hevalên beşdar:
Salih Akin (Xerzan) , Mustefa Aydogan (Mêrdîn), Rûken Bagdu-Keskîn (Stenbol), Rojen Barnas (Diyarbakir), Lezgînê Çalî (Barzan), Ehmedê Dirihî (Çewlik), Xalidê Hekarî (Hekarî), Newzad Hîrorî (Dihok), Hemîd Kiliçasalan (Mêrdîn), Eyûb Kiran (Qerejdax), Cemal Onursal (Cizîr), Têmûrê Xelîl (Rewan), Reşo Zîlan (Agirî).

Têbînî: *Civîn bi temamî bi îmkanên Enstîtuya Kurdî ya Parîsê li dar ketiye û wek prensîp bi hîç awayekî bi kom û hêzên siyasî re peywendîdar nebûye.*

Termsaziya pizişkî bi kurdî

Lezgînê ÇALÎ

Li destpêkê, dibê bibêjim ku heker termsazî ji bo Kurdan (an her neteweyeke dî) zehmet be, ji ber wê ye ku zanistên hewcedarên wan terman di nav Kurdan de peyda nebûne. Lewma jî termên wan zanistan nîne. Ku ew zanist peyda nebibin jî, yek ji sebebên nebûna hewcedariya bi wan an hestnekirina wê hewcedariyê bûye.

Dema diyarkirina tixûbên gundan û zeviyan pêdivî bûye, Kurdan term ji bo her cureyekî berzî û nizimî yên erdî afirandine. Ku weha nebûya, şerên eşîran û malbatan li ser aqarên gundan û tixûbên zeviyan dê dijiwartir bûbûna. Lê, Kurd ne hewcedarên cidakirina oksîjen û hîdrojena avê bûne. Wan bê haydarbûna ji hebûna hîdrojen û oksîjenê jî ava sar û hûnik a kaniyên zozanên welatî vedixwar... Karekî wan bi herduyan nebû. Ku ava rûbarî gehîştiba pezê wan besî wan bû.

Kurdan gelek nav ji bo pez û heywanên dî yên kedî hene. Lê, ji ber wê ku nexweşiyên wan jî ne zêde giring bûn, navên nexweşiyên wan ne wekî navên polandina (senifandina) wan berfireh bûne. Hemî temenên pez û dewaran navekî xwe heye. Hemî rengên hirî û mûyê heywanan (ji bo veniyasîna wan di kerîyan

de, û ji bo rêgirtina li ber şerên mumkin) navên xwe hene. Lê, navên nexweşiyên ne ewqas zêde ne.

Hemî tiştên wekî van babetan girêdayî rewşa abûrî-civakî-siyasî-hizrî ya civatan in. Mixabin ku Kurdan fîzîk û kîmya çenekirin. Evro jî, ji ber ku hukûmet û dewleteke Kurdan ya xweser nîne, Kurd zêde hewcedarên hebûna wan terman bi zimanê xwe nînin. Ew term hemî ji zimanên serdest dihên. Kurdî hêşta zimanê berî sedsala 20ê ye. Ji xwe nîne ku moderntirîn stranên stranbêjên kurd hêşta li ser kanî, bejn û bisk û cerikan dihên strandin.

Ku civîn û saziyên wekî vê Kurmancîyê hebin jî, ji xemxwerî û dûrbînî ya hîmdanerên wan e, bi rastî ne ji hewcedariya jiyana evro ya Kurdan. Ez dê li destpêkê piçekê behsa termên heyî yên kurdi di warê nexweşiyên heywanan de bikim. Hûn dê bibînin ku hejmara wan ne gelek e (hindek ji wan di hejmarên berê yên Kurmanciyê de hatine ku em dubare nakin). Paşî, dê piçekê li ser binemayên giştî yên termsaziya zanistî bisekinim û têbînî yên xwe di warê pratîkê de nîşa we bidim. Li dawiyê, dê behsa termsaziya zanistî ya pizişkî (scientific medical terminology) bikim.

Navên hin nexweşiyên heywanan

Amadekar: Lezgînê ÇALÎ
û Rûken BAGDU-KESKÎN

kurdî	tirkî	fransizî	îngilîzî
berêş: memikkulî, guhanreşî, bi guhana ketin, lemreşî berxwîrkî	meme iltihabî	mastite, mammite	mastitis
bêvîrî	iri ve büyük kuyruklu koyunların yazın sıcağından ötürü kuyruk altlarının pişik olması	irritation due à la chaleur d'été, sous la queue des moutons à queue grasse	a rash under the tail of the large tailed sheeps during the summer heat
birîna reş: xiştik	tifo	typhoïde, fièvre typhoïde,	typhoid fever
bi simbilê (simil) ketin	şarbon	charbon, anthrax	anthrax
bi nefelê (/ gîya) ketin	fazla başak yemekten hastalanma	tomber malade pour avoir mangé trop d'épis de blé	sick from eating too much ears of corn
ceh lê ketin	fazla yonca (/ot) yemekten hastalanma	tomber malade pour avoir mangé trop de trèfle (ou de foin)	sick from eating too much clover and hay
	arpalama	tomber malade pour avoir mangé trop d'orge	sick from eating too much barley

çengalkurm	anklostoma	ankylostome	ancylostoma
çiyayî	mera hastalığı	entérotoxémie	enterotoxemia
çor	sığır vebası	peste bovine	cattle plague
davekurm	kıl kurdu	oxyure	pinworm
defiyan	midede gaz toplanması	flatulence	flatulence, intestinal obstruction
didanok	keratinleşme	kératinisation	cornification
êşa zirav: jana zirav	verem	tuberculose	tuberculosis
gocî: kulekî, lengî	aksaklık	boiterie	limp
harî	kuduz	rage (la)	rabies
hilbirîn	mastitis izleri	marques de mammite, ou mastite	scars of mastitis
marik	askaris	ascaris	ascaris
nikilreşî, dimşînk	bir tür tavuk hastalığı	un type de maladie aviaire	a type of chicken disease
nînok	burun delikleri spazmı	spasmes des naseaux	spasm of nostrils
parîdirryayî	avurt divertikülü	diverticule buccal	buccal diverticula
pehnekurm, şîrîtekurm	tenya	ténia	tape worm
pembilokiyan, pendefokiyan	mantar enfeksiyonu	infection fongique	fungusis (fungal infection)
persîv	nezle	rhume	influenza
pindikî	tavuklarda kanat altlarının bitlenmesi	poux sous les ailes des poulets	lice in underside of chickens wing
qeremok, qerimok	beyaz kas hastalığı	maladie du muscle blanc, dystrophie musculaire enzootique	white muscle disease WMB
qotik	hayvan vebası	peste animale	animal plague
rîxoyî, hêlebûn, vîjikî, virikî	ishal	diarrhée animale	animal diarrhea
som, kunêr, qunêr, kînor	apse	abcès	abscess
stewrî	kısırlık	stérilité, infécondité	sterility
taya nobeyê	malarya	malaria	malaria
taya vegerr, taya sarormî	tekrarlayan ateş	fièvre récurrente	recurrent fever
tepek	sara hastelığı	épilepsie	epilepsy
tepekî	epileptik	épileptique	epileptic
ûrgepîs	fıtık	hernie	hernia
veçirikîn	çarpınma	convulsion	convulsion
xerab ketin	düşme sonucu hayvanın kurtulması zor bir duruma girmesi	suite à une mauvaise chute, être mal en point	as a result of falling the animal is unwell
xesandin	enemek	castration	castration
xesandî	enenmiş	castré	casterated
korazî	göz kapaklarının kısılmasına neden olan ve görme gücünü zayıflatan bulaşıcı bir hastalık	maladie infectieuse des paupières affectant la vision	an epidemic disease which cutbacks of the eyelids and causes to weakness vision
req	küçük akciğer keleşbeği	douve de Chine	opisthorchis sinensis
heb, xwirî, riş	koyunlarda çiçek hastalığı	clavelée, hydatide	hydatid
pişikbelekî, pişikziwa	akciğer enfarktüsü	infarctus pulmonaire	pulmonary infarction
teyrok lêxistin	deve çatlaması, devenin çatlayarak ölmesi	mourir d'épuisement (pour un chameau)	die of exhaustion (for a camel)
pîrik lêxistin, elk, pîrelk	albasma	fièvre puerpérale	puerperal fever
têdehatin, pêdehatin	ani ölüm (atlar için)	mort subite (pour les chevaux en particulier)	sudden death (esp. for horses)
bi tê de hatin, pê de hatin	beddua olarak ‘allahından bulmak’, ‘ölesice’ anlamında	que Dieu te punisse ! (malédiction)	may Allah punish you! (a curse)
ziman hatin	sığırlarda ağız ve dil iltihabı	stomatite papuleuse bovine, inflammation de la bouche et de la langue chez les bovins	bovine papular stomatitis, a bovine inflammation of mouth and tongue
pêwirî, arsimî	saman nezlesi	rhume des foin, allergie	hay fever, allergy
çêre xezal dibe	otların sararmaya başlaması	début de jaunissement des herbes	the start of the grass to turn yellow
tevek (tewek)	şap (hastalığı)	fièvre aphteuse	foot and mouth disease
gurrî	uyuz	gale	scab (in cattle)
canzerî	bir tür sarılık hastalığı	forme de jaunisse	tepto, kind of jaundice
beravêtin, jiberavêtin, jiberçûn	düşük, düşük yapma	fausse couche	miscarry
ji ber avêtin, ji ber çûn	düşük yapmak	faire une fausse couche	to have a miscarriage
jiberavêtî	düşük yapmış	qui a fait une fausse couche	the animal which has had a miscarriage
teliqîn	doğurmak (köpekler için)	mettre bas (pour les chiens)	to give birth (dog)
gonxwarin, goxwarin	döllenme, çiftleşme	insémination, accouplement	insemination, mating
gonxwarî	döllenmiş	inséminée, fécondée	inseminated, impregnated
bi êşê ketin, şov, şof	salgına yakalanmak	être frappé par une épidémie	suffering from an epidemic disease
şov, şof	salgın hastalık	épidémie	epidemic, contagion
kurm pê ketin	kuyrukları ağırlaşan koyunların arkalarından kurtlanmaları	être infesté de vers (en part. dans la queue chez les moutons)	be suffered from worms in taol as a result of heavy tail (sheep)
bi spiya ketin	bitlenmek	être infesté de poux	to get infested with lice
bi rişka ketin	sirkelenmek	être infesté de lentes	to become infested with nits
guhan kirin	meme şişmesi	gonflement des pis	swelling of udders
ketin kurkê, qurp (qup) ketin	kuluçkaya yatmak	incuber, couvrir (une maladie)	to incubate
dim	gaga	bec	bill or beak
lem berdan	memeye birkaç gün önceden süt dolmasıyla doğumun yaklaştığı belirtisi	avoir les mamelles pleines de lait quelques jours avant la mise bas	a few days before the parturition breast fills with milk and this signs the approaching of birth
rûv pê ketin, zî daketin, zî derketin	doğumdan önce dış üreme organının ıslanması	mouillage des organes externes de reproduction avant la mise bas	wetting of the external reproductive organs before birth
moz kirin	sığır sineklerinin ısırması sonucu sığırların çıldırırcasına kaçışmaları	(pour le bétail) se débattre suite à des piqûres d’insectes	cattle fly into a rage as a result of biting pale giant horsefly
gewgewe	büge, bügelek, nokra sineği	varron	warble fly
şêz	köpek piresi	puce du chien	dog flea
qelpe, qerpol	çaput	chiffon	tatter, cloth patch
pizgur	eski püskü	usé, défaillant, minable	worn out, shabby
lî aziyê man	ortada kalmak	restrer sans protection, rester à l’écart	to be left without protection, to be excluded
tar, tara mirîşkan	tavukların kümeslerde tünedikleri ağaç	perchoir de basse-cour	the roost in poultry-house for sleeping on it
qelpekirina bizinan: ji ber ku boçika bizinan piçûk e zivistanan zîya wan lî aziyê dimîne û heywan ji wê derê sermayê digire û nexweş dikeve. Ji bo ku nexweş nekevin, paçek (kemek) ji paş ve bi mûyê wan ve tê dirûtin û qulik tê niximandin. Ji vê re dibêjin “bizinê qelpe dikan”.	keçilerin kuyrukları kısa olduğundan kışları üreme organları açıkta kalır ve hayvan buradan soğuk alıp hastalanır. Bunu önlemek için hayvanın arkasını bir bezle kapatıp bezi hayvanın kollarıyla dikerler. Bu işleme “bizin qelpe kirin” denir.	comme la queue des chèvres est courte, en hiver leurs organes génitaux sont exposés au froid. Pour éviter ce problème, on met un chiffon (qelpe) sur cette partie et on le coud avec ses poils.	the goats usually have a short tail, their reproductive organs are exposed in winter to cold and therefore they become ill. To avoid this, close the hindquarters with a cloth (qelqe) and sewn with his hair.

Hingiv û mêşvanî

Amadekar: Salih AKIN

kurdî	tirkî	fransizî	îngilizî
hingiv û celebên hingivan	bal ve bal çeşitleri	miel et variétés de miel	honey and sorts of honey
hingiv, hingivîn	bal	miel	honey
şîremêş	arı sütü	gelée royale	royal jelly
hingivê zeyiyan	oğul balı	miel vierge, premier miel d'un nouvel essaim	virgin honey, the first honey from a fresh swarm
hingivê makê	kara bal	miel produit sur des vieilles cires	honey produced on old beeswax
hingivê dobe, hingivê helandî, hingivê parzinandî	süzme bal	miel filtré	filtered honey
hingivê şaneyan (şane), hingivê şanikan	fenni petek balı	miel en rayon	comb honey
şane, şanik	petek, bal peteği	alvéole, rayon	alveolus, honeycomb
sinît, sanît	eğir	propolis	propolis
hingivê xelean	kasnak, halka, karakovan balı	miel, pain de cire	honey, wax loaf
nanika hingiv	arı dalağı	rayon de miel	honeycomb
lêxistina kaşaxî	çapraz petek örme	production d'alvéoles transversales	production of transverse cells
lêxistina nankî	yuvarlak petek örme	production d'alvéoles rondes	round cells production
lêxistina şûrkî	uzunlamasına petek örme	production d'alvéoles longitudinales	production of longitudinal cells
mêşvan	arıcı	apiculteur	beekeeper
mêşvanî	arıcılık	apiculture	beekeeping
kewar û alavên wê	kovan ve aletleri	la ruche et ses matériels	the hive and its materials
kewara mêşan, kewar, kewarmêş, gurbik	kovan	différentes sortes de ruches	hive
kewara axînî	toprak kovan	ruche en terre	clay hive
kewara darînî	fenni kovan	ruche en bois	wooden hive
mêşedan, mêşildan, paşedîn, dinbaşk	arılık, kovanlık	abri de ruche	shelter of hives
derxûn	kovan kapağı	couvercle (de la ruche)	(hive) cap
qalib, çita	petek çitası	cadre (d'une ruche)	frame (of a hive)
zimanok	sürgü	targette	bolt
dûdank	arıcı körüğü	enfumoir	bee smoker
makîneya dobê: makîneya parzinandinê	süzme makinası	filtre mécanique, tamis	honey filter
celebên mêşan	arı çeşitleri	espèces d'abeilles	bee species
mêş, moz, mêşhingiv, mêşa hingivî, mêşa hingivîni (lat : <i>apis mellifica</i>)	arı,	abeille	honey bee make,
heng, hing	ana arı	reine des abeilles	queen bee
mêşên mêşinî	uysal arı	abeilles douces	non-aggressive bees
mêşên bizinî, mêşên no	saldırgan arı	abeilles agressives	aggressive bees
mêşên karker, temen kurt in, dibin 35-40 rojî	işçi arı	abeilles ouvrières	worker bee
ferx	oğul	abeilles qui viennent de naître	young bees
pîrox (hingiv çênakin)	eril arı	faux-bourdons	drone
xwarina mêşan	arı yemleri	alimentation des abeilles	bee foods
kek: ji hevîr, hingiv û şîr çêdikin	“kek”: hamur, bal ve süttten yapılır	pâte de farine, de miel et de lait	mixture with dough, honey and milk
şîreya mêşan	arı şurubu	sirop nutritif (nutriment)	syrrup for feeding bees
şerbeta mêşan : xwarina mêşan ya ji bo zivistanê, ji dims yan jî şekir çêdikin	arılar için pekmez veya şekerden yapılan bir kış yemeği	nourriture hivernale faite de jus de raisin bouilli ou de sucre	winter food made from boiled grape juice or sugar solution
îdyom			
hingivbirîn	bal hasadı	la récolte du miel	the honey harvest
hingiv birîn	bal hasad etmek	récolter le miel	to harvest honey
mêş hewandin	arıları içeri almak (kış soğuşundan korumak için)	abriter les abeilles afin de les protéger du froid de l'hiver	to protect bees from winter cold
hingiv xwe li derxûnê daye	bal kovanından taşmak üzere	la ruche est tellement pleine que le miel va déborder	the hive is so full that the honey will overflow
xumîna mêşan	arılar uğulduyor	bourdonnement des abeilles	humming of bees
fîrîna ferxan	arıların ilk uçuşması	premier vol des jeunes abeilles	first flight of young bees
devê kewarê qîtab kirin	kovana eklenti yapmak	agrandir la ruche	to extend a hive
şilxe < mêş bûne şilxe >	sürü	essaim	swarm
balote: hewm, goşî < mêş dibine balote >	arı yığılımı	colonie d'abeilles	the pile of bees

Dûdank

Çita

Gurbik

Makîneya dobê

Şanik

Derxûnê kewarê

Kewarmêşa axînî

Kewarmêş

Mêşedan

Maske

Navên çûkan

Amadekar: Fikret ERTEK
Rûken BAGDU-KESKÎN

Piranîya navan ji Deşta Gewra ye

kurdî	latînî	tirkî	fransizî	îngilîzî
şilfo	<i>Gavia arctica</i>	kara gerdanlı dalgıç	plongeon arctique	arctic loon
berraşe	<i>Alauda arvensis</i>	tarlakuşu	alouette des champs	skylark
berşe	<i>Melanocorypha-calandra</i>	boğmaklı toygar	alouette calandre	calandra lark
seravêrik, silavzêrik, sûravêlk	<i>Tadorna ferruginea</i>	angit	tadorne casarca	ruddy shelduck
betê vîzvîzok	<i>Tetrax tetrax</i>	mezgeldek	outarde canepetière	little bustard
bûmê palaxê (bûm)	<i>Bubo bubo</i>	puhu	grand-duc d'Europe,	eagle owl
kew (dîk), nêrekew	<i>Alectoris chukar</i>	kınalı keklik	perdrix choukar	chukar
vitik (dîk û marî)	<i>Ammoperdix griseogularis</i>	kum kekliği	perdrix si-si	see, see partridge
kullo, pînês, tîntîn	<i>Galerida cristata</i>	tepeli toygar	cochevis huppé	crested lark
mirîşka avî	<i>Fulica atra</i>	sakarmeke, saz tavuğu	foulque macroule	common coot
xiloçîzik	<i>Vanellus vanellus</i>	kızkuşu	vanneau huppé	nothern lapwing
pit, boqsor	<i>Cercotrichas galactotes</i>	çalı bülbülü	agrobate roux	rufous bush robin
bet	<i>Otis tarda</i>	toy	outarde barbue	great bustard
çixik	<i>Scolopax rusticola</i>	çulluk	bécasse des bois	eurasian woodcock
zirzûl	<i>Apus melba</i>	ak karınlı eabil	martinet à ventre blanc	alpine swift
şalûr	<i>Merops apiaster</i>	arıkuşu	guêpier d'Europe	bee-eater
cîq	<i>Sturnus vulgaris</i>	sığırcık	étourneau sansonnet	starling
dîkê avî	<i>Ceryle rudis</i>	alaca yalıçapkını	alcyon pie, martin, pêcheur pie	pied kingfisher
dîksilo, silêmanê dunukil, dodo tirşik, (dodo)	<i>Upupa epops</i>	ibibik	huppe fasciée	hoopoe
çikê bozan	<i>Oenanthe isabellina</i>	boz kuyrukkakan	traquet isabelle	isabellina wheatear
axê çika	<i>Oenanthe hispanica</i>	kara kulaklı kuyrukkakan	braquet oreillard	black-eared wheatear
çûçika zer	<i>Emberiza melanocephala</i>	kara başlı çinte	bruant mélanocéphale	black-headed bunting
tatilbarik, qerebeşk	<i>Phalacrocorax carbo</i>	karabatak	grand Cormoran	great cormorant
qarît, barît, sûsik, sûsk, remêl, rimêle, hevêrde, kutefir, qitik	<i>Coturnix coturnix</i>	bıldırcın	caille des blés	common quail
şeşxapînok, şivanxapînk, şivanxapînok, şibxapînk, kilkehelsîne, xapxapok, çûka şivanan	<i>Caprimulgus europaeus</i>	çobanaldatan	engoulevent d'Europe	nightjar
şînordek, werdaka serkesk	<i>Anas platyrhynchos</i>	yeşilbaş	canard colvert	mallard
qazê çolê	<i>Anser anser</i>	boz kaz	oie cendrée	greylag goose
mastok, çûçika serbimast	<i>Motacilla alba</i>	ak kuyruksallayan	bergeronnette grise, hochequeue grise	pied wagtail
teyrê boyax	<i>Coracias garrulus</i>	gökkuzgun	rollier d'Europe	roller
turlî, tirlî	<i>Burhinus oedicnemus</i>	kocagöz	oedicnème criard	stone curlew
oxlî (yê kew), şaqavî, şaq, şîneşaho, qoxan, wîq	<i>Ardea cinerea</i>	gri balıkçıl	héron cendré	grey heron
qertelê piştibil	<i>Neophron percnopterus</i>	küçük akbaba	vautour percnoptère	egyptian vulture
qumrî, tivîlk	<i>Streptopelia decaocto</i>	kumru	tourterelle turque	eurasian collared dove
qijika boçhelewî	<i>Pica-pica</i>	saksağan	pie-bavarde	magpie
kevotker(r)ik	<i>Streptopelia turtur</i>	üveyik	tourterelle des bois	turtle dove

Yên wêneyên wan nehatine peydakirin

Bûka mişk: çûkeke pir piçûk e, di nava dirîyan de tenê dike pirpir. Bilind nafire, zûka ji şitlekê difire şitleke din. Rengê wê qehweyîyê bi zerayî ve ye.

Werdeka e'bûrî: dişibe mariya werdeka serkesk. Lê rengê wê hinekî tarîtir e û jê piçekî piçûktir e.

Werdeka cûrre: dibe ku li Kurdistanê werdeka herî piçûk be. Rengê wê li ser rengê mariya werdeka serkesk e. Masiyan pir dixwe.

Resimleri bulunamayanlar

Çok küçük bir kuş olup çoğunlukla fundalıklarda yalnız uçuşurlar. Yüksek uçmazlar ve daldan dala çabuk uçarlar. Rengi sarıya çalar kahverengindedir.

Yeşilbaşlı ördeğin dişisine benzer. Fakat ondan biraz daha küçük olup rengi de daha koyudur.

Kürdistan'daki en küçük ördek türü olabilir. Rengi yeşilbaş ördeğin rengine benzer. Çok balık yer.

Dont les images n'ont pas été trouvées

Un tout petit oiseau qui vole comme s'il rebondissait entre les buissons. Il ne vole pas haut, il se déplace vite d'une branche à l'autre. Il a une couleur d'un brun-jaunâtre.

Espèce de canard qui ressemble à la femelle du canard colvert en plus foncée et plus petit que celle-ci.

Espèce de canard sans doute la plus petite du Kurdistan. Sa couleur ressemble à celle de la femelle du canard colvert. Il mange beaucoup de poisson.

Espèce de cochevis sans huppe qui vit aux bords des rivières.

Pictures are not found

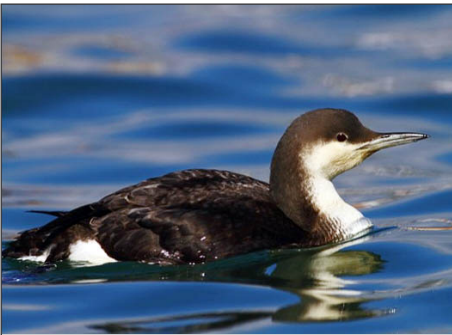
A very small kind of birds, fly often alone in the bushes. Fly very quickly from branch to branch but not highly. They have a brown yellow color.

It is very similar to the females of the green-headed duck, slightly smaller and with a darker color.

It may be the smallest duck species in Kurdistan. Its color is similar to the color of mallard ducks. Eats mostly fish.

Kuloyê piçûk: kulikê vî kuloyî tune ye û bi piranî li nêzikî çeman digere.

Bu toygar küllahsızdır ve çoğunlukla ırmak kenarlarında yaşarlar.

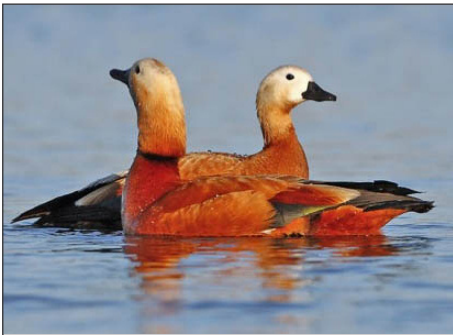
Şilfo,
Gavia arctica

Berraşe,
Alauda arvensis

Berşe,
Melanocorypha-calandra

Seravêrik, silavzêrik, sûravêlk,
Tadorna ferruginea

Betê vîzvîzok,
Tetrax tetrax

Bûmê palaxê (bûm),
Bubo bubo

Kew (dîk), nêrekew,
Alectoris chukar

Vitik (dîk û marî),
Ammoperdix griseogularis

Kullo, pînês, tîntîn, *Galerida cristata*

Mirîşka avî, *Fulica atra*

Xiloçîzik, *Vanellus vanellus*

Pit, boqsor, *Cercotrichas galactotes*

Bet, *Otis tarda*

Çixik, *Scolopax rusticola*

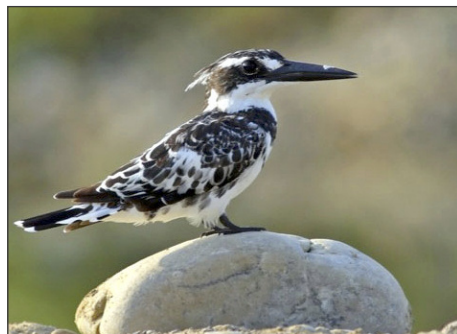
Zîrzûl, *Apus melba*

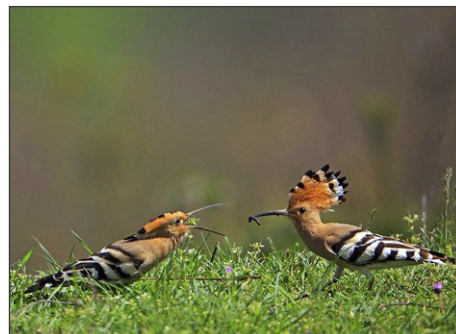
Şalûr, *Merops apiaster*

Cîq, *Sturnus vulgaris*

Dîkê avî, *Ceryle rudis*

Dîksilo, silêmanê dunukil, dodo tîrşîk (dodo), *Upupa epops*

Çikê bozan, *Oenanthe isabellina*

Axê çika, *Oenanthe hispanica*

Çûçika zer (dîk), *Emberiza melanocephala*

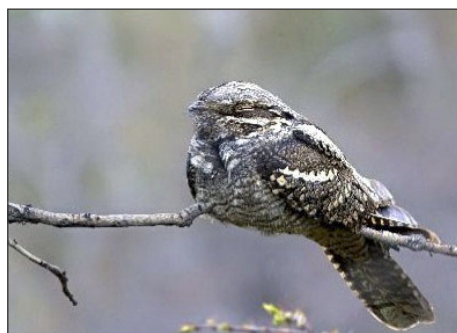
Çûçika zer (marî), *Emberiza melanocephala*

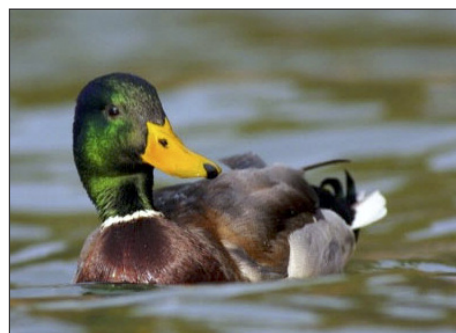
Tatîlbarîk, qerebeşk, *Phalacrocorax carbo*

Qarî, barî, sûsik, sûsk, remêl, rimêlê, hevêrde, kutefîr, qîtîk, *Coturnix coturnix*

Şexxapînok, şivanxapînk, şivanxapînok, şibxapînk, kilkehelsîne, xapxapok, çûka şivanan, *Caprimulgus europaeus*

Şînordek, werdaka serkesk (dîk), *Anas platyrhynchos*

Qazê çolê, *Anser anser*

Mastok, çûçika serbimast, *Motacilla alba*

Teyrê boyax, *Coracias garrulus*

Qijika boçhelewî, *Pica-pica*

Turlî, tirlî, *Burhinus oediconemus*

Oxlî (yê kew), şaqavî, şaq, şîneşaho, qoxan, wîq, *Ardea cinerea*

Qumrî, tivîlk, *Streptopelia decaocto*

Qertelê piştîbicil, *Neophron percnopterus*

Kevotker(r)îk, *Streptopelia turtur*

Flora Kurdistanê - III -

Amadekar: Ehmedê DIRIHÎ
Eyûb KIRAN û Xalidê HEKARÎ

kurdî	latînî	tirkî	fransizî	îngilizî
kîrê keran (kurdan)	<i>eminium</i>	yılan yastığı	vivace tubéreuse	eminium
axbandir, hintirş, 'emtişk	<i>ornithogalum narbonense</i>	ak baldır, kurt soğanı	ornithogale de Narbonne	Narbonne star -of-Bethlehem
kirkor	<i>echinophora tenuifolia sibthorpiana</i>	peynir otu	échinophore à feuilles tenues	prickly parsnip
benga (benc) reş	<i>hyoscyamus-niger</i>	siyah banotu	jusquiame noire	black henbane
benga (benc) zer	<i>hyoscyamus aureus</i>	sarı banotu	jusquiame dorée	yellow henbane
şilingo, êmdî	<i>cucumis meld l.</i>	Mardin acuru	variété de concombre	cucumber specie
giyakulik	<i>gladiolus sp</i>	glayör	glaïeul	gladiolus
şimşîr	<i>gladiolus illyricus</i>	kuzgun kılıç çiçeği	glaïeul d’Illyrie	Illyrian gladiolus
bermalxatûn	<i>lathyrus roseus</i>	mürdümük	pois-de-senteur vivace	sweet pea
kirkor, kerkol	<i>prangos ferulacea</i>	bir çakşır türü	apiaceae	apiaceae
gongil, çavbeloq	<i>centaurea calcitrapa</i>	çoban kaldıran, timur dikenî	chausse trappe, chardon étoilé	purple starthistle, red starthistle
giyagenî	<i>fritillaria persica</i>	acem terslalesi	fritillaire de Perse	persian fritillaria
pêcanik, kersim, şivanok	<i>tussilago farfara</i>	öksürük otu	tussilage, pas- d’âne	coltsfoot
nêrebend	<i>scorzonera incisa</i>	bir yemlik türü	variété de scorsonère	a sort of scorzonera
gîyareşk, hengemînok	<i>lamium album</i>	beyaz ballıbaba	lamier blanc, ortie blanche	white deadnettle
qaqulok, mostikvaş	<i>hordeum bulbosum</i>	yumrulu arpa	orge bulbeuse	bulbous barley
pêqijak	<i>chenopodium aristatum</i>	kazayağı	chénopode	wormseed
qermox, qeremox, zirişk	<i>berberis vulgaris</i>	diken üzümü	épine-vinette	common barberry
havazge	<i>arnebia densiflora</i>	eğnik	de la famille des boraginacées	boraginaceae
alala sor- mele osman	<i>phelypaea tournefortii</i>	ayı parmağı	variété de tulipe	tulipa julia
alal	<i>phelypaea</i>	bir ayı parmağı türü	tulipe, variété de tulipe	phelypaea
alala zer, mele osman	<i>phelypaea</i>	bir ayıparmağı türü	tulipe jaune	phelypaea
kulîlka qewanê	<i>leucanthemum-vulgare</i>	beyaz ay papatyası	marguerite commune	oxeye daisy

Kîrê keran (kurdan),
Eminium

Axbandir, hintirş, 'emtişk,
Ornithogalum narbonense

Benga (benc) reş,
Hyoscyamus-niger

Benga (benc) zer
Hyoscyamus aureus

Şilingo, êmdî,
Cucumis meld l.

Giyakulik,
Gladiolus sp

Şimşîr,
Gladiolus illyricus

Bermalxatûn,
Lathyrus roseus

Kirkor, kerkol,
Prangos ferulacea

Gongil, çavbeloq,
Centaurea calcitrapa

Giyagenî,
Fritillaria persica

Pêcanik, kersim, şivanok,
Tussilago farfara

Nêrebend,
Scorzonera incisa

Gîyareşk, hengemînok,
Lamium album

Qaqulok, mostikvaş,
Hordeum bulbosum

Pêqijak,
Chenopodium aristatum

Qermox, qeremox, zirişk,
Berberis vulgaris

Alal,
Phelypaea

Alala zer, mele osman,
Phelypaea

Havazge,
Arnebia densiflora

Alala sor - mele Osman,
Phelypaea tournefortii

Kulîlka qewanê,
Leucanthemum-vulgare

KURMANCÎ

MAGAZINE LINGUISTIQUE KURDE, supplément du Bulletin de liaison et d’information

© INSTITUT KURDE DE PARIS, 106, rue La Fayette, 75010 Paris - France, Tel. : 00 33 (0)1 48 24 64 64, www.fikp.org

Directeur de la publication : Reşo ZÎLAN, Réalisation : M. HASSAN, S. ILITCH, Y. KARADEMIR

KURMANCÎ

hejmar 49 - payîz 2011

rojnameya taybetî ya Enstîtuya kurdî ya Parîsê li ser pirsên zaravayê kurmancî

Min ev nivîsî ne ji bo sahibrewacan

Belkî ji bo biçûkêd Kurmancan

Ehmedê Xanî
(Sedsala XVII)

Civîna Payîza 2011an

Civîna **Kurmancî** ya 49an di navbera rojên 19.11 û 25.11.2011an de li Swêdê, li bajarê Västeråsê, li dar ket.

Di civînê de ev hevalên han beşdar bûn:

Beşdarên civînê li ser babetên wek *peyvên ji derdora Bidlîs û Wanê, Folkora Kurmancan, Şivanê Kurmanca, peyvên yûnanî di kurdî de û termên zimannasîyê* xebitîn. Encamên vê civînê li jêrê têne belav kirin.

Mustefa Aydogan (Mêrdîn), Rojda Azîzoglu (Diyarbekir), Rojen Barnas (Diyarbekir), Elîşêr (Wan), Newzad Hirorî (Dihok), Emîn Narozi (Batman), Selam Nûman (Qamişlo), Zinar Soran (Dêrik), Têmurê Xelîl (Rewan), Reşo Zîlan (Agirî).

Peyvên ji dîwana Exlatî

Amadekar: Emîn NAROZÎ
Lezgîne ÇALÎ

kurdî	tirkî	fransizî	îngilîzî
pişt	zürriyet, nesil	descendance, génération	descendant, generation
pişt bi pişt	nesil nesil, göbek göbek	de génération en génération	from generation to generation
bayê berro	güney rüzgarı	vent du sud	south wind
vehatin	tekrar gelmek, yeniden gelmek	revenir	to come back, to return
pîrejin	kocakarı	vieille dame	old woman
xemxwar	başkası için gam yiyen	anxieux, soucieux, qui se soucie d'autrui	anxious, worried
kedperest	uğraş veren, çaba gösteren	zélé, travaille dur	hard-working
şehmar	şahmar	basilic (200)	basilisk (200)
xumxane	1) şarap mahzeni; 2) meyhane	1) cave à vin ; 2) taverne	1) wine cellar; 2) tavern
çelebi	çelebi	1) bien élevé, bien instruit, bien éduqué ;2) gentilhomme ; 3) prince ; 4) formule de politesse et de respect s'emploie après le nom ; 5) titre du chef d'une confrérie derviches	1) well-bred, well brought up educated; 2) gentleman; 3) hist. Prince; 4) formerly title of respect for a man (used after a name); 5) hist. title of the leader of a dervish order
vebezîn	koşmak	courir	to run
dîlkêş	çekici, cazip	attractif	attractive
xumar	mahmur	chancelant, confus	drunk, staggering, confused
derdmend	dertli	peiné, chagriné	grieved, saddened
reştûz	parlak siyah	noir brillant	brilliant black, shining black
kirbase, kiras	pamuklu erkek entarisi	tunique de cotton pour homme	men's cotton tunic

Folklor - IV -

“Hikyatêd cimaeta kurdîyê” ya Heciyê Cindî

Amadekar: Reşo ZÎLAN

kurdî	tirkî	fransizî	îngilîzî
hesarge: hesargeh	kuşatılmış yer, kuşatma altındaki yer	lieu assiégé	besieged place
çira şuxulîn = çira vêketin	yanmak (lamba)	éclairer (bougie, torche)	to light up (a candle, a torch)
xam bûn	hamlaşmak	manquer d'exercice	out of practice
bêkêf	rahatsız, hasta	indisposé, souffrant	ill, unwell
gîlî: gotin	sözcük, söz	mot	word
hemilandin	tahamül etmek, kaldırmak, dayanmak	supporter, résister à, soutenir	to resist
delk (=dek)	oyun, hille	intrigue, jeu	intrigue, plot, game
kêlimîn	konuşmak, dile gelmek	parler, raconter	to speak, to tell
gura... kirin	söz dinlemek, itaat etmek	obéir	to obey
firnax bûn	sevinçten uçmak	jubiler	to be overjoyed, to be jubilant
hezek: hez, cimcime,	bataklık	marais	swamp
qîlpik: qîrpik, qulpik, qurpik	geyirti, geyirme	hoquet, rot	hiccup, belch
destkêş kirin	yedmek	mener (pour animaux)	to lead (an animal)
bêxudetî	Allahsızlık	athéisme	atheism
kurîya diran	diş kovuğu	cavité de dent	cavity (in a tooth)
şêpê kotanê	pulluk yarığı sırtı	arrête de sillon	ridge between furrows
gujme	tepe	colline	hill
qurif ketin dil	paniğe kapılmak	paniquer	to panic
pelta ewir	bulut parçası	nuage	a cloud
robot: xwe li dînîtiyê danîn	kendini deliliğe vurmak	faire semblant d'être fou	pretending to be mad
efsene	dengesiz, budala	fou, déséquilibré, idiot, sot	mad, unbalanced

bi cina ketin: bi cinikê ketin	1) delirmek; 2) sara nöbetine tutulmak	1) devenir fou, perdre la raison; 2) avoir une crise d'épilepsy	1) become insane; 2) to have an epileptic fit
bi bûta ketin	çarpılmak (cin çarpması)	être paralysé (par un esprit malveillant)	to be paralyzed (by a malevolent spirit)
serê xwe hilbirîn	başını kaldırmak	lever sa tête	to raise his head
hilbirîn: rahiştin, rakirin, hildan	kaldırmak	lever, élever, soulever, dresser, brandir	to lift, raise, pick-up, set right, brandish

Şivanê Kurmanca ya Erebeê Şemo

- IV -

Amadekar: Mustefa AYDOGAN

kurdî	tirkî	fransizî	îngilîzî
reşotankî	siyahımsı	noirâtre	blackish
rev li ... xistin	kaçırtmak	faire voler, faire fuire, pourchasser	to put to fly
revo: revî	at sürüsü	troupeau de chevaux	horse herd
rikevî (rikêbî) yek kirin	birine saldırmak	attaquer quelqu'un	to attack somebody
rojbihêrî	günüünü geçirme	passer le temps	day spending
rojheq	yevmiye	salaire quotidien	day salary
rûyê şîr girtin	sütün kaymağını almak	prendre la crème de lait	take off the milk-cream
saskar: sazkar	uyumlu, uyum	compatible, conforme, harmonieux	harmonic, well-matched, unison
saskar bûn: sazkar bûn	uymak, uyumlu olmak	se conformer, s'adapter, s'ajuster	to fit, to match
saskarbûn: sazkarbûn:	uyumlu olma	adaptation, compatibilité, ajustement	fitting, matching
saskarî: sazkarî	uyumluluk	harmonie	harmony
serfinîyaz: serfinyaz, serfiraz, serbilind	müşerref, onurlu, başarılı	1) honoré, éminent, qui a la tête haute ; 2) fier, victorieux, vainqueur	honoured, glorious
serkar	formen, amir	chef de travaux, d'une équipe	foreman, overseer, superior, chief
serkarî	formenlik, amirlik	surveillance, supervision	overseeing
şêwra xwe pê xistin	danışmak	demander conseil, consulter	to ask advice, to consult
şiro kirin	izah etmek	expliquer, commenter	to explain, to comment
şivdar: ço	değnek, sopa	bâton, gourdin	stick
tarîban: tarîbarî, tarîbar	alacakaranlık	clair-obscur, obscurité	twilight
haco haco kirin: hiço hiço/ hiryo hiryo kirin	(köpekler için) kıışkırtmak	provoquer, exciter, inciter (les chiens)	to bait, to incite
xwe telandin	saklanmak	se cacher, se tâpir	to hide
teletel, teletelî	gizlice	secrètement, en cachette, clandestinement	on the sly
terikî	iri, kocaman	énorme, immense, gigantesque	giant, huge, enormous
tîher: teher, awa	tarz, biçim	manière, méthode, façon	way, manner
tûrûtêla kirin: tarûmar kirin:	darmadağın etmek	disperser, éparpiller, mettre sens dessus dessous, dévaster, ruiner, détruire	to scatter, break up
tûtûrût kirin	soyup soğana çevirmek	pillier, dévaliser	to plunder
wekilandin	tekrar etmek	répéter, réitérer, reprendre	to repeate, to reiterate
xarandin	at koşturmak	faire galoper (chevaux)	to speed up (horses)
xepexep girtin	aniden yakalamak	attraper soudainement, prendre subitement	stealthy catching
xerîbdost	yabancılarla çabuk kaynaşan	xénophile, accueillant envers l'étranger	kind towards foreigner
hilqoşandin	hoplayıp zıplamak	sauter, bondir, gambader	to gambol
piştostan	sırtüstü	à la renverse, sur le dos	on one's back
xwe ta kirin	tek başına kalmak, çekilmek	s'isoler, se retirer	to go away, to withdraw
zêwezêw: zêwirîn, zîwezîw	uğultu	bruit	noise
zimêr: zimhêr	kışlık zahire	provisions pour l'hiver, réserves	winter nurishment, provisions

Peyvên ji derdora Bidlîs û Wanê

- IV -

Amadekar: ELÎŞÊR

kurdî	tirkî	fransizî	îngilîzî
xang: dêza çilo yan daran	destelenmiş yemlik meşe dallarının istiflenmesiyle yapılan dokurcun	amas de branches de chênes empilées gardées pour alimenter le bétail	stock of stacked branches of oak as fodder
xincirok: naprûşk, nehperûşk, pencerûk, çengerû, xeramûşk, qeramûşk	tırmalama	griffe	scratching, clawing, scratch, claw
xincirandin	tırmalamak	griffer, rayer	to scratch, claw
xonkarî: heşt kilogram	yağ ve pekmez ölçümünde 8 kiloluk birim	8 kg, unité de mesure du beurre et du raisiné	8-kg unit of measurement of butter or molasses
xorom: balya	horom, ot balyası	meule de foin	grass bale
xorîk: cotegayên herî pêşîn yên kotanê ku çend cot dikişînin	bir çiftten fazla öküzle çekilen kotan veya arabanın en ön sıradaki öküz çifti	paire de bœufs du premier rang de la charrue tirée par plusieurs paires de bœufs	the front row pair of oxen in case of more than a pair to drag the metal plow or car
xerezan: cotegayên herî dawîn yên kotanê ku çend cot dikişînin	bir çiftten fazla öküzle çekilen kotan veya arabanın en arka sıradaki öküz çifti	paire de bœufs du dernier rang de la charrue tirée par plusieurs paires de bœufs	the last row pair of oxen in case of more than a pair to drag the metal plow or car
xuzûz: xizmûk	kalburdan geçirilen tahılın artık kısmı	les débris des grains tamisés	the rests of the sieved grain
qît: rûnê ku wekî heq ji ê bi şîrî yê heywanên doşanî ku mirov bi şîrêkatî dide	yarıcının sağmal hayvan sahibine karşılık olarak verdiği yağ	le beurre que le métayer donne au propriétaire des animaux laitiers en contrepartie du lait extrait de ses bêtes	the fee in form of butter giving by sharecropper in response to the owner of milk animals
nator: nahtor, notirvan	kır bekçisi	gardien rural, garde champêtre	rural warden
bizirxane: dîng	dink	meule servant à décortiquer le riz ou le grain, (dans certaines régions) mortier ou cuve pour le décortiquage du riz	a stone mill used to soften and separate the shells
manîşk: darê îşkdanê	yük sıkıştırma çubuğu	bâtonnet pour resserrer le cordage d'une charge	the bar for compressing of load
şembêle: devling	büyük baş hayvanlar için ağızlık	muselière pour bovins	the chief mouthpiece for large animals
kode: kiriya zozanan	otlak ücreti	loyer de pâturage	grazing fee
kung: kol, kolîk, kolînk, koklîk, qoqelîng	dal, omuz	branche, épaule, haut du dos	upper back
duruh: dirûv, duruf	hayvanların kulaklarını kısmen kesmek veya kırpma suretiyle konan işaret	incision de l'oreille de bétail aux fins de marquage	partially cut or crop the ears of cattle by a marker

duruh kirin	hayvanların kulaklarını kısmen kesmek veya kırpmak suretiyle işaretlemek	inciser l’oreille du bétail pour le marquer	to cut or crop partially the ears of cattle by a marker
part: 30 lib	part (30 adet)	trente parts / unités	30 units
kalîmast: genimê wekî bexşîş didin zarokan	harman bitiminde çocuklara bahşîş olarak verilen buğday	blé donné aux enfants à la fin du battage comme un pourboire	given to children as a tip at the end of threshing wheat
xasxask: martî	martî	mouette	gull
honaz: serpale	başorakçı	chef d’une équipe de moissonneurs	chief harvester
koçak: bînpale	artçı orakçı	le dernier moissonneur d’une équipe	the last reaper in the row
kuxat: sazan (masî)	sazan	carpe	carp
huqe: hoqe, weqî: 1283 gram, 400 dîrhem	okka	ocque (ancienne unité de poids d’environ 1283 grammes, 400 dirhams	a weight of 400 dirhems or 1283 grams
niks: nîzim	alçak	bas	low
niks bûn: nîzimbûn	alçalmak	descendre, baisser	to lie low
niks kirin: nîzm kirin	alçaltmak	rabaisser	to lower
xelîtok: torbeke biçûk an kîsa mirov	tek gözlü omuz çantası	petit sac d’épaule à bandoulière	one-eyed shoulder bag/ one-pocketed shoulder bag / shoulder bag with one pocket
bi milê xwe ve dialiqîne			
zêw	şenlik	fête, festivités	fest
kirole	darî ekmeği	pain de millet	millet bread
cehîn	arpa ekmeği	pain d’orge	barley bread
samîr: çorbegaris	darî çorbası	soupe de millet	millet soup
çew	çalı çırpı bağlamaya yarayan bükülgen dal	branche souple utilisée comme lien	the flexible branch used to mount the brushwoods
reşayî, bûka baranê	korkuluk	épouvantail	scarecrow

Peyvên yûnanî di kurdî de

Amadekar: Rojda AZÎZOGLU

Di ***Kurmanciya*** hejmara 47an de me listeya “peyvên kurdî-îranî di yûnanî de” weşandibû. Me wek sernivîsa listeyê peyva *kurdî-îranî* bi kar anî, ji ber ku me xwast bala xwendevanan bikişînin ser şîrkatiya peyvan. Lê, peyvên îranî ku bi tenê di farisî de tên bi kar anîn û derbasî yûnanî bûne, nexistin listeyê: wek παράδεισος [parádisos], angó *bihuş*t. Vê carê jî peyvên yûnanî ku derbasî kurdî bûne, hatin amade kirin.

Me hewl da peyvên zanistî ku êdî bûne navneteweyî, daneynin. Bêguman, çend peyvên wisa ku di kurdî de kêmnas in, di listeya jêrîn de hatin qeyd kirin: wek *agora*,

kurdî	yûnanî	tirkî	fransizî	îngilizî
afaroz	αφορισμός [aforizmós] < ἀφορίζω	aforoz	excommunication	excommunication
agora	αγορά [agorá] < ἀγείρω	agora	agora	agora
anason (lat: <i>Pimpinella anisum</i>)	άνισο [ániso] < ἀνισον	anason	anis	anise
anaxtar	ανοιχτήρι [anixtíri] < ἀνοίγω	anahtar	clé	key
axtapot, extebût (lat: <i>Octopus</i>)	χταπόδι [xtapódi] < ὀκταπόδιον < ὀκτάπους	ahtapot	pieuvre	octopus
hewlî (= hewş)	αυλή [avlí]	avlu	cour	courtyard
waftîz	βαπτίσια [vaftísxa] < βαπτίζειν	vaftiz	baptême	baptism
balîna (lat: <i>Cetacea</i>)	φάλαινα [fálena] < φάλλαινα	balina	baleine	whale
balyoz (navê çakûçekî mezin û giran)	βαρύς [varís] < βαρέως	balyoz	masse (outil)	sledgehammer
bazalt	βασάλτης [vasáltis] < βασανίτης = βάσανος	bazalt	basalte	basalt
peksimed, beksimed, beqsem, baqismat (têbînî : di hin çavkaniyan de wek gotineke îranî û di hinekan de wek yûnanî derbas dibe)	παξιμάδι [paksimádi] < παξιμάδιον	peksimet	biscuit sec, biscotte	hard biscuit, rusk
beytar	ίππίατρος [ippíatros]	baytar	vétérinaire	veterinarian, horse doctor
bodrum	μπουντρούμι [budrúmi] < ιππόδρομος	bodrum	cave	basement
cins	γένος [jénos]	cins	genre	type
çîpûra (lat: <i>Sparus aurata</i>)	τσιπούρα [tsipúra] < ιππουρος	çipura	daurade	gilthead seabream
defne (lat: <i>Laurus</i>)	δάφνη [dáfni]	defne	laurier	laurel
defter	διφθέρα [difthéra]	defter	cahier	note block
dekan	δεκανός [dekanós]	dekan	doyen	dean
delfîn (lat: <i>Delphinidae</i>)	δελφίνι [delfíni] < δελφίς	yunus	dauphin	dolphin
dirav	δραχμή [draxmí]	para	monnaie, argent	money
dirhem	δραχμή [draxmí]	dirhem	1) unité de poids ; 2) pièce d’argent, dirham	dirham
1) giraniyek = 3,33 gr; 2) pereyek				
dirgan	δικράνι [dikráni] < δίκρανος	dirgen	fourche	hayfork, pitchfork
efendî	αφέντης [aféndis] < αὐθέντης	efendi	effendi	effendi
elmas, almas, almast, elmast	ἀδάμας [adámas]	elmas	diamant	diamond
engînar (lat: <i>Cynara scolymus</i>)	αγκινάρα [angīnára] < κυνάρα	enginar	artichaut	artichoke
exlamûr (lat: <i>Tiliaceae</i>)	φλαμούρι [flamúri] < φιλύρα	ihlamur	tilleul	tilia
êrxat, êlxat	εργάτης [eryátis]	ırgat	journalier, manœuvre	laborer
fanûs, fanos	φανός [fanós]	fanus	lanterne	lantern
fasûlî, fasolye, fasûle (lat: <i>Phaseolus vulgaris</i>)	φασούλι [fasúli]	fasulye	haricot	bean, haricot
fener	φανάρι [fanári]	fener	lanterne, falot	lantern
fiçî (têbînî : di hin çavkaniyan de wek gotineke latînî <i>buttis</i> û di hinekan de wek yûnanî derbas dibe)	βουτσί [vutsí] < βούτις	fiçi	baril, tonneau	barrel
fihs (diravê Bîzansiyan)	φόλλις [follis]	bizans parası	monnaie byzantine, folis	byzantine coin, folis
findiq, bindeq (lat: <i>Corylus</i>)	φουντούκι [fundúki] < (κάρυον) ποντικόν	findik	noisette	hazel
fırçe (têbînî : di hin çavkaniyan de wek gotineke prohîndûewropî derbas dibe)	βούρτσα [vúrtsa]	fırça	brosse	brush
fidan, fide (= şitil)	φυτό [fitó] < φυτόν	fidan, fide	plant d’arbre	tree plant
fiske, fitik, fisik, fitke, findoq	φούσκα [fúska] < φύσκη & φύσκα	fiske	chiquenaude, pichenette	flick
fîstan, fistan	φουστάνι [fustáni]	fistan	robe de femme	dress
fok (lat: <i>Phocidae</i>)	φώκια [fók̊a] < φώκη	fok	phoque	seal

gonye (alaveke geometriyê)	γωνία [ɣonía]	gönye	équerre	try square (tool)
gubre	κοπριά [kopriá]	gübre	engrais	fertilizer
gumgum	κουκούμιον [kukúmium]	güğüm	cafetière (en forme d’aiguière), broc	coffee pot, carafe, water jug
îksîr	ελιξίριο [eliksírío] < ξηρίον	iksir	élixir, potion	elixir, potion
Încîl	ευαγγέλιο [evangĕlio]	İncil	Évangile	Bible, gospel
îzxare	εσχάρα [esxára] < ἐσχάρα	ızgara	gril	grille
îkon	εικόνα [ikóna] < εἰκών	ikon	icône	icon
îstîf	στοίβα [stíva] < στειίβω	istif	stockage	stack
kaktus (lat: <i>Cactaceae</i>)	κάκτος [káktos]	kaktüs	cactus	cactus
karîdes (lat: <i>Caridea</i>)	γαρίδα [ɣarída] < καρίς	karides	crevette	shrimp
kefal (lat: <i>Mugilidae</i>)	κέφαλος [kéfalos]	kefal	mulet (poisson)	flathead mullet (fish)
kefen	κοφίνι [koffini] < κόφινος	kefen	linceul, suaire	shroud
kerete, kerate	κερατάς [kêratás]	kerata, ayakkabı çekeceği	chausse-pied	shoehorn
kestane, kestene (lat: <i>Castanea</i>)	κάστανο [kástano] < κάστανον	kestane	châtaigne	chestnut
kêrakî (= yekşem)	κυριακή [kîrjakî]	Pazar günü	dimanche	Sunday
kîlîse, kenîse, kilês	εκκλησία [ekklisía] < ἐκκλησία	kilise	église	church
kîlît	κλειδί [kliđi] < κλειδίον	kilit	clé	key
kiremîd	κεραμίδι [kêramîdi] < κεραμίδιον < κεραμής	kiremit	tuile	tile
lahane (lat: <i>Brassica oleracea var. capitata</i>)	λάχανο [láxano]	lahana	chou	cabbage
lempe, lambe, lembe, lampe	λάμπα [lámba] < λάμπω	lambda	lampe	lamp
lewrek (lat: <i>Moronidae</i>)	λαβράκι [lavráki] < λάβραξ	levrek	bar (poisson)	sea bass (fish)
lîman	λιμάνι [limáni] < λιμένιον	liman	port	port
lîr	λύρα [líra]	lir	lyre	lyre
lîse	λύκειον [líkion]	lise	lycée	high school
lûfer (lat: <i>Pomatomus saltatrix</i>)	γοφάρι [ɣofári] & λουφάρι [lufári] < γομφάριον	lüfer	tassergal	bluefish
maqerne, maqarna	μακάρι [makári]	makarna	macaroni, pâtes	macaroni
mengene	μάγγανον [máŋganon]	mengene	étau	mangle, vise
metelik	μεταλλικός [metalikós]	metelik	sou, piécette de nickel	penny, cent
meydenoz, me’denûs, bexdenûs (lat: <i>Petroselinum crispum</i>) (têbînî : di hin çavkaniyan de wek gotineke yûnanî û di hinekan de wek hindî derbas dibe)	μαϊντανός [maïdanós] & μαϊδανός [maiðanós]	maydanoz	persil	parsley
mîdye (lat: <i>Mytilus</i>)	μύδι [mídi]	midye	moule	mussel
mermer	μάρμαρο [mármaro] < μάρμαρος	mermer	marbre	marble
meymûn	μαΐμου [maimû] < μιμοῦμαι	maymun	singe	monkey
manastir	μοναστήρι [monastíri]	manastır	monastère	monastery
namûs	νόμος [nómos]	namus	honneur	honor
nêrgiz (lat: <i>narcissus</i>) (têbînî : di hin çavkaniyan de wek gotineke îranî derbas dibe)	νάρκισσος [nárkîsos]	nergis	narcisse	narcissus (plant)
palamûd (lat: <i>Sarda sarda</i>)	παλαμίδα [palamída] < πηλαμύς	palamut	pélamide, sarda	bonito
palût, pelût, belot (lat: <i>Quercus ithaburensis</i>)	βελανιδιά [valaniðjá] < βαλανίδι(ον)	palamut ağacı	chêne	valonia oak
pirase (lat: <i>Allium ampeloprasum</i>)	πράσο [práso] < πράσον	pirasa	poireau	leek
pîde	πίτα [píta] < πίττα	pide	pain pita	pita
qanûn	κανónας [kanónas] < κανών	kanun	loi, règle	law, legislation
qelem	κάλαμος [kálamos]	kalem	crayon, calame	pencil
bûqalemûn (bû- ji erebî -ebû- û <i>qalemûn</i> ji yûnanî, lat: <i>Chamaeleonidae</i>)	χαμαιλέοντας [xameléondas] < χαμαιλέον	bukalemun	caméléon	chameleon
qeresî	κεράσι [kêrásí] < κεράσιον	kiraz	cerise	cherry
qirtasiye	χάρτης [xártis]	kirtasiye	papeterie	stationery
qundax, quntax (ya tifingê)	κοντάκι [kondákî]	dipçik	crosse de fusil	gunstock
qutî	κουτί [kutí] < κύτος	kutu	boîte	box
sandal, sandalî, sendelî	σανδάλι [sandáli] & σαντάλι [sandáli] < σανδάλον	sandalet	sandale	sandal (shoe)
semer	σαμάρι [samári] < σαγμάριον	semer	bât	packsaddle
sire	σειρά [sirá]	sıra	queue, rang, tour dans un jeu etc.	row
sînor	σύνορο [sínoro] < σύνορον	sınır	frontière	border
sofî	σοφός [sofós]	sofu	soufi	sufi
somin, semûn, somî	ψωμί [psomí] < ψωμός	somun	type de pain	type of bread
stakoz (lat: <i>Nephropidae</i>)	αστακός [astakós]	istakoz	homard	lobster
stavrîd (lat: <i>Trachurus</i>)	σαυρίδι [savrídi] < σαῦρος	istavrit	maquereau bâtard, chinchard	horse mackerel
stol	στόλος [stólos]	filo	flotte	naval fleet
strîdye (lat: <i>Ostrea</i>)	στρείδι [strídi]	istiridye	huître	oyster
îsvenc, esfenc, singer, sunger (lat: <i>Porifera</i>)	σφουγγάρι [sfuŋgári] < σφόγγος = σπόγγος	sünger	éponge	sponge
şirinqe, sirinc	σύριγγα [síringa] < σῦριγξ	şırnga	seringue	syringe
tofan	τυφώνας [tifónas] < τυφών	tufan	déluge, inondation	torrent, flood
tapo, tapû	τόπος [tópos]	tapu	titre de propriété	land title
tawle, tewle (têbînî : di hin çavkaniyan de wek gotineke yûnanî û di hinekan de wek latîî derbas dibe)	τάβλι [távli]	tavla	backgammon, tric-trac	backgammon
tirpan	δρεπάνι [drepáni] < δρεπάνον	tirpan	faux (outil)	scythe (tool)
usqumrî (lat: <i>Scomber scombrus</i>)	σκουμπρί [skumbrí] < σκουμπρίον < σκομβρίον	uskumru	maquereau (poisson)	atlantic mackerel
vernîk, wernîk, warnîş	βερνίκι [verníki] < βερενίκη	vernîk	vernis	varnish
xerîte (têbînî : di hin çavkanî dibêjin dibe ku ji misrî be)	χάρτης [xártis]	harita	carte	map
xiristiyan	χριστιανός [xristxânós & xrist(ia)nós]	hristiyan	chrétien	christian
xûnî	χωνί [xoní]	huni	entonnoir	funnel
zodyak	ζώδιο [zódio] < ζωδιακός	zodyak	zodiaque	zodiac

KURMANCÎ

MAGAZINE LINGUISTIQUE KURDE, supplément du Bulletin de liaison et d’information

© INSTITUT KURDE DE PARIS, 106, rue La Fayette, 75010 Paris - France, Tel. : 00 33 (0)1 48 24 64 64, *www.fikp.org*

Directeur de la publication : **Reşo ZÎLAN**, Réalisation : **M. HASSAN, S. ILITCH, Y. KARADEMIR**

Civîna

Ehmedê Xanî li Bazîdê

Civîna Kurmancî ya vê carê, rojên di navbera 30.06.12 – 7.07.12an de, li Bazîdê û di bin navê edîb û filozofê mezin yê neteweyê kurd Ehmedê Xanî de hat li dar xistin.

Ehmedê Xanî salên di navbera 1651 - 1707an de jîyaye. Wî, li cîhanê, berî peydabûn û belavbûna fikr û ramanana neteweyî, ji bo avakirina dewleteke neteweyî, xwast ku kurdan di vî warî de hişyar bike. Rêyeke rast ji bo parastina hêjahîyên xwe yên neteweyî û avakirina welatekî yekbûyî, di bin alayekê de û serbixwe, ji parçebûna eşîrtiyê dûr, bide ber wan. Ji lewra digot:

Ger dê hebuwa me ittîfaqek
Vêk ra bikira me inqiyadek

Rûm û ‘ereb û ‘ecem temamî
Hemiyan ji me ra dikir xulamî

Tekmîl dikir me dîn û dewlet
Tehsîl dikir me ‘ilm û hikmet

Temyîz-i dibûn ji hev meqalat
Mumtaz-i dibûn xwedankemalat

Lê mixabin e, ku kesî guh neda şîretên wî. Beg, mîr, se-rekeşîr, axa û giregirên civata kurdan, desthilatdarên kurdan yên wê serdemê, ji van daxwazan re biyanî bûn, xwe nêzikî van bîr û hizran nedikirin. Wan emir-berîya biyaniyan, girêdanên xulamî û koletîyê di ser van daxwazan re didît. Ketibûn korerêyekê û encamên dahatîya xwe, yên qûl û qewmên xwe, yên zarokên gelê xwe yê kurd nedidîtin. Guh jî nedidan aqilmendên wek Ehmedê Xanî. Ji ber vê yekê, bang û dengê wî dibû wek bilûra ber guhê kerr.

Piştî çend sedsalên din, gava ku Kurdistan bû çend perçe, kurd hatin tarûmar kirin, puxteya banga wî hêdî hêdî hat fehm kirin. Lê, qareqar û barebar êdî bê feyde bû.

Belê, niha em li şaşiyan xwe werqilîn, me dît ku em çawan ketine rêyeke şaş û bêoxir...

Ji bo bilindnirxandina vê bang û dengê Ehmedê Xanî, edîbê xwedantaca zêrîn, Mem û Zîna şahesera neteweyê kurd, bavê kurdperwerîyê, me navê wî li civîna 50yî ya Kurmancî kir. Me di bin navê wî de û li bajarê ku wî xizmet dayê, li wir ku bi zanistê ve mijûl bûye û serê xwe lê danîye ser axa sar, civîna Ehmedê Xanî ya Kurmancî pêk anî.

Di civînê de li ser van babetan hat kar kirin:
Masî û masîvanî, gulûgiya – mêwe – hêşnahî –, pezxwedîkirin, termînolojiya pizîşkî û heşare.

Ev hevalên han beşdarî civînê bûn: Mistefa Aydogan (Mêrdîn), Rojen Barnas (Diyarbakir), Omîdê Mistefayê Celalî (Bazîd), Lezgînê Çalî (Barzan), Ehmedê Dirihî (Çewlik), Elişêr (Wan), Xalidê Hekarî (Hekarî), Hemîd Kiliçaslan (Mêrdîn), Eyûb Kiran (Qerejdax), Selam Nûman (Qamişlo), Têmûrê Xelîl (Rewan), Reşo Zîlan (Agirî).

Em berhemên ji vê civînê li jêrê pêşkêş dikin.

Termên zimannasîyê

Amadekar: Mistefa AYDOGAN
Newzad HIRORÎ

Têbînî: Ev babet berhema civîna 49an e û divîya di wê hejmara Kurmancî de bihata weşandin. Lê çi heyf ku di rûpelên wê de cih nemabû û em neçar man ku di vê hejmarê de biweşînin. Bila kedkarên wê li me negirin û xwendevanên me jî li me biborin..

kurdî	tirkî	fransîzî	îngilîzî
bi hev ve kirin	bitişmek	agglutiner, se joindre, se lier	agglutinate
bihevvekirî	bitişimli, eklemeli	agglutinant, agglutatif	agglutinative
bihevvekirin	bitişim, bitişme	agglutination, liaison	agglutination
duziman	ikidilli	bilingue	bilingual
duzimanî	ikidillilik	bilinguisme	bilingualism
duzimanîya kesane	bireysel ikidillilik	bilinguisme individuel	individual bilingualism
duzimanîya tam	tam ikidillilik, ideal ikidillilik, dengeli ikidillilik	bilinguisme total	full bilingualism
malbata zimanan	dil ailesi	famille de langues	family of languages
şifrehuartin	dil değiştirimi	alternance de codes	code switching, language switching
yekziman	tekdilli	monolingue	monolingual, monoglot
yekzimanî	tekdillilik	monolinguisme	monolingualism
zaravanas	lehçebilimci	dialectologue	dialectologist
zaravanasî	lehçebilim	dialectologie	dialectology
zaravayî	lehçesel	dialectal	dialectal
zarê demê	dönemsel dil	chronolecte	chronollect
zarê demî	dönemsel dile değin	chronollectual	chronollectual
zarê deverî	yöresel ağız	géolecte	geollect
zarê etnîkî	etnolekt	ethnolecte	ethnolect
zarê kesane	birey dil	idiolecte	idiolect
zarê zayendê	cinsiyet dili	sexolecte	genderlect, sexollect
zarê zayendî	cinsiyet dile değin	sexollectual	genderlectal, sexollectual
zimanê berxeter	tehlikedeki dil	langue en danger	endangered language
zimanê biyanî	yabancı dil	langue étrangère	foreign language
zimanê çekirî	yapay dil, yapma dil	langue artificielle	artificial language
zimanê efsûnê	büyük dili	glossalalie	glossalalia
zimanê nebingehîn	ikincil dil	langue seconde	embedded language
zimanê rojane	gündelik dil, günlük dil	discours familier, langage quotidien	colloquial speech
zimanê zarokan	çocuk dili	langage enfantin	child language, infant speech
zimanê zayendnêtar	cinsiyet yansız dil	langue à genre neutre	gender-neutral language
zimanên bêzayend	cinsiyetsiz diller (dilbilgisel olarak)	langues sans genre	genderless languages
zimanên bihevvekirî	bitişimli diller, eklemeli diller	langues agglutinantes	agglutinative languages
zimanên bireserî	belirtme(li) diller, akuzatif diller	langues accusatives	accusative languages
zimanên ergatîv	özegeçişli diller	langues ergatives	ergative languages
zimanên hevreh	akraba diller	langues apparentées	cognate languages
zimanên jihevvekirî	çözümleyici diller, yalınlayan diller, ayrışkan diller	langues analytiques, langues isolantes	analytic languages, isolating languages
zimanên kreol	kırma anadili	langues créoles	creole languages

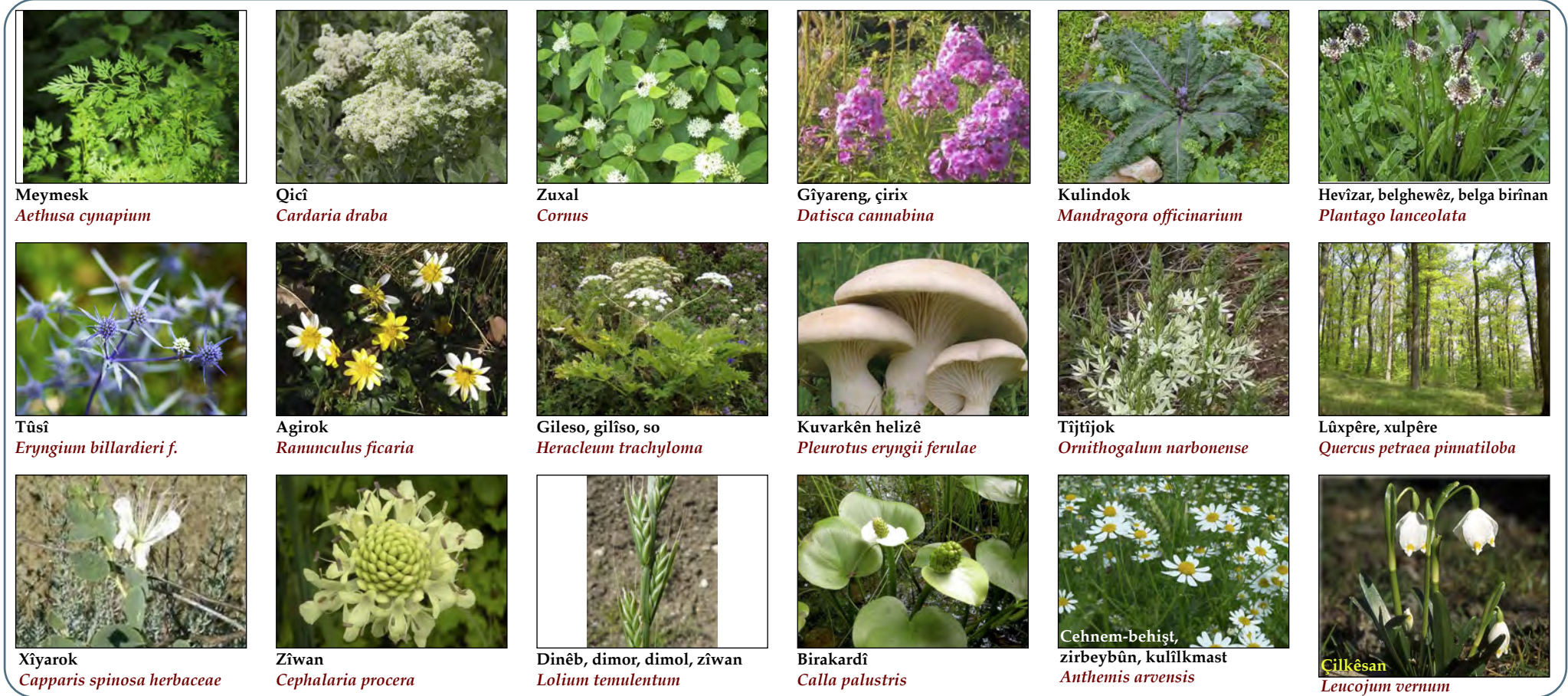
zimanên lebatî	etken diller	langues actives	active languages
zimanên mirî	ölü diller	langues mortes	dead languages
zimanên neqalibdar	oynak dizilişli diller	langues non configurationnelles, langues flexionnelles	non-configurational languages, flexible languages
zimanên qalibdar	kalıplı diller, katı dizilişli diller	langues configurationnelles	configurational languages, inflexible languages
zimanên tewangbar	bükümlü diller, bükünlü diller	langues flexionnelles	[in] flectional languages, fusional languages, inflecting languages, flexional languages
zimanên tiketikî	şaklamalı diller	langues à clic	click languages

Dar - Arbre - Tree

Amadekar: Ehmedê DIRIHÎ

kurdî	latînî	tirkî	fransizî	ingilizî
asindar, hesindar, dêdar, dildar, dîndar, gelberû	<i>quercus Libani (regia)</i>	Lübnan meşesi	chêne du Liban	Lebanon oak
lûxpêre, xulpêre	<i>quercus petraea pinnatiloba</i>	sapsız meşe	chêne rouvre, chêne sessile	sessile oak
tepedor, dara tepedorî	<i>quercus suber</i>	mantar meşesi	chêne-liège	cork oak
şabî	<i>salix aegyptica</i>	mısır söğüdü	saule égyptien	egyptian willow
bîya qufikan, duberxik, germajo	<i>salix caprea</i>	keçi söğüdü	saule marsault, saule des chèvres	goat willow
reşebî	<i>salix nigra</i>	kara söğüt	saule noir	black willow
ajik, behîva tehl, qijbehîv, behîva kovî (bejî)	<i>amygdalis amara</i>	acı badem	amandier amère	bitter almond tree
bizmik	<i>amygdalis amara</i>	alıç	aubépine	hawthorn
dara tırşe	<i>oxydendron</i>			sourwood
sêvetirşk, sêvtirşk	<i>malus silvestris</i>	bir tür yabani elma	boquettier, pommier sauvage ou pommier des bois	crab apple
nermedar	<i>periploca graeca</i>	yunan ipekotu	périploque grecque	silk vine
zan	<i>fagus sylvatica</i>	avrupa kayını	hêtre commun	european beech
Mêwe		Meyve ağacı	Arbre fruitier	Fruit tree
şilor	<i>prunus domestica</i>	mürdüm eriği	prunier	common plum tree
salor, dembûl	<i>prunus laurocerasus</i>	kara erik	laurier-cerise	cherry laurel
godîş	<i>crataegus tanacetifolia</i>	ayva alıcı, sarı alıç	épines d’orient	tansy-leaved thorn
muşmule	<i>mespilus germanica</i>	muşmula, döngel, beşbıyık	néflier d'Allemagne	medlar tree
yengîdunya, êngîdunya	<i>eriobotrya japonica</i>	yenidünya, malta eriği	néflier du Japon	loquat
Gulûgîya û hêşînahî				
kitmînk	<i>raphanus raphanistrum</i>	yabani turp	radis ravenelle	wild radish
bacık, çoxik	<i>capsicum annuum</i>	biber	piment	capsicum
meymesk	<i>aethusa cynapium</i>	it kişnişi, yabani maydanoz	petite ciguë, faux-persil	fool's parsley
qicî	<i>cardaria draba</i>	kedi otu, yabani tere	passerage drave, pain blanc	whitetop
zuxal	<i>cornus</i>	kızılçık sopası, kızıl çubuk	cornouiller	cornel, cornelian cherry
gîyareng, çirix	<i>datisca cannabina</i>	renk otu	chanvre vivace	false hemp
kulindok	<i>mandragora officinarium</i>	adamotu	mandragore	mandrake
hevîzar, belghewêz, belga birînan	<i>plantago lanceolata</i>	sinirotu	plantain lancéolé	ribwort plantain
tûsî	<i>eryngium billardieri f.</i>	eşek dikenî	variété de chardon	common name: eryngo
agîrok	<i>ranunculus ficaria</i>	basur otu, düğün çiçeği	ficaire fausse-renoncule	lesser celandine
gileso, giliso, so	<i>heracleum trachyloma</i>	tavşancıl otu	berce	common name: hogweed
kuvar kê n helizê	<i>pleurotus eryngii ferulae</i>	kayın mantarı	pleurote de la fêrule	king trumpet mushroom
tîjtîjok	<i>ornithogalum narbonense</i>	akbaldır	ornithogale de Narbonne	Narbonne star-of-Bethlehem
xîyarok	<i>capparis spinosa herbaceae</i>	kebere	câprier commun	common name: caper
zîwan	<i>cephalaria procera</i>	yüksek pelemir	scabieuse	cephalaria
dinêb, dimor, dimol, zîwan	<i>lolium temulentum</i>	delice	ivraie enivrante	darnel
birakardî	<i>calla palustris</i>	bataklık nergisi	arum des marais	calla
ceh nem-behişt, zirbeybûn, kulîlkmast	<i>anthemis arvensis</i>	köpek papatyası	anthémis des champs	corn chamomile
çilkêsan	<i>leucojum vernum</i>	gölsöğanı	nivéole d’été	summer snowflake

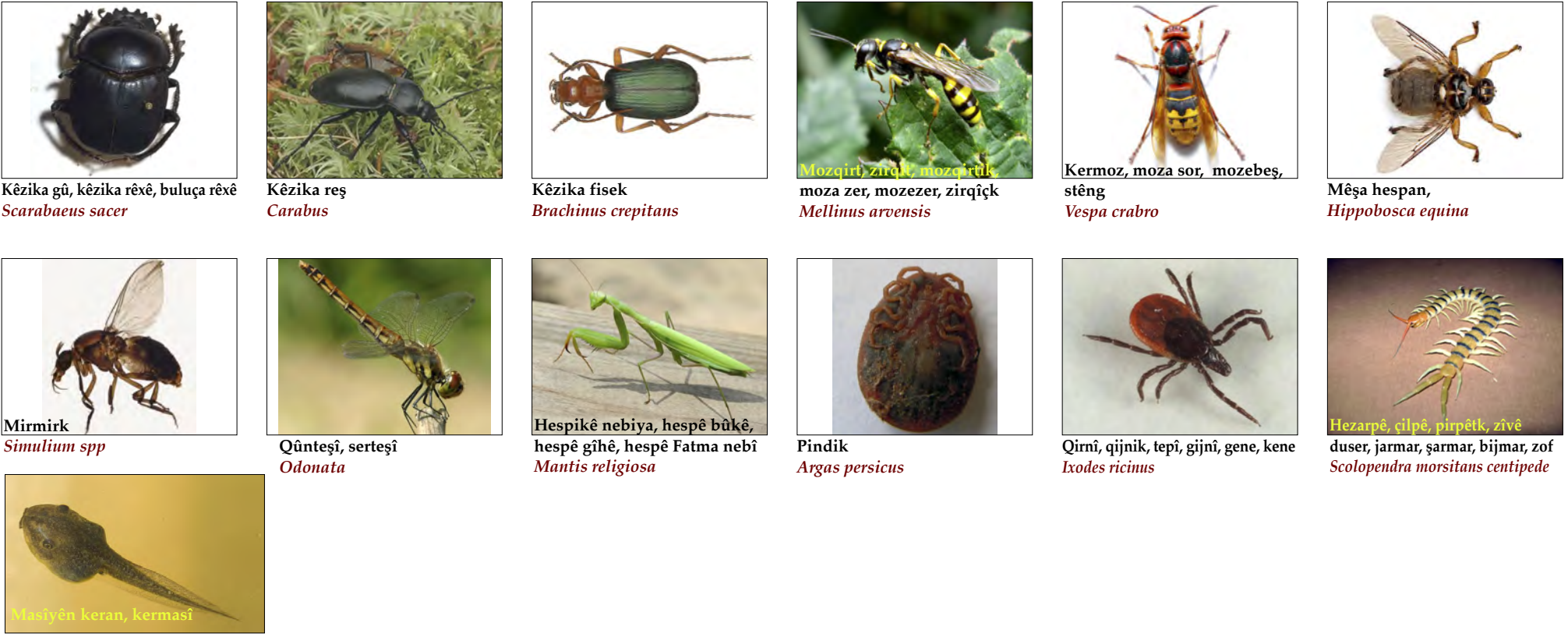
Heşare - Heşere - Insecte - Insect

Amadekar: Eyûb Sînan KIRAN

Têbînî:
Di civîna Kurmancî de li ser peyva *heşare* gotûbêjeke pir dûrûdirêj hate kirin. Di nav gencîneya peyvên kurdî de hîç peyvek nehat dîtin ku tam bergindê heşareyê be. Di zimanê ewropî de jê re *insect/ insekt* tête gotin ku ji peyva *insectum*-a latînî hatiye. Di hemû zimanên rojhilatî de jê re heşare / haşere / haşerat dibêjin ku ji zimanê erebî ye.

Peyvên kurdî yên wek; bihuk / buhuk, marûmûr, mêşûmoz, kêzûmêz, kurm / kirm û hwd, her yek ji van ji bo mebesteke taybetî ye û maneya heşareyê nadin. Peyva heşareyê di nav hemû kurdan û zaravayên kurdî de heye û tête bi kar anîn. Nedibû em peyvekê daynin ku ji maneya ku em dixwazin gelekî dûrtir be û di zimanê me de bibe sedemên sergêjîyekê. Ji ber vê me çêtir dît ku em peyva heşareyê bi kar bînin.

kurdî	latînî	tirkî	fransîzî	îngilîzî
heşare	<i>insectum</i>	haşaret	insecte	insect
Kêzik	Coleoptera	Böcekler	Coléoptères	Beetle
kêzika gû, kêzika rêxê, buluça rêxê	<i>scarabaeus sacer</i>	bokböceği	bousier	dung beetle
kêzika reş	<i>carabus</i>	karafatma	carabus	carabus
kêzika fisek	<i>brachinus crepitans</i>	osurgan böceği	bombardier commun	stink beetle, bombardier beetle
Mêş û moz		Sinek ve arılar	Mouches et abeilles	Flies and bees
mozqirt, zirqît, mozqirtik, moza zer, mozezer, zirqîçk	<i>mellinus arvensis</i>	sarıca, yaban arısı	melline des champs	field digger wasp
kermoz, moza sor, mozebeş, stêng	<i>vespa crabro</i>	eşek arısı	frelon européen	hornet
mêşa hespan	<i>hippobosca equina</i>	at sineği	taon	horset fly, gad fly
mîrmîrk	<i>simulium spp</i>	üvez sineği	phlébotome	buffalo gnat
qûntêşî, serteşî	<i>odonata</i>	yusufçuk	libellule	dragonfly
hespikê nebiya, hespê bûkê, hespê gîhê, hespê Fatma nebî	<i>mantis religiosa</i>	peygamber devesi	<i>mante religieuse</i>	praying Mantis
pindik	<i>argas persicus</i>	kümes kenesi	tique de vollail	fowl tick
qirnî, qijnîk, tepî, gijnî, gene, kene	<i>ixodes ricinus</i>	kene	tique	tick
hezarpê, çîlpê, pîrpêtk, zîvê duser, jarmar, şarmar, bijmar, zof	<i>scolopendra morsitans centipede</i>	kırkayak	scolopendre	centipede
masiyên keran, kermasî		iribaş, kurbağa yavrusu	têtard	tadpole

Masî û masîvanî

Amadekar: Eyûb Sînan KIRAN

Destpêk

Li gora xebateke zanistî di 2009an de li bakurê Kurdîstanê 50 kooperatîfên masîvaniyê hene. 1.586 masîvan endamên van kooperatîfan in. Di vê xebatê de 654 keştiyên masiyan hatine tesbît kirin.

Encama nêçîrê 6.355 ton/salê, dirêjahiya torên masiyan 1.029.000 m û 21.000 heb torên pînteran hatine tesbît kirin.

Bêyî van, 309 masîvanên bi serê xwe û 209 keştiyên masiyan bi hev re nêzîkî 7.824 ton/salê masî girtine.

Li gora van xebatan hilberîna masiyên avên hundurîn ên Kurdistana Bakur bi qasî nîvê yên Tirkîyê ye.

Ji van em fam dikin ku masîvaniya Kurdistana Bakur gelekî muhîm e. Dewleta Tirkîyê neçîra masiyan bi qanûnê ve girê daye û kontrol dike. Li gora qanûnê mehên nîsan, gulan, hezîran, tîrmeh û tebaxê neçîra masiyan qedexe ye. Bêyî van mehan rojên musaîd neçîra masiyan dikare bê kirin.

Masiyên Gola Wanê dikarin tenê 60 rojên zivistanê bên girtin. Şiklê neçîrê: masîgir torên xwe serê sibê diavêjin û êvarê berhev dikin, yan jî êvarê diavêjin û serê sibê berhev dikin. Masîgir torên xwe diavêjin kûrahiyê û ber bi qiraxan dikşînin.

Masiyên Mala Badê

- Şelq (Şerq): Masiyan dixwin, dirêj in, goştê wan xweş e.
- Şimşûl: Zîrav û dirêj in, serê wan biçûk in, goştê wan ne bi kêr in. Mezinê wan bi qasî du bihostan mezin dibin. Havînê goştê wan bi mirov tahl têt.
- Kerkerok: reş in, biçûk in (bihostek), donê wan pir e, goştê wan nayê xwarin, wexta mirov dibînin xwe bi tahtan ve dizeliqînin.

Neçîra beraviyên çemê Batmanê

Zivistanê di çeman û golên pir kûr de, qefikê tahtan cîhê kombûna wan e. Taht tune bin ew erdê vedidin di nav av, qûm û heriyê de ji xwe re qulikan çêdikin û dikevinê. Di wan qulan de bi destan tê girtin. Di girtînê de hostatî lazim e. Masiyên qulan celebê bi cîsn in, rind in. Di neçîra masiyan de koça masiyan tê şopandin. Tê zanin ku kînga koç dikin û ebûrê wan kînga tê. Masiyên bi cîsn di serê biharê de ber bi hevraz diçin. Xwe li ava berfê digrin. Çûyina dema her celebî cûda ye.

Biharê bi misasan nêçîra wan dibe. Misas alîyek zixt e, alîyek labût e. Aliyê labûtê didin çerxê, mîna devê şûran tûj dikin. Neçîrvan bi misasên xwe dikevin nav avê, buhurên tenik û ji jor de bera ser masî didin. Neçîrvanên hoste bi vî awayî gelek masî digirin.

Payiza dereng jî berjêr diçin. Ew jî wek keriyê kûviyan, wek refê çûçikan qefle bi qefle berjêr dibin.

Şevên payîzê bi sûkan diçin neçîrê. Guliyê dara meşeyan li ber devê şonikan ta bi ta vediciîrînin. Veçîrandin û bi şûn de eger mirov agir pêxe êdî venamire. Bi sûk û misasan diçin neçîra masiyan. Wexta masî ronahiya sûkan dibînin, dirikinin (*Rikinan-din: li cîhê xwe sekinîn*).

Bi tora ser darika neçîra masiyan:

Destîkeke mîna misasa serê wê çardar û dora wê bi dareke mîna gopal badayî ve tor tê giredan û bi vê torê li cihên ava şolî masî tên girtin.

Bi pîjan neçîra masiyan:

Pîj mîna tîreke qalind e, di serî de bizmarên vaca û dawiya pîj bi benekî zexm ve girêdayî ye. Li ser buhura wexta masî tên dîtin, pîj tê avêtin, serê pîj di masî de dihere hundur û bizmarên vaca asê dikin, mirov benê pîj bi şûn de dikişîne, masî jî pê re tê.

Bi torên mezin neçîra masîyan:

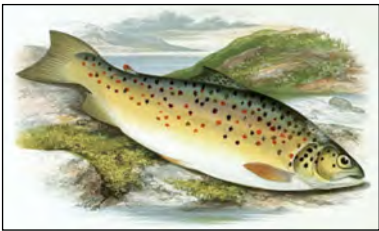
Heskîfî li ser kelekana û bi torên mezin masiyan digirin, di dema kevn de ji Heskîfê hetanî Mûsilê masî dihatin girtin û dibirin difrotin.

Bi sepetan (selêkan) jî masî têne girtin.

Masîvanî	balıkcılık	fish farming	pêcherie, pisciculture
Masîvan	balık üreticisi, balıkçı	pisciculturist	pisciculteur
Masîgir	balık tutan, balıkçı	fisher, fisherman	pêcheur
Masîgirî	balıkavlama, balıkavcılığı	fishing	pêche

Di çem, gol, golên piçûk, bendav û bêrmên avê yên Kurdîstana Bakur de hinek celebên masiyan:

kurdî	latini	tirki	fransîzî	îngilîzî
beneksor: li wîlayeta Wanê navçeya şaxê di çemê Kanîspîyê de nû hatiye dîtin	<i>salmo tigridis</i>	alabalık	truite du Tigre	Tigris trout
deqsor, masîxatûnk, sorbelek: li ser kêleka wî 10-12 deqên sor hene	<i>salmo trutta macrostigma</i>	alabalık	truite à grosses taches rouges, truite saumonée	brown trout
masîgur: di çemê Dicleyê û hemû şaxên wê de hene	<i>aspius vorax</i>	sis balığı (kocaağız)	aspe	asp
terîx: masiyê gola Wanê	<i>alburnus tarichi</i>	inci kefali	darekh	tarek
şînok	<i>alburnus mossulensis</i>	Musul kolyozu (inci) balığı	ablette de la région de Mossoul et d’Anatolie	bleak
şebot, şabot, şebût : çemê Dicle û hemû şaxên wê de hene	<i>barbus lacerta</i>	bıyıklı balık	barbeau	barbel
sîrînk : sering, siring, sêlêv. Siring masîyekî bi cîsn e, gelekî mezin dibin. Ew berê dibin cewr, paşê dibin masiyê mezin. Pelikên wan mezin in, goştê wan zaf xweş e	<i>luciobarbus capito</i>	kocabaş bıyıklı balığı	variété de gros barbeau à la chair savoureuse	bulatmai barbel
cer, cero: masiyê çemê Dicleyê ye, di nav celebên masiyan de yê herî mezin dibin e.	<i>luciobarbus esocinus</i> / <i>luciobarbus xantopterus</i>	bıyıklı turna balığı maya balığı	mangar brochet à barbillons	mangar barbel needle fish
zereke, zerdemasî, pîrpas (Mala Badê), sîraz: masiyê gola Xezerê, Dicle, Xînûs û besta Kilîs û Tercanê ye.	<i>capoeta capoeta umbla</i>	Dicle sarı balığı	variété de poisson d’eau douce qu’on trouve dans le bassin du Tigre et de l’Euphrate	fresh water fish found in the Tigris and the Euphrates
berat, çepîç: di çemê Dicleyê û hemû şaxên wê de hene	<i>capoeta trutta</i>	bir tür Dicle alabalığı	variété de poisson d’eau douce qu’on trouve dans le bassin du Tigre et de l’Euphrate.	fresh water fish found in the Tigris and the Euphrates
şebotê bersor (soreke) : reng sore ye û masîyekî mezin e, berê dibin cewr. Di çemê Dicleyê û ava Botan de hene	<i>barbus(tor) grypus</i>	şabot balığı	variété de carpe de grande taille	variety of large carp
behram, sergolik, qafgolik, faran (bi zazakî). Serî û pelikên wî mezin in. dibin cewr, goştê wî spî ye û zaf xweş e	<i>squalius cephalus syn: leuciscus cephalus orientalis</i>	tatlı su kefalı	chevesne oriental à chair blanche et savoureuse	chub
berrade, birrek, zikdêlik, sîlikxwir: di çemê Mala Badê, çemê Goksuyê (çiyayê Mazî) de heye.	<i>cobitis kellei</i>	taşyiyenbalığı	variété de loche	loach
devsor, bizir: di çemê Dicleyê û hemû şaxên wê de hene	<i>carasobarbus luteus</i>	karazgöz, pullu sazan	variété de carpe à bouche rouge	kind of carp
şelabela: bi simbêl e.	<i>silurus triostegus</i>	Mezopotamya yayın balığı	silure	silurid
zurî, zul: di çemê Dicleyê û hemû şaxên wê de hene.	<i>chondrostoma regium</i>	kababurun	variété de chondrostome	kind of chondrostoma
benî (pasûr), şoneke (Mala Badê): di çemê Dicle û hemû şaxên wê de hene.	<i>cyprinion macrostomus</i>	benekli sazan	carpe tachetée	speckled carp
marmasî	<i>mastacembelus</i>	yılanbalığı	anguille	eel
masîpank	<i>cyprinus carpio</i>	aynalı sazan	carpe miroir	mirror carp

Beneksor
Salmo tigris

Deqsor, masixatûnk, sorbelek
Salmo trutta macrostigma

Masîgur
Aspius vorax

Terix: masiyê gola wanê
Alburnus tarichi

Şinok
Alburnus mossulensis

Şebot, şabot, şebût
Barbus lacerta

Sirink: sering, siring, sêlêv
Luciobarbus capito

Cer, cero
Luciobarbus esocinus / Luciobarbus xantopterus

Zereke, zerdemasî, pîrpas (Mala Badê), sîraz
Capoeta capoeta umbla

Berat, çepîç
Capoeta trutta

Şebotê bersor (soreke)
Barbus (tor) grypus

Behram, sergolik, qafgolik, faran
Squalius cephalus, syn: leuciscus cephalus orientalis

Berrade, birrek, zikdêlik, sîlikxwir
Cobitis kellei

Devzor, bizir
Carasobarbus luteus

Şelabela
Silurus triostegus

Zurî, zul
Chondrostoma regium

Benî (Pasûr), şoneke (Mala Badê)
Cyprinion macrostomus

Marmasî
Mastacembelus

Masîpank
Cyprinus carpio

Termsaziya pizişkî bi kurdî

Amadekar: Lezgînê ÇALÎ

Termzanist

Berî ku derbazî pêşkêşkirina çend termekên pizişkî bibim, dixwazim ku bi kurtî behsa hin-dek binemayên termesaziya zanistî bikim.

Dibê bihêr zanîn ku termesaziya zanistî ya her zanistekê pişkek ji wê zanistê bi xwe ye. Bi gotineke dî, ku raman, têgeh û çem (çemik, konsept)ên nû di zanistan de peyda dibin, danûstandina li ser wan çemikan bê hebûna termê anko navên nû ji bo wan çênabin. Ji bo mînak kesê ku nezane mîh û bizin ne yek in, nikare jî du navên cida li wan lawiran bike. Dibê li destpêkê mirov bi cidatî û newekheviya bûyeran, bûnweran, hestan û konseptan bihese, paşî dê ji bo wan navan peyda bike.

Ku kurdan çemên zanistî nebûne, term û navên wan çeman jî nebûne. Niha ku kurd bi xêra zimanên dî şehrezayên wan çem û konseptan dibin, dibê ji bo parastina paşeroja zimanê xwe bikin ku wan konsept û navan kediyên zozanên zimanê xwe bikin. Zimanê ku nebe zimanê zanistan ber bi nemanê ve diçe, bila meşîna ber bi nemanê ne ewqasî lezgîn jî be. Ez li ser vê mijarê gelek sekinîme û ji bo neêşandina sere we, wan gotinên xwe dubare nakim. Lê, di her termesaziyeke zanistî de, pêşkevîna zanistî bi xwe û pêşkevîna termesaziye bi hev re û milê hev in. Arêşeya termesaziye, wekî arêşeyeke pir tengasî, tenê ji bo wan zimanên mîna kurdî ye ku jîngeha zimanî ne jîngeheke zanistî ye. Anko, axivtinkerên wî zimanî bi xwe zanistê berhem naînin û tenê zanista berhemê xelkê dî dimezêxin.

Herwekî me got, zanist û zarevesaziya wê mil bi milê hev pêş dikevin. Çawa ku zanist li goreyê hindek pîrensîb û binemayan dihên ava kirin, zareveyên wan jî li goreyê hindek bine-mayên mişlaq û hevsû dihên ava kirin. Çawa ku konseptên nû, dahînan û nûkirinên nû di

zanistan de piraniya caran hema ji nebûnê nahên û avahiya zanistî kerpûç li ser kerpûçî û kuçik li ser kuçikî hêdî hêdî dihet nijîn, term jî weha yek li ser ya dî dihet ava kirin û ji bo her termeke nû ne hewce ye ku teker û çerx ji nû bihêr dahînan.

Ji bo mînak, dema amûreke nû ji bo pizişkan dihet dahînan ku dikarin bi wê amûrê endamên hundirîn yên laşî bibînin, û navê wê dikin *hinavbîn* (endoscope), êdî navên guhar-toyên taybetitir yên wê amûrê çawa li goreyê hewcedariya çêdibin, wesa jî navên wan peyda dibin: *gedebîn* (gastroscope), *bendbîn* (arthroscope), *mîzdanbîn* (cystoscope), *zîkbîn* (laparoscope), ... Kiryara dîtina wan endaman bi wan amûran jî dibit: *hinavbînî* (endoscopy), *gedebînî* (gastroscope), ...

Tenê dibê nehêr ji bîr kirin ku dibê term li goreyê konsept û têgehiştinên zanistî bi xwe bin. Ku term ne di cihê xwe de bin an şêlû û ne zelal bin, dê şasiyên zanistî bi dû xwe re biînin û rastvekirina wan şasiyan dem û wizeyê herduan xusar dike.

Mînakekê bidim. Li Başurê Kurdistanê, di dibistanên soranî de, ji bo peyva *“thermometer”* a inglîzî peyiva *“germapêw”*-ê hat bi kar anîn. Bi dîtina min ev peyiv şaş e, û dê mejî û hişê zaroyên ku bi wê peyivê dihên perwerde kirin tevlihev bike. Çima?

Di fizîkê de du çem anko konsept hene ku ji hev cida ne: yek *“heat”* e ku coreyek ji coreyên enerjî anko wizeyê ye. Ya dî, *“temperature”* e ku navincîna bezayî anko sur’et (*velocity*) ya molekul in anko atomên keristeyekê ye. Ji bo baştir têgehiştina ji van herdu çeman dê zêdetir ruhî bikim.

“Heat” anko enerjîya germayî ya ava gola Wanê ji enerjîya germayî ya peyaleyeke çayê ku aveke sed dereceyî tê de ye zêdetir e. Lê

“temperature” anko navincîna bezayî ya molekulên ava peyaleya sed dereceyî ji temperature anko navincîna bezayî ya molekulên avê yên gola Wanê zêdetir e.

Di kurmanciyê de, hindî ku ez dizanim, peyiva *“şirtêhn - şirtîn”* an *“têhnşîr - tînşîr”* heye. Ramanê wê ew e ku têhna wî/wê wekî ya şîrê memikên dayikê anko laşê mirovî ye û devê mirovî an destê mirovî naşewitîne. Dema sope an tiştekê gelek sincirî anko gerim hebe, dibêjin gelek bi têhn e, anko têhn jê diçe, mirov nikare lê nêzik bibe an destê xwe li wê bide. Wekî ez dibînim, têhn beranberî temperature a inglîzî ye ne germa. Lewa, thermometer ku temperature dipêve, dibê bi kurdi bibe *“têhnîpîv - tîn-pîv”*, ne *germapîv*.

Dema zaro bi şaşî bihêr fêrkin ku thermometer germapîv e, wî çaxî dê konseptên di hişê wî de tevlihev bibin, nemaze dema ku zêdetir hînî fizîkê û wan konseptan bibe. Çareserîya vê ew e ku ji destpêkê koma hemî konsept û çemên wekhev û nîzîkî hev û dijberî hev li ber çavan bihên girtin û paşî termên nû li goreyê wan bihên hilbijartin an çêkirin. Di termên zanistî da, hindek tiştên pergala nî anko sistematîk hene. Ji bo mînak, di kîmyaya endamanî de, hindek pêşgir û paşgir û navgir hene ku hema bi qasî keriste û materyalên kîmyayî destkîrin. Dema alkuholeke nû bihêr dîtina an çêkirin, li paşîya navê wê dibê paşgira *“-ol”*, ku ji alkuholê hatiye, hebe: *methanol, ethanol, propranol*, ... ji bo piraniya malbatên keristeyên kîmyayî nav bi vî rengî li goreyê hindek *“lihevhatinan”* di navbera zanayên wan zanistan de dihên çêkirin. Dema keristeyekê nû dihet dîtina, êdî nav jî sifirê an ji nebûnê nahên çêkirin. Avahiya zanistî kuçik bi kuçik, ber li ser berî, dihet nijîn. Kes avahiya berê xapûr û wêran nake. Huner ne xerabkirin e, huner avakirin e. Di termesaziya zanistî de, dema çem an konsepteka nû ya giştîr û gelemperî peyda dibe,

terma wê çemê jî bi wî rengî giştîr û gelemperî dihet danan. Ji bo mînak, dema di jînzaniyê anko biyolojiyê de behsa diyardeyeke jînzaniyê ya wekî avîsbûnê dikin, êdî avîsiya mişkekê, çêlekê, jinekê, û şajinekê yek e. Term her ew term e. Lê, di civatên ne zanistî da, mîna kurdan, çel avis dibin, lê jin ducan, dugiyan, şîr, bi-hemil, ... Kurd dikarin niha jî di meclîsên mirovên maqûl de, li malê, wekî berê bikin. Lê, mixabin di termên zanistî de jî hêsta ev edet ber nedaye. Termên zanistî yên herî baş ew in ku *“bizên”* anko em bikarînin termên nû ji wan çêbikînin. Di vî warî da, bi dîtina min ev saloxetan gelek ji sivikî û kurtiya terman giringtir e. Ji bo mînak, peyveke zanistî heye ku ji bo wan molekul an atomên keristeyan dihet bi kar anîn ku elektronek an çend elektronekên kêr an zêde hebin. Atomeke sodiyumê sanahîtir elektronekê dide atomeke klorê û xwê ya ku em dixwin ji têk-hilbûna wan herduan çêdibe. Atomên weha bi inglîzî *“ion”* in. Bi kurdi jî mirov dikare ji wan re her vî navî bixebitîne. Lê, peyveke dî ya inglîzî ji ion-ê zaye, ew jî *ionization* e. Kurdan (tirk û farisan jî) wekî peyva *ion-ê* ev peyva duyê ji wergirtiye. Bi vî rengî dawîya wergirtina peyvên ji zimnaên biyanî nahêr û li dawiyê tenê dê hindek daçek û artiklên biçûk ji zimanê me bimînin. Bi dîtina min, dibê ion çawa ku di zimanê inglîzî de dizêr, wesa jî di kurdî de bizêr û li şûna peyva *ionization* jî bo me kurdan du zaroyên bi navên ayonandin û ayonînê biîne. Wî çaxî peyva *ionized* a inglîzî jî dê xwîşkeke kurdi a bi navê *ayonandî*-yê hebe. Ev saloxeta peyvên zanistî giringtirin saloxeta termesaziyeke zanistî ye. Ji ber çend sedeman: peyvên ji bo çemên nêzî hev ji nêzîkiya deng û rengên peyvên wan çeman jî dihên niyasîn. Gramer û rêzimana zimanê kurdi namîre û bi berdehamî di warê avakirina peyvên de di xebatê de dimîne. Kurd dizanin ku zimanê wan jî çalak û zindî ye û psikolojiya wan jî xort dibe, bawerîya wan bi xwe û şiyên zimanê wan xorttir dibe...

<p>Termzanistê Pizişkî</p> <p>Berî rêzkirina hindek peyvên zanistî ji bo piz-işkiyê, dikim ku hindek paşgir û pêşgîrên pê-divî ji bo hemî zanistên nûdem bibêjim.</p> <p>Hindek paşgîrên pêdivî</p> <p>-Kulî: Yek ji paşgîrên gelek pêdivî di term-zaniya pizişkî de paşgîrek e ku ji bo navki-rina nesaxiyên hewdanên endamên laşî dihêt bi kar anîn. Ev paşgir di zimanê inglîzî de wekî <i>“aytîs”</i> dihêt bilêvkirin, di zimanê fransî û al-manî de wekî <i>“ît”</i>, lê nivîsîna wê di wan zi-manan de yek e. Her yek li goreyê xwe bi lêv dike: <i>pneumonitis</i>, <i>nephritis</i>, <i>arthritis</i>, <i>arthrits</i>, <i>meningitis</i>, <i>otitis</i>, <i>congenctivitis</i>,...</p> <p>Di kurdîyê da, mirov dikare paşgira “kulî”-yê li şûna wê bixebitîne: memikkulî (<i>mastitis</i>), pişikkulî (<i>pneumonitis</i>), kezebkulî (<i>hepatitis</i>), dilkulî (<i>carditis</i>), lenfkulî ()....</p> <p>–Bîn û –bînî: Du ji paşgîrên dî yên ku di piz-işkiyê de gelek dihên xebitandin <i>“-scopy”</i> û <i>“-scope”</i> in. Mîn li jorê behsa wan kir.</p> <p>–Kelêşî: Paşgîreka dî <i>“-tomy”</i> ye. Ramana wê “birîn”, “şeşkirin”, “kelaştin” e. Di kurdîyê de mirov dikare “-kelêşî”-yê li şûna wê bixebitîne: laşkelêşî (<i>anatomy</i>), perdekelêşî (<i>fasciotomy</i>), ...</p> <p>–Jêkirin: Paşgîreka nêzîk ji ya berê <i>“-ectomy”</i> ye. Ramana wê jêkirin an havêtin e. Di kurdîyê de, mirov dikare “-jêkirin”-ê bixebitîne: gurçîkjêkirin/ gulçîsikjêkirin (<i>nephrectomy</i>), mîzdanjêkirin (<i>cystectomy</i>), libjêkirin (<i>lobec-tomy</i>),...</p> <p>–Derkelêşî: Paşgira sêyê ji vê rêzê, <i>“-ostomy”</i> ye ku ji bo kumkirina endaman û danan</p>	<p>boriyan di nav wan de dihêt xebitandin. Dibe ku kurdiya wê tiştekê wekî “-derkelêşî”-yê be: gurçîkderkelêşî (<i>nephrostomy</i>), kolonderkelêşî (<i>colonstomy</i>), ...</p> <p>–Kêşî: Paşgîreka nêzîkî vê, <i>“-centesis”</i> e. Ra-mana wê valakirin an av jê keşan e. Kurdiya wê dikare bibe “-kêşî”: sîngkêşî (<i>thoracocente-sis</i>), bendkêşî/ gehkêşî (<i>arthrocentesis</i>), zikkêşî (<i>paracentesis</i>),...</p> <p>–Dirûn: Paşgira bervajiyê van tevan <i>“-rhapthy”</i> ye. Kurdiya wê dikare “-dirîn” be: fitiqdirûn (<i>herniorrhaphy</i>).</p> <p>–Nîgar û -nîgarî: Du paşgîrên dî <i>“gram”</i> û <i>“-graph”</i> in ku di peyvên ne-pizişkî yên mîna telegram û telegraph-ê de ji hatine xebitandin. <i>“-gram”</i> nîgar anko nivîsa berhema pêvajoya <i>“-graph”</i> ê ye. Di kurdîyê de, bi dîtina mîn, “-nîgar” ji bo berhemî, û “-nîgarî” ji bo pêvajoyê di cihê xwe de ne: memnîgar/ memnîgarî (<i>mammogram/ mammography</i>), tînîgar/ tînîgarî (<i>radiogram/ radiography</i>), ...</p> <p>–Pîv û –pîvî: Du paşgîrên dî <i>“-meter”</i> û <i>“-metry”</i> in. <i>“-meter”</i> alav an amûra pîvanê ye û <i>“-metry”</i> pêvajoya pîvanê. Bi kurdi mirov dikare, bi rêz, “-pîv” û “-pîvî”-yê bixebitîne: têhnpîv (amûrê pîvana têhnê: <i>thermometer</i>), têhnpîvî (pêvajo anko kiryara pîvana têhnê: <i>thermometry</i>) ...</p> <p>–Andin û –în: Du paşgîrên herî giring di pizişkiyê (û di hemî zanistên di de) paşgîrên çêkirina lêkeran in. Ji bo çêkirina lêkeran <i>“-ize”</i>, û <i>“-fy”</i> dihên xebitandin. Ji bo mînak dema keristeyek bibe ayon (<i>ion</i>) dibêjin ew keriste “ayonîze bûye”, dema keristeyek</p>	<p>bibe wekî sabûnê “sabonîfîke bûye”. Bi kurdi, mirov dikare “-andin” û “-în” ê bixebitîne. Ji bo mînak ayonandin (awayê gerguhêz) û ayonîn (awayê negerguhêz) ji bo ionîze-ê di cihê xwe de ne: sabonîn/ sabo-nandin (saponify), tevizandin (<i>anesthetize</i>), ruxguherandin (<i>modify</i>), karevandin (<i>elec-trify</i>), gloverîn/ gloverandin (<i>globalize</i>), nûje-nandin/ nûjenîn (<i>modernize</i>), ...</p> <p>Hindek pêşgîrên pêdivî</p> <p>Gir- û hûr-: <i>“Macro-”</i> û <i>“micro-”</i>, bi kurdi piraniya caran mirov dikare, bi rêz, li şûna wan “gir-” û “hûr-“ê bixebitîne: girpêl (<i>macrowave</i>), hûrpêl (<i>microwave</i>), giraborî (<i>macroeconomy</i>), hûraborî (<i>microeconomy</i>), girkiloxî (<i>macrocephaly</i>), hûrkiloxî (<i>macro-cephaly</i>),...</p> <p>Kêm- û pir-: Du pêşgîrên di hene, <i>“hypo-”</i> û <i>“hyper-”</i>. Bi kurdi mirov dikare li şûna wan kê-m-û pir-ê bixebitîne. Kêmpestî (<i>hypotension</i>), pir-pestî (<i>hypertension</i>), kêmpçalak (<i>hypoactive</i>), pîrçalak (<i>hyperactive</i>), kêmalbumîn-xwînî (<i>hypoal-buminemia</i>), pîralbumîn-xwînî (<i>hyperalbuminemia</i>), kêmpşekîrxwînî (<i>hypoglycemia</i>), pîrşekîrxwînî (<i>hy-perglycemia</i>),...</p> <p>Zir-: Yek ji pêşgîrên bi kêr ku di gelek zanistan de heye. Kurdiya wê dikare zir- be. Wekî, zirnav (<i>pseudonym</i>), zirzanist (<i>pseudo-science</i>), ziravîşî (<i>pseudopregnancy</i>),...</p> <p>Nav- û (hin)dur-: Ev ji du pêşgîrên giring in. <i>“Inter-”</i> behsa tişt an tiştên navbera du an çend tiştên dî dike. Wekî <i>“international”</i> ku heta niha di kurdîyê de wekî navnete-weyî hatiye paçivandin. Pêşgîreka dî,</p>	<p><i>“intra-”</i> ye ku behsa tişt an tiştên nava anko hundirê tiştekî bi tenê dike. Wekî <i>“intra-abdominal”</i>, anko hundirê zikî. Mîna-keke dî. Gava mirov behsa têkhlîfîyên çend kultur û ferhengan bike dê terma <i>“intercultural”</i>-ê bixebitîne (bi kurdi: navferhengî, navkul-turî), lê gava behsa têkhîliya pêkhate û ke-riyên cida-cida yên nava ferhenhengekê bi xwe bikin wî çaxî dibêjin <i>“intracultural”</i> (bi kurdi: durferhengî an hundurferhengî). Mî-nakên dî: navdepmilanî (<i>interscapular</i>), navkesanî (<i>interpersonal</i>), hundur/ durx-aneyî (<i>intracellular</i>), navxaneyî (<i>intercellu-lar</i>), hundur/ durzikî (<i>intraabdominal</i>), ...</p> <p>Jêr-, jor-, ser-, bin-: Pêşgira <i>“infra-”</i> û <i>“sub-”</i> ji bo diyarkirina cihê tiştekî ku nizimtir ji yê dî be dihêt bi kar anîn. <i>“Infrared”</i> pêleke ruhniyê ye ku li bin pêla sor e (jêrsor). <i>“Sub-marine”</i> gemiyek e di bin astê deryayê de dimeşe (jêravgemî). <i>“Ultra-”</i> û <i>“supra-”</i> ji bo cihê bilindtir in: <i>“ultraviolet”</i> ji bo pêla jortir ji pêla binefş e (jorbinefş), <i>“suprarenal”</i> gumtilekê li ser gurçîkê ye (jorgurçîk).</p> <p>Dî-, ber-: Pêşgîreka dî heye ku di gelek zanistan de dihêt xebitandin û ji bo di-yarkirina ramaneka nêzîkî ramaneka dî an cihêkî an tiştekî dihêt ku ne bi tivavî wekî ya dî ye. Peyva <i>“metacarpal”</i> ew hestî ne ku dikevin navbera zenda destî û tivilan (berzend). <i>“Metamorphosis”</i> pêvajoya guhartinê bo kelwaş anko morfeke dî ye (dîkelwaşîn). <i>“Metaplasia”</i>: pêvajoya werara xaneyên laşî ber bi alîyeke dî ku ne aliyê xweriskî yê werara wan e, mîna seretan anko şêrpenceyê (dîgeşî).</p>
---	---	---	--

Ferhenga pezxwedîkirinê

Amadekar: Eyûb Sînan KIRAN

Destpêk

Li gora îstatîstîkên demên dawî li bakurê Kurdîstanê nêzîkî 30.000.000î pez hene. Bi texmînî, li hemû welat nêzîkî 50.000.000î pez têne xwedî kirin.

kurdî	tirkî	fransizî	îngilîzî
alênc kirin	koyun sürüsünü dinlendirdikten sonra otlatmak (Karacadağ ve Mardin ovasında sadece öğlen sonrası için denir)	emmener le troupeau au paturage, pour le faire paître (terme utilisé à Karacadag dans la région de Mardin seulement pour le pâturage de l’après-midi)	to graze the flock (of sheep) after rest (the term used in Karacadag and Mardin, only for the afternoon grazing)
alif	1. yem, 2. yemlik	1. fourrage ; 2. alimentation, manger, aliments pour bétail	1. fodder, forage, feed (for livestock), feedstuff; 2. feeding-trough, manger, feeder.
afir	yemlik	mangeoir, dispositif d’alimentation pour le bétail	feeding-trough, manger, feeder for livestock.
alifandin, alif dayîn	yem vermek	donner du fourrage (<i>au bétail</i>). nourrir le bétail, distribution du fourrage au bétail	to give feed (to livestock).
xwêdank	tuzluk	1. salière ; 2. endroit où l’on dispose du sel pour le bétail.	salt lick
kulavê şivanan	kepenek	manteau de feutre de berger	shepherd’s (felt) cloak
berçovk, berşivk	kepenekte sopanın konulduğu yer	poche du manteau de feutre pour le bâton du berger	in the shepherd’s (felt) cloak, the part holding his stick
pezband, derzbend	çoban uyurken koyunların kaçışı esnasında uyanmak için eli ile koyunun boyuna bağlanan bağ	corde liant un mouton ou une chèvre à la main du berger, pour l’alerter si elle cherche à s’éloigner.	shepherd’s (felt) cloak
ço, çov, çûv, çomax	değenek	bâton	stick
mişrak	uzun sopa	long bâton	long stick
şiv	ince uzun değenek	bâton long et fin, baguette	thin and long stick
şiva gopal, gopalê şivanan	çoban bastonu	bâton du berger à l’extrémité recourbée	shepherd’s crook,
elb	gerdel	seau (en bois), bac	pail, bucket (made of wood)
bêriya yekdanî	koyunların günde bir kez sağılması	une traite par jour	once-a-day milking
bêriya dudanî	koyunların günde iki kez sağılması	deux traites par jour	twice-a-day milking
meşka şîr, eyarşîr, şîrar	süt tulumu	outré à lait en peau de bête tannée	milk container made of animal skin
avrênc	yayılacak kadar olmayan yoğurdun konulduğu tulum	outré de yaourt qui n’est pas assez pour être barraté	container for partly curddled yoghurt
sêpîya meşkê	yayık yayma sehpaı	trépied (<i>auquel on suspend la baratte ‘meşk’ pour la secouer</i>)	tripod on which to hand churner
meşka dew	ayran tulumu	baratte (en peau de génisse ou de chèvre, parfois en terre, suspendue à un trépied, dans laquelle on baratte le yaourt pour en extraire le beurre)	container made of foal ot goat skin to hold liquid yogurt while churning to make butter

KURMANCÎ

MAGAZINE LINGUISTIQUE KURDE, supplément du Bulletin de liaison et d’information

© INSTITUT KURDE DE PARIS, 106, rue La Fayette, 75010 Paris - France, Tel. : 00 33 (0)1 48 24 64 64, *www.fikp.org*

Directeur de la publication : Reşo ZÎLAN, Réalisation : M. HASSAN, S. ILITCH, Y. KARADEMIR